

Η ΕΓΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΡΕΜΠΕΤΙΚΟΥ ΣΤΟΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΤΙΚΟ
ΚΑΤΑΛΟΓΟ ΑΥΛΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ
ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΑ ΤΗΣ UNESCO:

ΝΕΕΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ – ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ.

Πτυχιακή εργασία

Γεωργονίκου Αγγελική

Α.Μ.Φ. 1938

Υπό την εποπτεία της κ. Ειρήνης Παπαδάκη

Άρτα, Μάρτιος 2019

**Rebetiko inscription on the UNESCO Representative List of the
Intangible Cultural Heritage of Humanity:**

New Perspectives and concerns.

Εγκρίθηκε από τριμελή εξεταστική επιτροπή

Τόπος, Ημερομηνία: Άρτα 28/03/2019

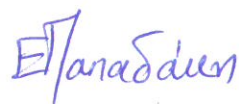
ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

1.Επιβλέπουσα καθηγήτρια

Ειρήνη Παπαδάκη

Επίκουρη Καθηγήτρια

Υπογραφή

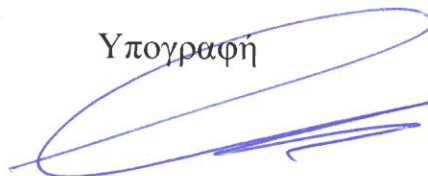

2.Μέλος επιτροπής

Μάρκος Σκούλιος

Επίκουρος Καθηγητής

Υπογραφή

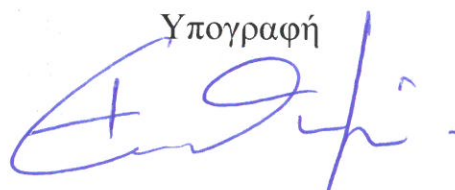

3.Μέλος επιτροπής

Λάμπρος Ευθυμίου

Ακαδημαϊκός Υπότροφος

Υπογραφή

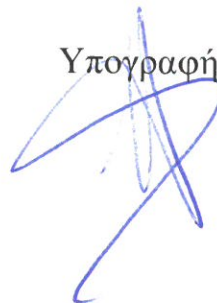

Η Πρόεδρος του Τμήματος

Μαρία Ζουμπούλη

Αναπληρώτρια καθηγήτρια

Υπογραφή

©Γεωργονίκου Αγγελική, 2019.

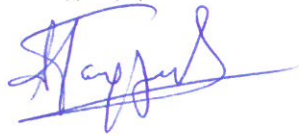
Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Δήλωση μη λογοκλοπής

Δηλώνω υπεύθυνα και γνωρίζοντας τις κυρώσεις του Ν. 2121/1993 περί πνευματικής ιδιοκτησίας, ότι η παρούσα πτυχιακή εργασία είναι εξ ολοκλήρου αποτέλεσμα δικής μου ερευνητικής εργασίας, δεν αποτελεί προϊόν αντιγραφής ούτε προέρχεται από ανάθεση σε τρίτους. Όλες οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν (κάθε είδους, μορφής και προέλευσης) για τη συγγραφή της περιλαμβάνονται στη βιβλιογραφία.

Γεωργονίκου Αγγελική

Υπογραφή

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'A. Georgonika', written over a horizontal line.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η αναζήτηση του όρου «*διαφύλαξη*» που ορίζεται ως «*διασφάλιση της βιωσιμότητας της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς*» Unesco, 2003, άρθρο 2, παρ. 3μέσα από τη Σύμβαση για την διαφύλαξη της ΑΠΚ του 2003. Οι τρεις βασικοί άξονες για την εφαρμογή της σύμβασης: α) Τι επιλέγεται να αποτελέσει ΑΠΚ, β) Πως εξασφαλίζεται η βιωσιμότητα του, γ) Ποιος λαμβάνει τις πρωτοβουλίες, (ειδικοί ή μη ειδικοί των θεμάτων της ΑΠΚ), αποτελούν το θεωρητικό εργαλείο με το οποίο αναλύεται η περίπτωση της ένταξης τους στοιχείου «Ρεμπέτικο» στον αντιπροσωπευτικό κατάλογο της ΑΠΚ της ανθρωπότητας της UNESCO το 2017. Προκειμένου να αναζητηθεί η σημασία της εγγραφής του ρεμπέτικου στους καταλόγους (εθνικό ευρετήριο, αντιπροσωπευτικός κατάλογος της UNESCO) καθώς και η ύπαρξη η μη, της αναγκαιότητας για τέτοιου είδους πολιτιστική παρέμβαση, η εργασία οργανώθηκε σε τρία κεφάλαια. Αρχικά, με επίκεντρο την Σύμβαση του 2003, μελετήθηκε το ιστορικό υπόβαθρο των προσπαθειών της UNESCO να προστατεύσει τη πολιτιστική κληρονομιά των λαών. Στη συνέχεια εξετάζεται κατά πόσο τα θεσμικά όργανα που είναι υπεύθυνα για την εφαρμογή της Σύμβασης, είναι κατάλληλα για το έργο της διασφάλισης των ζωντανών πολιτιστικών πρακτικών. Το δεύτερο κεφάλαιο της εργασίας αναλύει με βάση τα κριτήρια της σύμβασης: α) την Αίτηση – φάκελο υποψηφιότητας του Ρεμπέτικου για την εγγραφή στον αντιπροσωπευτικό κατάλογο της ΑΠΚ και β) την απόφαση με την οποία η UNESCO κάνει δεκτή την υποψηφιότητα του. Η μελέτη έγινε με βάση το θεωρητικό πλαίσιο που έχουμε αναπτύξει στο πρώτο κεφάλαιο, και το οποίο βασίζεται στους τρεις βασικούς άξονες της σύμβασης. Το υλικό συλλέχθηκε μέσα από νομικά και άλλου είδους έγγραφα, καθώς επίσης και στους επίσημους ιστότοπους των αρμοδίων τμημάτων ΑΠΚ και της UNESCO. Στο τρίτο κεφάλαιο εξάγονται τα συμπεράσματα από τη μελέτη του προηγούμενων κεφαλαίων σχετικά με την «διασφάλιση της βιωσιμότητας» του ρεμπέτικου σύμφωνα με τις προδιαγραφές της UNESCO, αλλά και σχετικά με τις δυνατότητες για μελλοντική ανάπτυξη.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ:

UNESCO, Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά, Διαφύλαξη, Αντιπροσωπευτικός κατάλογος ΑΠΚ της ανθρωπότητας, Ρεμπέτικο.

ABSTRACT

The purpose of this paper is to search for the term "Safeguarding" defined as "Ensuring the viability of the Intangible Cultural Heritage" through the 2003 Convention on the Safeguarding of the Non-Proprietary Cultural Heritage. The three main pillars for the implementation of the Convention: a) what it is chosen to make ICH, b) How is sustainability ensured? c) Who takes the initiatives, (experts or non-experts of the ICHs) is the theoretical tool which analyzes the case of the inclusion of the "Rebetiko" element in the representative list UNESCO's UNESCO Human Resource Plan in 2017. In order to explore the significance of the inclusion of rebetiko in the catalogs (national index, a representative list of UNESCO) and whether or not there was a need for such cultural intervention, the work was organized in two capital. Initially, focusing on the 2003 Convention, the background to UNESCO's efforts to protect the cultural heritage of the peoples was studied. It then examines whether the institutions responsible for implementing the Convention are fit for the task of safeguarding living cultural practices. The second chapter of the paper analyzes the criteria of the contract: (a) the Rebetiko application form for registration in the representative list of the ICH and b) the decision by UNESCO to accept his nomination. The study was based on the theoretical framework that we have developed in the first chapter, which is based on the three main axes of the contract. The material was collected through legal and other documents as well as on the official websites of the relevant ICH and UNESCO departments. The third chapter draws conclusions from the study of the previous chapters on the «ensuring the viability» of rebetiko according to the UNESCO specifications but also about the possibilities for future development.

KEYWORDS

UNESCO, Intangible Cultural Heritage, Safeguarding, Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity, Rebetiko.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1.1.Η UNESCO ΕΝ ΣΥΝΤΟΜΙΑ.....	1
1.2.Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΔΡΑΣΗΣ ΤΗΣ UNESCO ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ.....	2
1.2.1. Η έννοια του Πολιτισμού για την UNESCO.....	4
1.2.2. Η UNESCO ως «φύλακας» της πολιτιστικής κληρονομιάς.....	5
1.3.ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ ΤΩΝ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΩΝ ΤΗΣ UNESCO ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΙΑΦΥΛΑΞΗ ΤΗΣ ΑΠΚ: 1982 – 2003.....	7
1.4.Η ΦΥΣΗ ΤΗΣ ΑΥΛΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΠΟΥ ΑΠΟΡΕΕΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΟΥ 2003.....	15
1.4.1. Ορισμός Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς.....	16
1.4.2. Τι περιλαμβάνει η ΑΠΚ.....	17
1.4.3. Θεσμικά Όργανα Σύμβασης.....	19
1.4.4. Μέτρα διαφύλαξης – Υποχρεώσεις των κρατών – μερών.....	20
1.4.5. Ο ρόλος της κοινότητας στη διαφύλαξη και μετάδοση της ΑΠΚ....	21
1.4.6. Ποια είδη οργανισμών πρέπει να εφαρμόσουν την Σύμβαση.....	22
1.5.ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΜΕ ΤΗΝ ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΟΥ 2003 – ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΛΗΨΗΣ ΤΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ.....	24
1.5.1. Στρατηγικές & δράσεις της χώρας μας για την διαφύλαξη της ΑΠΚ.....	26
1.5.2. Εθνικός κατάλογος ΑΠΚ με την μορφή Ευρετηρίου.....	27
1.5.3. Υποβολή φακέλων υποψηφιότητας στους Καταλόγους της UNESCO.....	29
1.5.4. Αναγκαιότητα λήψης μέτρων διαφύλαξης της ΑΠΚ.....	30

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

2.1. ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ.....	31
2.2. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΕΝΤΥΠΟΥ ΥΠΟΨΗΦΙΟΤΗΤΑΣ «REBETIKO»....	43

2.2.1. Αρχική ενότητα του εντύπου υποψηφιότητας ICH – 02: Περιγραφή στοιχείου ΑΠΚ.....	43
2.2.2. Πρώτη ενότητα του εντύπου υποψηφιότητας ICH – 02: Προσδιορισμός και ορισμός του στοιχείου.....	47
2.2.3. Δεύτερη ενότητα του εντύπου υποψηφιότητας ICH – 02: Συμβολή στην προβολή και στην ευαισθητοποίηση για τη σημασία της ΑΠΚ	52
2.2.4. Τρίτη ενότητα του εντύπου υποψηφιότητας ICH – 02: Μέτρα διαφύλαξης.....	54
2.2.5. Τέταρτη ενότητα του εντύπου υποψηφιότητας ICH – 02: Συμμετοχή της κοινότητας και συναίνεση στην διαδικασία υποψηφιότητας.....	65
2.2.6. Πέμπτη ενότητα του εντύπου υποψηφιότητας ICH – 02: Συμπερίληψη του στοιχείου σε εθνικό κατάλογο.....	73
2.2.7. Έκτη ενότητα του εντύπου υποψηφιότητας ICH-02: Τεκμηρίωση...	78

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

3.1. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ.....	84
3.1.1. Προϋποθέσεις	84
3.1.2. Κριτήρια επιλεξιμότητας.....	88
3.1.3. Κριτήρια αξιολόγησης.....	88
3.1.4. Άλλα.....	91
3.2. ΝΕΕΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ	92
3.3. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	96

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ, ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 1: Έντυπο υποψηφιότητας ICH – 02, Περιγραφή στοιχείου.....	46
Εικόνα 2: Έντυπο υποψηφιότητας ICH – 02, Πεδία ΑΠΚ.....	47
Εικόνα 3: Έντυπο υποψηφιότητας ICH – 02, Πεδία ΑΠΚ ρεμπέτικου.....	48
Εικόνα 4: Έντυπο υποψηφιότητας ICH – 02, Κριτήριο 2.....	52
Εικόνα 5: Έντυπο υποψηφιότητας ICH – 02, Κριτήριο 3.....	54
Εικόνα 6: Έντυπο υποψηφιότητας ICH – 02, Κριτήριο 3.A.....	55
Εικόνα 7: Έντυπο υποψηφιότητας ICH – 02, Μέτρα διασφάλισης	56
Εικόνα 8: Έντυπο υποψηφιότητας ICH – 02, Κριτήριο 3.B (i).....	57
Εικόνα 9: Έντυπο υποψηφιότητας ICH – 02, Κριτήριο 3.B (ii).....	61
Εικόνα 10: Έντυπο υποψηφιότητας ICH – 02, Κριτήριο 3.B. (iii).....	62
Εικόνα 11: Έντυπο υποψηφιότητας ICH – 02, Στοιχεία επικοινωνίας.....	64
Εικόνα 12: Έντυπο υποψηφιότητας ICH – 02, Κριτήριο 4.....	65
Εικόνα 13: Έντυπο υποψηφιότητας ICH – 02, Κριτήριο 4.B.....	68
Εικόνα 14: Έντυπο υποψηφιότητας ICH – 02, Κριτήριο 4.C.....	71
Εικόνα 15: Έντυπο υποψηφιότητας ICH – 02 – Στοιχεία επικοινωνίας κοινοτήτων, ομάδων, προσώπων.....	72
Εικόνα 16: Έντυπο υποψηφιότητας ICH – 02, Κριτήριο 5.....	76
Εικόνα 17: Έντυπο υποψηφιότητας ICH – 02, Τεκμηρίωση	78
Εικόνα 18: Έντυπο υποψηφιότητας ICH – 02, Βιβλιογραφικές αναφορές	81

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ, ΓΛΩΣΣΑΡΙ

UNESCO: United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization

ΑΠΚ.: Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1.1.Η UNESCO εν συντομία

Η UNESCO είναι διεθνής οργανισμός¹ που ιδρύθηκε στις 16 Νοεμβρίου του 1945 στα πλαίσια των Ηνωμένων Εθνών και επιδιώκει την οικοδόμηση της ειρήνης μέσω της διεθνούς συνεργασίας στους τομείς;

- της Εκπαίδευσης,
- της Φύσης,
- των Κοινωνικών Ανθρωπιστικών Επιστημών,
- των Επικοινωνιών και της Πληροφορικής.
- του Πολιτισμού,

Αυτό που διαπιστώνει κανείς στο Προοίμιο της Ιδρυτικής Πράξης της UNESCO στις 16 Νοεμβρίου του 1945 είναι ότι: *«στην ιστορία της ανθρωπότητας μέχρι εκείνη τη χρονική στιγμή η άγνοια, η προκατάληψη και η έλλειψη σεβασμού των δικαιωμάτων οδήγησε σε πολέμους. Με την πεποίθηση ότι η παιδεία, ο πολιτισμός διασφαλίζουν την ελευθερία και την ειρήνη, τα κράτη- μέλη της Ιδρυτικής Πράξης δημιουργούν έναν Οργανισμό υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών ο οποίος θα εγγυάται ίσες ευκαιρίες για όλους στην εκπαίδευση, την επιστήμη και τον πολιτισμό»²*, είναι ότι η UNESCO³ δημιουργήθηκε για να ανταποκριθεί στην σταθερή πεποίθηση των εθνών, που γνώρισαν δύο παγκόσμιους πολέμους σε λιγότερο από μια γενιά ότι οι πολιτικές και οικονομικές συμφωνίες δεν αρκούν για να οικοδομήσουν μια διαρκή ειρήνη. Οι σκοποί – όπως αυτοί αναφέρονται στην Ιδρυτική Πράξη του Οργανισμού – για τους οποίους φροντίζει η UNESCO μέσω της συνεργασίας των κρατών - μερών σε θέματα Εκπαίδευσης, Επιστημών και πολιτισμού⁴, συνίστανται στη συνεισφορά στην ειρήνη και την ασφάλεια και στη συνεργασία ανάμεσα στα έθνη με σκοπό την προάσπιση

¹ Οι Διεθνείς Οργανισμοί είναι διακρατικοί οργανισμοί, προϊόν επίσημης πολυμερούς συμφωνίας τριών ή περισσότερων κρατών που στοχεύουν την επίτευξη ορισμένων στόχων που απαιτούν διεθνή συνεργασία, συντονισμό και ένα πλαίσιο αρχών και κανόνων. Ηρακλείδης, Α (2014). Η Εξέλιξη της Διεθνούς Κοινωνίας: Μια εισαγωγή. Αθήνα: Ι. Σιδέρης, σ. 134 - 135

² Βλ. σχετ. το Προοίμιο της Ιδρυτικής Πράξης της UNESCO, Courier Δεκέμβριος 1985 σ, 4.

³ Η UNESCO άρχισε να λειτουργεί και επισήμως από τις 4 Νοεμβρίου 1946 όταν τέθηκε σε ισχύ το Σύνταγμα της UNESCO με την κατάθεση της εικοστής επικύρωσης από ένα κράτος μέλος.

⁴http://www.unesco-hellas.gr/gr/1_1.htm. Ημ. Προσβ. 2019.02.11.

του οικουμενικού σεβασμού στο δίκαιο, των κανόνων της νομιμότητας, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, καθώς επίσης και των θεμελιωδών ελευθεριών για όλους, ασχέτως φυλής, φύλου, γλώσσας ή θρησκείας⁵.

1.2.Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΔΡΑΣΗΣ ΤΗΣ UNESCO ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ.

Μια επιλεκτική χρονολογική καταγραφή της διαχείρισης πολιτιστικών θεμάτων στη μακροχρόνια δραστηριότητα της UNESCO, θα μπορούσε να αποτυπώσει την πολιτιστική πολιτική του Οργανισμού, η οποία, τόσο στη θεωρητική της σύλληψη όσο και στην πρακτική της εφαρμογή συνδέεται σε πολύ μεγάλο βαθμό με την έννοια της *πολιτιστικής πολυμορφίας*. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στο καταστατικό της UNESCO το 1946, ο Οργανισμός έχει διττή αποστολή στον τομέα του πολιτισμού, η οποία συνίσταται στην προώθηση της *«γόνιμης πολυμορφίας των πολιτισμών»*, καθώς επίσης και στην *«ελεύθερη κυκλοφορία των ιδεών μέσω των λέξεων και των εικόνων»*. Οι θεμελιώδεις αυτές αρχές της *πολυμορφίας* και της *ελευθερίας* που επιστρατεύονται για αμοιβαία αναγνώριση, πλαισιώνουν τον κύριο στόχο του Οργανισμού, ο οποίος συνίσταται στην *«ταξινόμηση των διαφορετικών πολιτισμών, όχι με βάση την ομοιομορφία, αλλά υπό το πρίσμα της γόνιμης πολυμορφίας, ούτως ώστε τα ανθρώπινα όντα να μην είναι παγιδευμένα σε αδιαπέραστα πολιτιστικά στεγανά, αλλά να μπορούν να αξιοποιούν τον πλούτο ενός μοναδικού πολυδιάστατου παγκόσμιου πολιτισμού»*.⁶ Η UNESCO έθεσε την επίτευξη αυτού του στόχου, που συνίσταται όχι μόνο στην αναγνώριση της *πολυμορφίας*, αλλά και στην αξιοποίηση των ευκαιριών που προκύπτουν απ' αυτήν για εποικοδομητικό διάλογο, στο επίκεντρο της πολιτιστικής πολιτικής της, ανανεώνοντας συνεχώς τους τρόπους προσέγγισης και δραστηριοποίησης της.

Η αέναη ανανέωση των μεθόδων πολιτιστικής πολιτικής της UNESCO έγκειται:

- στην αναγνώριση της ίσης αξίας όλων των πολιτισμών,

⁵Σύμφωνα με την Οικουμενική Διακήρυξη του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών για τα ανθρώπινα δικαιώματα. <https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Pages/Language.aspx?LangID=grkHμ>. Πρόσβ.: 2019.02.11.

⁶Βλ. σχετ. UNESCO (1947) General Conference: First Session, held at UNESCO house, Paris, from 20 November to 10 December 1946, Paris: UNESCO Archives

- στην προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς,
- στην προώθηση του διαπολιτισμικού διαλόγου,
- στο σεβασμό των πολιτιστικών δικαιωμάτων,
- στο σχεδιασμό των πολιτιστικών πολιτικών, κατάλληλων για την προώθηση της πολυμορφίας,
- στην ενίσχυση του πλουραλισμού, κ.α.

Στη διαχρονική δραστηριότητα του ο Οργανισμός διαμόρφωσε τις ανωτέρω θεματικές ενότητες σε ένα πλέγμα στρατηγικών σκοπών και μέσων εφαρμογής, που προσαρμόζονταν κάθε φορά στις μεταβολές των κοινωνικοοικονομικών συνθηκών και των δεδομένων του πολιτικού γίγνεσθαι. Κατά τη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών εμφανίστηκαν καινούριες προκλήσεις σε σχέση με την διαδικασία του φαινομένου της «παγκοσμιοποίησης». Η έκταση και ένταση της διαδικασίας η οποία προσέφερε πολυάριθμες δυνατότητες έκφρασης και πρωτότυπων μεταρρυθμίσεων στον τομέα του πολιτισμού, απετέλεσε επίσης και μέγιστο κίνδυνο απειλώντας με περιθωριοποίηση τους πιο ευπαθείς πολιτισμούς. Αφενός, μέσω της παγκοσμιοποίησης, έχει προκληθεί συμπύκνωση του χώρου και του χρόνου, καθιστώντας έτσι πιο εύκολη και πιο γρήγορη τη διάχυση ιδεών, την πολιτισμική αλληλεπίδραση, τη μετακίνηση ανθρώπων, ιδεών, ηθών, εθίμων, ενισχύοντας έτσι την πολιτισμική πρόσμιξη, αφετέρου, ένα από τα επακόλουθα της παγκοσμιοποίησης, ειδικά στον Πολιτισμό (το οποίο κάθε άλλο παρά αρνητικό είναι), είναι το γεγονός πως μέσω όλων όσων αναφέρθηκαν παραπάνω, κάποια ζητήματα ζωτικής σημασίας, όπως για παράδειγμα η διεθνής προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η προστασία μνημείων πολιτιστικής κληρονομιάς, η προστασία του περιβάλλοντος κ.α., έχουν αναχθεί σε ένα παγκόσμιο επίπεδο συζήτησης, έρευνας και διαβούλευσης. Στο ανωτέρω πλαίσιο η UNESCO καταρτίζει και προγράμματα, τα οποία εξυπηρετούν σταθερά τους ίδιους στόχους, εμβαθύνοντας στον διαπολιτισμικό διάλογο, προασπίζοντας την πολυμορφία της πολιτιστικής έκφρασης και προστατεύοντας τη φυσική και πολιτιστική κληρονομιά, ενώ ταυτόχρονα επαγρυπνούσαν ώστε να εφαρμόζονται οι Συμβάσεις που αφορούσαν στα παραπάνω θέματα, και να αποφεύγονται όσο το δυνατόν οι παρεκκλίσεις. Το ζήτημα, λοιπόν, που τίθεται – εκ μέρους UNESCO – είναι η διαχείριση της παγκόσμιας πολυπολιτισμικότητας, καθώς και οι πρωτοβουλίες που έχει αναλάβει για την εδραίωση της **πολιτισμικής πολυμορφίας** μέσω της επίτευξης των παρακάτω στόχων:

1. Προστασία και διατήρηση της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς (μέσω της αποτελεσματικής εφαρμογής της Σύμβασης του 1972).
2. Ενίσχυση της προστασίας των πολιτιστικών αγαθών και καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης τους (μέσω της αποτελεσματικής εφαρμογής των συμβάσεων του 1954, του 1970 και του 2001).
3. Διαφύλαξη της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς (μέσω της αποτελεσματικής εφαρμογής της σύμβασης του 2003).
4. Διατήρηση και προώθηση της πολυμορφίας των πολιτιστικών εκφράσεων (μέσω της αποτελεσματικής εφαρμογής της Σύμβασης του 2005).
5. Προώθηση του ρόλου του πολιτισμού στην ανάπτυξη σε παγκόσμιο, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο.
6. Προώθηση του διαπολιτισμικού διαλόγου, της κοινωνικής συνοχής και της κουλτούρας της ειρήνης και της μη βίας.

Ο πολιτισμός, για πρώτη φορά στην ιστορία του διεθνούς δικαίου, αρχίζει να καταλαμβάνει τη θέση που δικαιωματικά του ανήκει στην πολιτική ατζέντα, υποδεικνύοντας την κατεύθυνση για μια «παγκοσμιοποίηση» με περισσότερο *ανθρώπινο* χαρακτήρα και καθιστώντας σαφές πως το πολιτισμικό πεδίο προσφέρεται για τη διεξαγωγή γόνιμου διαλόγου και βιώσιμης ανάπτυξης καθώς επίσης και την περαιτέρω ενίσχυση της διακρατικής αλληλεγγύης ανοίγοντας έτσι νέους τομείς αλληλεγγύης. Στις μέρες μας, τα προγράμματα της UNESCO συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης που ορίζονται στην Ατζέντα 2030, που εγκρίθηκε από τη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ το 2015⁷.

1.2.1 Η έννοια του Πολιτισμού για την UNESCO

Σε αυτό ακριβώς το σημείο αξίζει να επισημανθεί ότι η πολιτιστική πολιτική του Οργανισμού επηρεαζόταν άμεσα από το σταδιακό εμπλουτισμό της έννοιας του πολιτισμού. Στη διεθνή πολιτιστική πολιτική γίνεται χρήση ενός διευρυμένου ορισμού της έννοιας του πολιτισμού, ο οποίος εξαιρεί τον πολυδιάστατο χαρακτήρα της έννοιας του, αποδίδοντας ιδιαίτερη αξία στην πολλαπλότητα των τρόπων ζωής. Παρόλο λοιπόν, που για μεγάλη χρονική περίοδο εξεταζόταν υπό το πρίσμα των καλών τεχνών και της λογοτεχνίας, ο πολιτισμός σήμερα φαίνεται να καλύπτει ένα

⁷<https://en.unesco.org/sdgs>, Ημ. Πρόσβ.: 2019.02.11

πολύ ευρύτερο πεδίο, όπως εξάλλου προκύπτει και από το Προοίμιο της *Παγκόσμιας Διακήρυξης για την Πολιτιστική Πολυμορφία (2001)*⁸, όπου χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι «ο πολιτισμός θα πρέπει να θεωρείται ως το σύνολο των διακριτών πνευματικών, υλικών, διανοητικών και συναισθηματικών χαρακτηριστικών μιας κοινωνίας ή μιας κοινωνικής ομάδας, σε συνδυασμό πάντα με την τέχνη και τη λογοτεχνία, τους τρόπους ζωής, τους τρόπους συμβίωσης με άλλους, τα συστήματα αξιών, τις παραδόσεις και τις πεποιθήσεις».⁹ Σύμφωνα με τον ανωτέρω ορισμό, η έννοια του πολιτισμού περιλαμβάνει πλέον τόσο την οικουμενική όσο και την ατομική διάσταση: από τη μία πλευρά εξαιρείται η οικουμενική διάσταση των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου και από την άλλη τα ξεχωριστά χαρακτηριστικά που προσιδιάζουν στο κάθε άτομο ξεχωριστά.

1.2.2. Η UNESCO ως «φύλακας» της πολιτιστικής κληρονομιάς

Για να διασφαλιστεί ότι ο πολιτισμός κατέχει τη νόμιμη θέση στις αναπτυξιακές στρατηγικές και διαδικασίες, η UNESCO έχει υιοθετήσει μια προσέγγιση τριών επιπέδων, ώστε να πρωτοπορεί σε παγκόσμια κλίμακα υπέρ του πολιτισμού και της βιώσιμης ανάπτυξης, να δεσμεύεται με τη διεθνή κοινότητα και να θέτει σαφείς πολιτικές και νομικά πλαίσια, να εργάζεται επί τόπου ώστε να υποστηρίξει τις κυβερνήσεις και τους τοπικούς φορείς ώστε να διαφυλάξουν την πολιτιστική τους κληρονομιά. Προς αυτή την κατεύθυνση ο οργανισμός της UNESCO μέσω της πολυδιάστατης δραστηριότητάς του, η οποία διέπεται από τις αρχές της πολυμορφίας¹⁰, του διαπολιτισμικού διαλόγου¹¹ και της βιώσιμης ανάπτυξης¹²,

⁸Οικουμενική διακήρυξη της UNESCO για την πολιτιστική πολυμορφία Υιοθετήθηκε κατά την 31η Σύνοδο της Γενικής Διάσκεψης της UNESCO Παρίσι, 2 Νοεμβρίου 2001.

⁹Ο ορισμός αυτός είναι σύμφωνος με τα συμπεράσματα της Παγκόσμιας Διάσκεψης για την Πολιτιστική Πολιτική (MONDIACULT, Πόλη Μεξικού, 1982), της Παγκόσμιας Επιτροπής για τον Πολιτισμό και την Ανάπτυξη (Η Δημιουργική μας Πολυμορφία, 1995), και της Διακυβερνητικής Διάσκεψης για την Πολιτιστική Πολιτική υπέρ της Ανάπτυξης (Στοκχόλμη, 1998).

¹⁰Οι οποίες έχουν ως απώτερο στόχο τη δημιουργία μιας πιο ειρηνικής και δίκαιης κοινωνίας, βασιζόμενη στην αμοιβαία κατανόηση και ανεκτικότητα. Για την Unesco η πολιτιστική πολυμορφία, αποτελεί την κοινή κληρονομιά της ανθρωπότητας, την οποία πάση θυσία θα πρέπει να προστατευτεί.

¹¹Ο διαπολιτισμικός διάλογος έχει απώτερο στόχο την αποφυγή κάθε είδους συγκρούσεων (συγκρούσεις που απορρέουν από το ρατσισμό, την ξενοφοβία, την έλλειψη ανεκτικότητας, τη βία) και την ειρηνική συμβίωση των διαφορετικών ομάδων που συνθέτουν τον κοινωνικό ιστό.

μεριμνά για την προστασία και την διατήρηση τόσο της φυσικής, όσο και της πολιτιστικής κληρονομιάς διαφυλάσσοντας φυσικά τοπία και μνημεία που αποτελούν το φυσικό και πολιτιστικό πλούτο ολόκληρης της ανθρωπότητας.

Μια σημαντική πτυχή στους τομείς δράσης της UNESCO είναι η προώθηση των πολιτιστικών θεμάτων όπως αναφέραμε παραπάνω μέσω Συμβάσεων και άλλων νομικών οργάνων, καθώς επίσης και η υλοποίηση σχετικών προγραμμάτων για την κινητοποίηση των κρατών και την ευαισθητοποίηση του κοινού σε θέματα διαφύλαξης πολιτιστικής κληρονομιάς¹³. Οι πολιτιστικές συμβάσεις της UNESCO παρέχουν μια μοναδική παγκόσμια πλατφόρμα διεθνούς συνεργασίας και καθιερώνουν ένα ολιστικό σύστημα πολιτιστικής διακυβέρνησης που βασίζεται στα ανθρώπινα δικαιώματα και τις κοινές αξίες. Αυτές οι διεθνείς συνθήκες προσπαθούν να προστατεύσουν την παγκόσμια πολιτιστική και φυσική κληρονομιά του κόσμου, συμπεριλαμβανομένων των αρχαίων αρχαιολογικών χώρων, της άυλης και υποβρύχιας κληρονομιάς, των συλλογών μουσείων, των προφορικών παραδόσεων και άλλων μορφών κληρονομιάς, και να στηρίξουν τη δημιουργικότητα, την καινοτομία και την εμφάνιση δυναμικών πολιτιστικών τομέων.

- *Η Σύμβαση της Χάγης για την προστασία της πολιτιστικής ιδιοκτησίας σε περίπτωση ένοπλης σύγκρουσης (1954)*
- *Η Σύμβαση για τα μέσα απαγόρευσης και πρόληψης της παράνομης διακίνησης πολιτιστικών αγαθών (1970)*
- *Η σύμβαση για την προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και των γειτονικών δικαιωμάτων (1952, 1971)*
- *Η Σύμβαση για την Προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς (1972)*
- *Η Σύμβαση για την προστασία της υποβρύχιας πολιτιστικής κληρονομιάς (2001)*
- *Η Οικουμενική Διακήρυξη για την Πολιτιστική Πολυμορφία (2001)*

¹²Η βιώσιμη ανάπτυξη δεν απαιτεί μόνο την διατήρηση των φυσικών πόρων και της βιοποικιλότητας, αλλά και την προστασία της πολυμορφίας των πολιτισμών του κόσμου.

¹³ Βλ. σχετ. Νάσκου-Περράκη, Π. και Μπαχτσεβανίδου, Δ. (επιμ.) (2008). UNESCO Συμβάσεις/Conventions. Δημοσιεύματα της Έδρας UNESCO, Πανεπιστημίου Μακεδονίας, No 1. Αθήνα-Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλας.

- *Η Σύμβαση για τη Διαφύλαξη της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς (2003)*
- *Η Σύμβαση για την Προστασία και την Προώθηση της Πολυμορφίας της Πολιτιστικής Έκφρασης (2005)*

Αποτελώντας την κινητήρια δύναμη για τη διατήρηση της **πολιτιστικής πολυμορφίας** ενόψει της αυξανόμενης παγκοσμιοποίησης, η άυλη κληρονομιά είναι εξαιρετικά εύθραυστη και για το λόγο αυτό κατά τα τελευταία χρόνια έχει λάβει διεθνή αναγνώριση και η διαφύλαξη της έχει αναχθεί σε προτεραιότητα της διεθνούς συνεργασίας χάρη στον ηγετικό ρόλο της UNESCO και την υιοθέτηση και την εφαρμογή της Σύμβασης για την Διαφύλαξη της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς του 2003.

1.3. ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ ΤΩΝ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΩΝ ΤΗΣ UNESCO ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΙΑΦΥΛΑΞΗ ΤΗΣ ΑΠΚ: 1982 – 2003.

Από τις αρχές της δεκαετίας του 1970, ένα μέρος της διεθνούς κοινότητας γνώριζε ότι στο πολιτιστικό πεδίο, η έννοια του πολιτισμού ξεπερνά τα απτά προϊόντα του και ότι πρέπει να αφιερωθεί η κατάλληλη διασφάλιση στην πνευματική του πλευρά. Ήδη το 1972, κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων που οδήγησαν στην έγκριση της Σύμβασης για την Παγκόσμια Κληρονομιά, αρκετοί εκπρόσωποι των κρατών, μοιράστηκαν την ιδέα ότι το πεδίο εφαρμογής της σύμβασης ήταν πολύ στενό και ότι η δράση της διεθνούς κοινότητας στον τομέα της πολιτιστικής κληρονομιάς πρέπει να επεκταθεί και στις άυλες εκφάνσεις της¹⁴. Ένα χρόνο αργότερα, η κυβέρνηση της Βολιβίας πρότεινε να προστεθεί πρωτόκολλο στην Παγκόσμια Σύμβαση για τα Πνευματικά Δικαιώματα¹⁵ για την προστασία της λαογραφίας.¹⁶ Γενικότερα, η κινητήρια δύναμη για τη διασφάλιση της ΑΠΚ προέκυψε από τις χώρες της Αφρικής, της Ασίας και της Λατινικής Αμερικής, με κίνητρο τη δική τους αντίληψη για τον πολιτισμό που έχει επίκεντρο τις ζωντανές παραδόσεις, οδηγώντας τελικά στην

¹⁴ «Brief history of the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage (2003)» <https://ich.unesco.org/doc/src/15164-EN.pdf>Ημ. πρόσβ: 2019.02.11

¹⁵http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=15381&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.htmlΗμ. Πρόσβ. 2019.02.11

¹⁶ Βλ. σχετ., Kuutma, K., (2016). From Folklore to Intangible Heritage, στο *A Companion to Heritage Studies*, W. Logan, M.N. Craith & U. Kockel (επιμ.), Malden, Oxford, Chichester: John Wiley & Sons, Inc, σ. 41-54.

επίτευξη αυτού που έχει οριστεί ως μια «ισορροπία παγκόσμιας κληρονομιάς»¹⁷ όπου υπάρχει αμοιβαία αμφισβήτηση μεταξύ της δυτικής και μη δυτικής έννοιας του πολιτισμού. Αυτό συνέβη γιατί οι αναπτυσσόμενες χώρες κατά την περίοδο εκείνη άρχισαν να επικαλούνται το δικαίωμα να επιλέξουν οι ίδιες το δικό τους μοντέλο ανάπτυξης. Έτσι από τα μέσα της δεκαετίας του 1970 και έπειτα, η έννοια του πολιτισμού αρχίζει να συνδέεται με την έννοια της ανάπτυξης¹⁸. Η επιτυχία της *Σύμβασης για την Παγκόσμια Κληρονομιά του 1972* και η σημασία που αποδίδεται στην προστασία της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς ως μέσο ανάπτυξης, είχε επισκιάσει όπως είδαμε παραπάνω τη σημασία άλλων μορφών κληρονομιάς.

1982: Παγκόσμια Διάσκεψη Πολιτιστικών Πολιτικών στην πόλη του Μεξικού, Mondiacult.

Μια από τις πρώτες φορές που ο όρος «άυλη κληρονομιά» χρησιμοποιήθηκε επισήμως ήταν από την *Παγκόσμια Διάσκεψη Πολιτιστικών Πολιτικών* στην πόλη του Μεξικού το 1982, γνωστή ως Mondiacult.¹⁹ Με την Mondiacult ολοκληρώθηκε ο κύκλος των διασκέψεων που ακολούθησε τη συνάντηση της Βενετίας το 1970²⁰ και στόχος ήταν η ανασκόπηση της γνώσης και της εμπειρίας που αποκτήθηκε την προηγούμενη δεκαετία. Η διάσκεψη παρατήρησε ότι η προσοχή που δίδεται τώρα στη διατήρηση της «άυλης κληρονομιάς» μπορεί να θεωρηθεί ως μία από τις πιο εποικοδομητικές εξελίξεις της προηγούμενης δεκαετίας. Το Συνέδριο, εκτός από τον επαναπροσδιορισμό της έννοιας του πολιτισμού (συμπεριλαμβάνοντας στον ορισμό του όχι μόνο τις τέχνες και τα γράμματα, αλλά και τους τρόπους ζωής, τα θεμελιώδη

¹⁷Με την υιοθέτηση της παγκόσμιας στρατηγικής, η Επιτροπή Παγκόσμιας Κληρονομιάς ήθελε να διευρύνει τον ορισμό της Παγκόσμιας Κληρονομιάς ώστε να αντικατοπτρίζει καλύτερα το πλήρες φάσμα των πολιτιστικών και φυσικών θησαυρών του κόσμου μας και να παρέχει ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο και επιχειρησιακή μεθοδολογία για την εφαρμογή της Σύμβασης για την Παγκόσμια Κληρονομιά. <http://whc.unesco.org/en/globalstrategy/> Ημ. Πρόσβ.: 2019.02.11

¹⁸ Βλ. σχετ. Brown, M. F. (2005). Heritage trouble: Recent work on the protection of intangible cultural property. *International journal of Cultural property*, 40 – 61.

¹⁹Στη διάσκεψη συμμετείχαν 960 συμμετέχοντες από 126 κράτη από τα 158 κράτη μέλη της UNESCO που είχαν την εποχή εκείνη. <https://ich.unesco.org/en/1982-2000-00309> Ημ. Πρόσβ.: 2019.02.11

²⁰Από τα πιο σημαντικά πεδία δράσης του Οργανισμού, υπήρξε αναμφισβήτητα η Παγκόσμια Διακυβερνητική Διάσκεψη για τις Θεσμικές, Διοικητικές και Οικονομικές Απόψεις της Πολιτιστικής Πολιτικής, το 1970, στη Βενετία, η οποία καθόρισε ένα πλαίσιο χάραξης και άσκησης πολιτιστικής πολιτικής των κρατών – μελών.

δικαιώματα του ανθρώπου, τα συστήματα αξιών, τις παραδόσεις και τις πεποιθήσεις) που εγκρίθηκε στη *Διακήρυξη του Μεξικού για Πολιτιστικές Πολιτικές* προσέφερε έναν νέο ολιστικό ορισμό του πολιτισμού που περιελάμβανε τόσο απτά όσο και άυλα έργα μέσω των οποίων εκφράζεται η δημιουργικότητα των ανθρώπων: γλώσσες, ιεροτελεστίες, πεποιθήσεις, ιστορικοί τόποι και μνημεία, λογοτεχνία, έργα τέχνης, αρχαία και βιβλιοθήκες²¹. Η *Διακήρυξη του Μεξικού για τις Πολιτιστικές Πολιτικές* ανέφερε επίσης ότι κάθε πολιτισμός αντιπροσωπεύει ένα μοναδικό και αναντικατάστατο σώμα αξιών δεδομένου ότι οι παραδόσεις και οι μορφές έκφρασης κάθε λαού είναι το πιο αποτελεσματικό μέσο για την απόδειξη της παρουσίας του στον κόσμο. Με αυτή την έννοια, η Διάσκεψη ζήτησε από την UNESCO όχι μόνο να αναπτύξει το πρόγραμμα της για τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς που αποτελείται από μνημεία και ιστορικούς χώρους, αλλά και το πρόγραμμα και τις δραστηριότητες της για τη διαφύλαξη και μελέτη της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς, ιδιαίτερα των προφορικών παραδόσεων. Θεωρούσε επίσης ότι η διατήρηση και η ανάπτυξη του παραδοσιακού πολιτισμού των λαών αποτελεί ουσιαστικό μέρος κάθε προγράμματος που στοχεύει στην επιβεβαίωση της πολιτιστικής τους ταυτότητας και ότι το λαογραφικό, ως θεμελιώδες στοιχείο της κληρονομιάς ενός έθνους, θα πρέπει επίσης να λαμβάνει πτυχές όπως οι γλώσσες, πεποιθήσεις, εορταστικές εκδηλώσεις, διατροφικές συνήθειες, ιατρική, τεχνολογία κ.λπ.²²,

1989: Σύσταση για τη διαφύλαξη της παραδοσιακής κουλτούρας και της λαογραφίας της ανθρωπότητας.

Το 1989, δηλαδή επτά χρόνια μετά την Mondiacult, η Γενική Διάσκεψη της UNESCO ενέκρινε τη σύσταση για τη *Διαφύλαξη της παραδοσιακής κουλτούρας και της λαογραφίας*, η οποία ήταν και η πρώτη ειδική νομική πράξη αυτού του

²¹Η Διακήρυξη του Μεξικού για τις Πολιτιστικές Πολιτικές ορίζει τον πολιτισμό ως «*το σύνολο των διακριτικών πνευματικών, υλικών, πνευματικών και συναισθηματικών χαρακτηριστικών που χαρακτηρίζουν μια κοινωνία ή μια κοινωνική ομάδα. Περιλαμβάνει όχι μόνο τις τέχνες και τα γράμματα αλλά και τους τρόπους ζωής, τα δικαιώματα του ανθρώπου, τα συστήματα αξιών, τις παραδόσεις και τις πεποιθήσεις*»²¹ Βλ. UNESCO, Declaration on Cultural Policies, World Conference on Cultural Policies, Mexico City, 26 July–6 Aug. 1982

²² Βλ. σχετ., Aikawa N.(2004). An historical overview of the preparation of the Unesco International Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage. Museum International, 137 - 149

είδους που προσανατολίστηκε στη διαφύλαξη της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς²³, αντικατοπτρίζοντας έτσι τις επιθυμίες που εκφράστηκαν στη Διάσκεψη **Mondiacult**. Παρόλο που εξακολουθούσε να είναι περιορισμένη (δεδομένου ότι η έννοια της λαογραφίας είναι πιο στενή από την ΑΠΚ), η σύσταση για τη διαφύλαξη της παραδοσιακής κουλτούρας και της λαογραφίας υπογράμμισε τη σημασία της λαογραφίας αφενός ως ισχυρού μέσου προβολής ώστε «*οι διαφορετικοί λαοί και οι κοινωνικές ομάδες και να προβάλλουν την πολιτιστική τους ταυτότητα*»,²⁴ και αφετέρου τόνισε την ανάγκη των χωρών να αναγνωρίσουν τον ρόλο της λαογραφίας και του κινδύνου που αντιμετωπίζει από πολλαπλούς παράγοντες. Η πρώτη από τις δύο αυτές φράσεις δείχνει σαφώς ότι η ιδέα της «υποκειμενικής» συνάφειας της λαογραφίας με την άυλη κληρονομιά είχε ήδη γίνει αντιληπτή στο πλαίσιο της UNESCO²⁵. Σε κάθε περίπτωση, ενσωματώνεται η αρχή που περιλαμβάνεται στην παρ. 2, η οποία διακηρύσσει ότι «η λαογραφία», ως μορφή πολιτιστικής έκφρασης, πρέπει να διασφαλίζεται από και για την ομάδα (οικογενειακή, επαγγελματική, εθνική, περιφερειακή, θρησκευτική, εθνική κ.λπ.) της οποίας εκφράζεται η ταυτότητα. Στη συνέχεια, καθιερώνει ένα σύνολο αρχών που παρέχουν κατευθυντήριες γραμμές για τον προσδιορισμό, τη διαφύλαξη, τη διατήρηση, τη διάδοση και τη νομική προστασία της λαογραφίας, καθώς και για την προώθηση της διεθνούς συνεργασίας. Προκειμένου να προωθηθεί η Σύσταση τα επόμενα χρόνια, η UNESCO, συνέβαλε στη διαμόρφωση σχεδίων για τη διασφάλιση και διάδοση της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς μειονοτικών ομάδων, στη διοργάνωση μιας σειράς παραδοσιακών φεστιβάλ κ.α.²⁶ Διεξήχθησαν οκτώ περιφερειακά σεμινάρια σχετικά με την εφαρμογή

²³[http://portal.unesco.org/en/ev.php-](http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=13141&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html)

[URL_ID=13141&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html](http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=13141&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html) Ημ. Πρόσβ.: 2019.02.11

²⁴Ο.π

²⁵Αυτή η ιδέα εκφράζεται στην παρ. 1, η οποία ορίζει τη λαογραφία (θεωρείται ότι η λαογραφία είναι «παραδοσιακή» και «λαϊκή» κουλτούρα) ως «*το σύνολο των παραδόσεων που βασίζονται σε μια πολιτιστική κοινότητα, εκφράζεται από μια ομάδα ή άτομα και αναγνωρίζεται ότι αντικατοπτρίζει τις προσδοκίες μιας κοινότητας στο βαθμό που αντανακλά την πολιτισμική και κοινωνική της ταυτότητα. τα πρότυπα και οι αξίες του διαβιβάζονται προφορικά, με απομίμηση ή με άλλα μέσα. Οι μορφές του είναι, μεταξύ άλλων, η γλώσσα, η λογοτεχνία, η μουσική, ο χορός, τα παιχνίδια, η μυθολογία, τα τελετουργικά, τα έθιμα, η χειροτεχνία, η αρχιτεκτονική και άλλες τέχνες*» ο.π

²⁶Εκδόθηκαν από την UNESCO Συλλογή Παραδοσιακής Μουσικής του Κόσμου, όπως και ένα εγχειρίδιο για τη μουσική κληρονομιά, ο Άτλας των Γλωσσών του Κόσμου που απειλούνται σε

της σύστασης του 1989, αλλά δεν οδήγησαν σε μακροχρόνια αποτελέσματα²⁷. Ωστόσο, η ίδια η σύσταση τόνισε την ανάγκη να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στους τομείς που σχετίζονται με την άυλη πολιτιστική κληρονομιά. Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990, αναλήφθηκαν διάφορες πρωτοβουλίες για τη διασφάλιση της ΑΠΚ στο πλαίσιο της UNESCO²⁸. Τέτοια πρωτοβουλία ήταν για παράδειγμα η έναρξη από την UNESCO, το 1993, μετά από πρόταση της Κορέας κατά την 142η σύνοδο της Εκτελεστικής Επιτροπής του προγράμματος Living Human Treasures²⁹ – το οποίο έπαψε να ισχύει με την σύμβαση του 2003 – επιδιώχθηκε η ενθάρρυνση των κρατών μελών να αναγνωρίσουν επίσημα τους εξαιρετικά ταλαντούχους και επαγγελματίες τεχνίτες που συμβάλλουν στη μετάδοση των γνώσεων και των δεξιοτήτων τους στις νεότερες γενιές.

1996: Έκθεση «Η Δημιουργική μας ποικιλομορφία»

Το 1996, η Γενική Διάσκεψη ενέκρινε ψήφισμα με το οποίο ζητούσε από τον Γενικό Διευθυντή να δημιουργήσει, σε συνεργασία με τον Γενικό Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών, μια ανεξάρτητη Παγκόσμια Επιτροπή για τον Πολιτισμό και την Ανάπτυξη³⁰. Η επιτροπή αυτή θα είναι υπεύθυνη για την εκπόνηση έκθεσης για τον πολιτισμό και την ανάπτυξη και για την υποβολή σειράς προτάσεων σχετικά με τις επείγουσες και μακροπρόθεσμες δραστηριότητες για την κάλυψη των πολιτιστικών αναγκών στο πλαίσιο της κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης. Η έκθεση αυτή, που ονομάζεται «Η Δημιουργική μας ποικιλομορφία»³¹, τόνισε τον πλούτο της υλικής και άυλης κληρονομιάς που έχει μεταδοθεί από γενιά σε γενιά. Αναγνώρισε ότι αυτή η κληρονομιά ενσωματώνεται στη συλλογική μνήμη των κοινοτήτων ανά τον κόσμο

εξαφάνιση, το Μεθοδολογικό Εγχειρίδιο για την προστασία του παραδοσιακού πολιτισμού και της λαογραφίας από την εμπορική εκμετάλλευση, και το έγγραφο «Ηθική και παραδοσιακή κουλτούρα»

²⁷<https://ich.unesco.org/en/events> Ημ. Πρόσβ.: 2019.02.11

²⁸Για μια πληρέστερη αξιολόγηση τέτοιων πρωτοβουλιών βλέπε Francioni, «The Protection of Intangible Cultural Heritage: A New Challenge for UNESCO and International Law», στο *The Transmission and Present State of Cultural Heritage* (2002), σ. 68, 69.

²⁹<https://ich.unesco.org/en/living-human-treasures> Ημ. Πρόσβ.: 2019.02.11

³⁰Η Παγκόσμια Επιτροπή δημιουργήθηκε τον Δεκέμβριο του 1992, υπό την προεδρία του Javier Pérez de Cuéllar, πρώην Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών.

³¹ J. Pérez de Cuéllar *Our Creative Diversity* (1996), σ.31

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000101651?posInSet=2&queryId=d9986005-f9c3-4690-a590-f95b350b8d80> Ημ. Πρόσβ.: 2019.02.11

και ότι ενισχύει την αίσθηση της ταυτότητας τους σε περιόδους αβεβαιότητας. Ενώ ακολούθησε την παραδοσιακή γραμμή της UNESCO σχετικά με την ανάγκη διαφύλαξης του πολιτισμού και της πολιτιστικής πολυμορφίας. Τόνισε επίσης ότι τα φυσικά αντικείμενα (μνημεία, έργα τέχνης, χειροτεχνία) ήταν οι κύριοι δικαιούχοι των πολιτικών διαφύλαξης της πολιτιστικής κληρονομιάς. Η Επιτροπή υπογράμμισε ότι η σύμβαση για την προστασία της παγκόσμιας πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς ως νομικού κειμένου που εφαρμόζεται μόνο στην απτή κληρονομιά αντικατοπτρίζει την ανησυχία που συνδέεται με ένα είδος κληρονομιάς που αποτιμάται ιδιαίτερα στις ανεπτυγμένες χώρες αλλά δεν είναι κατάλληλο για τα είδη της κληρονομιάς που είναι πιο συνηθισμένα στις περιοχές όπου οι πολιτισμικές ενέργειες έχουν συγκεντρωθεί σε άλλες μορφές έκφρασης, όπως οι τέχνες, οι χορευτικές ή οι προφορικές παραδόσεις. Σημείωσε, ότι η πολύ εύθραυστη άυλη πολιτιστική κληρονομιά δεν έλαβε την ίδια προσοχή και υπενθύμισε ότι οι τοπικές παραδόσεις αποτελούν επίσης μέρος της πολιτιστικής κληρονομιάς. Η Επιτροπή τόνισε επίσης τη σημασία των πολιτικών διαφύλαξης της κληρονομιάς στο πλαίσιο της οικονομικής ανάπτυξης. Θεωρώντας ότι μέχρι τότε η άυλη πολιτιστική κληρονομιά δεν είχε ακόμη ληφθεί επαρκώς υπόψη, οι εμπειρογνώμονες υπενθύμισαν ότι η κληρονομιά σε όλες τις πτυχές της εξακολουθούσε να μην χρησιμοποιείται τόσο ευρέως και αποτελεσματικά επειδή δεν ήταν υπό τη δέουσα πολιτιστική διαχείριση.

1997: Διακήρυξη αριστουργημάτων και εκπόνηση μελετών για τον καθορισμό προτύπων.

Το έτος μετά τη δημοσίευση της «Δημιουργικής μας ποικιλομορφίας», μετά από μια σειρά περιφερειακών φόρουμ για την προστασία της λαϊκής τέχνης που διοργάνωσε από κοινού η UNESCO και ο Παγκόσμιος Οργανισμός Πνευματικής Ιδιοκτησίας και η Διακυβερνητική Διάσκεψη για τις Πολιτικές Αφρικανικών Γλωσσών, ο Γενικός Διευθυντής της UNESCO πρότεινε δύο παράλληλες δράσεις:

- έναρξη του προγράμματος της διακήρυξης αριστουργημάτων της προφορικής και άυλης κληρονομιάς της ανθρωπότητας, το οποίο αποτέλεσε σημαντικό βήμα για την ευαισθητοποίηση σε παγκόσμια κλίμακα σχετικά με την ανάγκη διαφύλαξης αυτής της μορφής κληρονομιάς.

- και διεξαγωγή μελέτης σχετικά με δυνατότητα ανάπτυξης προτύπων για την προστασία του παραδοσιακού πολιτισμού και της λαογραφίας.

Σκοπός της Διακήρυξης ήταν να ευαισθητοποιήσει για τη σημασία της άυλης κληρονομιάς δημιουργώντας μια νέα μορφή διεθνούς διάκρισης, η οποία περιλάμβανε τη θεσμική αναγνώριση και προβολή παραδοσιακών μορφών τέχνης, (όπως το Φεστιβάλ της Binche στο Βέλγιο, το καρναβάλι του Oruro στη Βολιβία και την ξυλουργική γνώση των Zafimaniry στη Μαδαγασκάρη)³². Η πολυετής ενασχόληση της UNESCO με τους ποικίλους τρόπους πολιτιστικής έκφρασης οδήγησε σε νέες προσεγγίσεις για την κατανόηση, την προστασία και το σεβασμό της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς της ανθρωπότητας. Από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 λοιπόν, καθώς αναπτύχθηκε η διεθνής συνείδηση σε θέματα άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς (ΑΠΚ), η UNESCO χρηματοδότησε έρευνες για τις εθνικές δράσεις (1995-99) καθώς και περιφερειακές διασκέψεις, οι οποίες οδήγησαν σε έναν κατάλογο άυλων αριστουργημάτων (2001)³³ και μιας σύμβασης (2003)³⁴. Το 2001, το 2003 και το 2005, διακηρύχθηκαν 90 στοιχεία ως αριστουργήματα της προφορικής και άυλης κληρονομιάς της ανθρωπότητας, δημιουργώντας ένα παγκόσμιο κίνημα για τη διαφύλαξη της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς³⁵.

2003: Σύμβαση του 2003 για την διαφύλαξη της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς (ΑΠΚ).

Η Σύμβαση η οποία εγκρίθηκε από τον Οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών για την Παιδεία, την Επιστήμη και τον Πολιτισμό, (UNESCO) στις 3 Νοεμβρίου του 2003,

³² Alivizatou, M. (2007). The Unesco Programme for the Proclamation of Masterpieces of the Oral and Intangible Heritage of Humanity: A critical examination. *Journal of Museum Ethnography*, 19, 34-42.

³³ Βλ. σχετ. Kirshenblatt-Gimblett, B. (2004). Intangible Heritage as a Metacultural Production. *Museum International*

³⁴ Βλ. Σχετ., Gonçalves, A. & Deacon, J., (2003). *General Report of the Scientific Symposium on 'Place - Memory - Meaning': Preserving Intangible Values in Monuments and Sites*, για το ICOMOS - 14th General Assembly and Scientific Symposium (Victoria Falls, 28-30 October 2003). <https://www.icomos.org/victoriafalls2003/finalreport-rapporteurs.pdf>. Ημ. προσβ.: 2017.01.23,

³⁵ Βλ. Σχετ. Aikawa – Faure N. (2009) From the Proclamation of Masterpieces to the Convention for the Safeguarding of Intangible Cultural Heritage, in: L. Smith, N. Akagawa (eds.), *Intangible Heritage*, London – New York: Routledge.

εισάγει σε παγκόσμια προοπτική νέες κοινωνικοπολιτικές και οικονομικές διεθνείς παραμέτρους για την πολιτιστική πολυμορφία της ανθρωπότητας και τη σημασία της αναγνώρισης της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς. Η προσχώρηση όσο το δυνατόν περισσότερων κρατών στη Σύμβαση κρίθηκε ως στόχος αποφασιστικής σημασίας, καθώς επίσης και η εναρμόνιση των πολυάριθμων Συνθηκών που είχαν συναφθεί κατά το χρονικό διάστημα από το 1972 έως και το 2003. Έχοντας υπόψη τη σημασία της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς, από την οποία εκπηγάξει η πολιτισμική πολυμορφία, και η οποία εγγυάται τη βιώσιμη ανάπτυξη, όπως υπογραμμίστηκε με τη Σύσταση της UNESCO για την Προστασία του Παραδοσιακού και Λαϊκού Πολιτισμού του 1989, με την Οικουμενική Διακήρυξη της UNESCO για την Πολιτιστική Πολυμορφία του 2001 και με τη Διακήρυξη της Κωνσταντινουπόλεως του 2002, που υιοθετήθηκε από την τρίτη Στρογγυλή Τράπεζα των Υπουργών Πολιτισμού, η Γενική Συνέλευση του *Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών για την Παιδεία, την Επιστήμη και τον Πολιτισμό*, (UNESCO), στην 32η σύνοδο στο Παρίσι, από 29 Σεπτεμβρίου έως 17 Οκτωβρίου 2003, αναγνωρίζει ότι: [...]οι διαδικασίες παγκοσμιοποίησης και κοινωνικού μετασχηματισμού, σε συνδυασμό με τις συνθήκες που δημιουργούν για ένα διάλογο σε νέες βάσεις μεταξύ των κοινοτήτων, ενέχουν επίσης, όπως και τα φαινόμενα έλλειψης ανεκτικότητας, σοβαρές απειλές υποβάθμισης, εξαφάνισης και καταστροφής της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς, ειδικότερα δε λόγω έλλειψης μέσων προστασίας της[...].

Η UNESCO και οι συντάκτες της Γενικής Συνέλευσης θεωρούν, ότι η άυλη πολιτιστική κληρονομιά απειλείται πραγματικά. Είναι γεγονός ότι η απότομη πτώση του αριθμού των γλωσσών που ομιλούνται ενεργά σήμερα στον κόσμο μαζί τους ένα μεγάλο μέρος της προφορικής λογοτεχνίας, ιστορίες και τρόπους με τους οποίους οι άνθρωποι έχουν δει και φανταστεί τον κόσμο, σε σύγκριση με τον περασμένο αιώνα, αποτελεί σύμβολο του κινδύνου³⁶. Η μουσική, ο χορός, οι παραστάσεις και τα τελετουργικά, οι μαγειακές και οι επαγγελματικές παραδόσεις, η χειροτεχνία και η μεγάλη ποικιλία συστημάτων γνώσης έχουν χαθεί ή βρίσκονται σε παρακμή. Όλο και περισσότερο, οι ειδικοί συμφωνούν ότι υπάρχει απώλεια της ποικιλομορφίας των πολιτιστικών πρακτικών γύρω από τον πλανήτη. Βεβαίως, προκύπτουν νέες

³⁶ Βλ. σχετ. Kurin, R., (2004). Intangible Cultural Heritage in the 2003 UNESCO Convention, στο *Museum International*, Vol. 56, No. 1-2, σ. 66-77, Oxford & Madlen Blackwell Publishing Ltd, <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1350-0775.2004.00459.x/full>. ημ. προσβ.: 2019.01.28,

πολιτιστικές πρακτικές, αλλά αυτές τείνουν να είναι λιγότερο εντοπισμένες και λιγότερο πολυπολιτισμικές από εκείνες που αντικαθιστούν³⁷. Η Σύμβαση για την Άυλη Κληρονομιά έχει σχεδιαστεί για να διορθώσει αυτή την κατάσταση, το μεγάλο ερώτημα είναι, βεβαίως, κατά πόσο μπορεί να επιτύχει το στόχο της; Μπορούν να προστατεύονται οι πολιτιστικές παραδόσεις και οι πολιτιστικές κοινότητες που ασκούν, τροφοδοτούν και μεταδίδουν; Σε αυτό το σχόλιο, το ζήτημα είναι τι πρέπει να προστατευθεί, πώς και από ποιον.

1.4. Η ΦΥΣΗ ΤΗΣ ΑΥΛΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΠΟΥ ΑΠΟΡΕΕΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΟΥ 2003.

Όπως αναφέραμε, το 2003, κατά τη διετή γενική διάσκεψη της UNESCO, τα κράτη μέλη της ψήφισαν συντριπτικά υπέρ της υιοθέτησης μιας νέας διεθνούς συνθήκης: *της Σύμβασης για τη διαφύλαξη της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς*. Η σύμβαση στοχεύει:

- στην προστασία της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς (ΑΠΚ),
- στην διασφάλιση του σεβασμού για την ΑΠΚ των κοινοτήτων, ομάδων και ατόμων,
- στην ευαισθητοποίηση σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο για την σημασία της ΑΠΚ και την ενίσχυση της προβολής των στοιχείων,
- στην προώθηση της συνεργασίας και την παροχή διεθνούς βοήθειας.

Η Σύμβαση, στο επίπεδο του διεθνούς δικαίου, τέθηκε σε ισχύ στις 20 Απριλίου 2006, όταν συμπληρώθηκε ο αναγκαίος αριθμός των 30 συμβαλλόμενων κρατών που απαιτείται για το σκοπό αυτό. Έως το Μάιο του 2007 την είχαν κυρώσει εβδομήντα οκτώ έθνη – μεταξύ των οποίων η Ελλάδα, η Κίνα, η Ινδία, η Ιαπωνία, η Νιγηρία, η Αίγυπτος, η Γαλλία, η Ισπανία, η Τουρκία, το Μεξικό και η Βραζιλία κ.α. Μέχρι τότε ούτε οι Ηνωμένες Πολιτείες, το Ηνωμένο Βασίλειο, ο Καναδάς ούτε η Αυστραλία δεν είχαν ακόμη επικυρώσει τη Σύμβαση. Η αποτελεσματικότητά της βασίζεται στη δέσμευση που ανέλαβαν τα κράτη μέλη για την εφαρμογή τους μόλις κυρωθούν. Τα

³⁷ Βλ. σχετ. Alivizatou, M. (2007). The Unesco Programme for the Proclamation of Masterpieces of the Oral and Intangible Heritage of Humanity: A critical examination. *Journal of Museum Ethnography*, 34-42.

κράτη – μέλη που την υιοθετούν δεσμεύονται³⁸ νομικά από τη Σύμβαση να ορίζουν και να εξουσιοδοτούν έναν οργανισμό για την αναγνώριση και τον καθορισμό των διαφόρων στοιχείων της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς που υφίστανται στο έδαφος τους, να τεκμηριώνουν την άυλη πολιτιστική κληρονομιά και να δημιουργούν ευρετήρια, καθώς και να ενθαρρύνουν την παρουσίαση, τη διατήρηση, την προστασία και μεταβίβαση της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς με στενή συνεργασία με τις σχετικές κοινότητες, τα άτομα, τις σχετικές μη κυβερνητικές οργανώσεις.³⁹ Είναι σημαντικό ότι η Σύμβαση αναγνωρίζει ως ΑΠΚ μόνο αυτές τις μορφές πολιτιστικής έκφρασης που συνάδουν με τα ανθρώπινα δικαιώματα. Σε διεθνές επίπεδο, μια διεθνής διακυβερνητική επιτροπή που εκλέγεται από τα συμβαλλόμενα κράτη της σύμβασης του 2003 αναπτύσσει δύο καταλόγους –έναν από τις αντιπροσωπευτικές παραδόσεις που προτείνουν τα κράτη μέλη και ο άλλος από τις απειλούμενες παραδόσεις που έχουν επείγουσα ανάγκη διαφύλαξης και είναι επιλέξιμες για οικονομική υποστήριξη από διεθνές ταμείο. Η Σύμβαση έχει κυρωθεί από το Ελληνικό Κοινοβούλιο με το νόμο 3521, 22/12/2006 (ΦΕΚ, 275Α).

1.4.1. Ορισμός Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

Ο όρος **Άυλη πολιτιστική κληρονομιά** αντικατέστησε – τεχνικά και πολιτιστικά – λιγότερο φορτισμένους αλλά ιστορικά γνωστούς όρους όπως «λαογραφία», «παραδοσιακή κουλτούρα», «προφορική παράδοση» και «λαϊκή κουλτούρα» κ.α. Επίσης δόθηκε μια σημαντική μετατόπιση της έμφασης στο ορισμό. Σύμφωνα με το άρθρο 2.1 της Σύμβασης (UNESCO 2003), η άυλη πολιτιστική κληρονομιά αφορά: *[...]τις πρακτικές, τις αναπαραστάσεις, τις εκφράσεις, αλλά και τη γνώση και τις δεξιότητες, τις οποίες οι κοινότητες, οι ομάδες, και σε μερικές περιπτώσεις μεμονωμένοι άνθρωποι, αναγνωρίζουν ως μέρος της πολιτιστικής τους κληρονομιάς μεταβιβάζεται από γενιά σε γενιά, αναδημιουργείται συνεχώς από τις κοινότητες και τις ομάδες σε συνάρτηση με το περιβάλλον τους, την αλληλεπίδραση τους με τη φύση και την ιστορία τους, και τους παρέχει μία αίσθηση ταυτότητας και συνέχειας,*

³⁸Μια Διεθνής Σύμβαση έχει υποχρεωτικό χαρακτήρα. Δημιουργεί νομικές υποχρεώσεις μεταξύ των συμβαλλομένων μερών, τα οποία σε περίπτωση παραβίασης των υποχρεώσεων αυτών, έχουν διεθνή ευθύνη και υπόκεινται στις προβλεπόμενες από το διεθνές δίκαιο κυρώσεις. Η αρχή αυτή περιλήφθηκε στο άρθρο 26 της Σύμβασης της Βιέννης για το Δίκαιο των Συνθηκών.

³⁹Το κείμενο της Συνθήκης έχει διανεμηθεί ευρέως και είναι διαθέσιμο στην ιστοσελίδα της UNESCO <https://ich.unesco.org/en/convention> Ημ. Πρόσβ.: 2019.02.11

συμβάλλοντας έτσι στην προώθηση του σεβασμού της πολιτιστικής πολυμορφίας και της ανθρώπινης δημιουργικότητας[...]. Σε εθνικό επίπεδο, η Σύμβαση (UNESCO 2003) προχωρά ένα βήμα παραπέρα τον όρο **άυλα πολιτιστικά αγαθά** του νόμου 3028/2002 «Περί Προστασίας των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς» (ΦΕΚ 153/Α'/28.6.2002)⁴⁰ που υιοθέτησε η ελληνική πολιτεία και περιγραφόταν ως «*παραδοσιακός και σύγχρονος λαϊκός πολιτισμός για να θεσπίσει τη διαφύλαξη της πολιτισμικής κληρονομιάς αποδίδοντας, μεταξύ άλλων, πρωταρχική σημασία στις κοινότητες φορέων της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς. Ο ορισμός προϋποθέτει την οργάνωση μιας ομάδας ανθρώπων που αναγνωρίζουν μια συγκεκριμένη μορφή πολιτιστικής έκφρασης ως σύμβολο της κοινοτικής ταυτότητάς τους, που την τοποθετούν εννοιολογικά σε μια κατηγορία «κληρονομιάς», νομιμοποιημένη από την συνεχή πρακτική και συγκεκριμένα αναγνωρισμένη ως πολύτιμη*⁴¹. Με άλλα λόγια για να χαρακτηριστεί ως Στοιχείο ΑΠΚ μία δραστηριότητα είναι οι τοπικές κοινότητες να την αναγνωρίζουν ως μέρος της πολιτισμικής τους κληρονομιάς και της συλλογικής τους ταυτότητας και να είναι ενεργή και λειτουργική δραστηριότητα της κοινότητας με συνεχή αναδιαμόρφωση της σε σχέση με το περιβάλλον, την ιστορία, τις επικρατούσες συνθήκες.

1.4.2. Τι περιλαμβάνει η ΑΠΚ

Η ΑΠΚ περιλαμβάνει τα πάντα, από ιστορίες και παραμύθια μέχρι μουσική και λαϊκή ιατρική, χειροτεχνία, μαγειρικές τέχνες και αρχιτεκτονική ενώ εκδηλώνεται μεταξύ άλλων, μέσα από τα ακόλουθα πεδία και τομείς:

- Προφορικές παραδόσεις (π.χ. λαϊκές ιστορίες, παραμύθια κ.α.)
- Παραστατικές τέχνες (π.χ. θέατρο, θέατρο σκιών, χορός, μουσική κ.α.)

⁴⁰Ως άυλα πολιτιστικά αγαθά νοούνται εκφράσεις, δραστηριότητες, γνώσεις και πληροφορίες, όπως μύθοι, έθιμα, προφορικές παραδόσεις, χοροί, δρώμενα, μουσική, τραγούδια, δεξιότητες ή τεχνικές που αποτελούν μαρτυρίες του παραδοσιακού, λαϊκού και λόγιου πολιτισμού. Άρθρο 2, παρ. ε, Νόμος 3028/2002 «Περί Προστασίας των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς» (ΦΕΚ 153/Α'/28.6.2002)

⁴¹ Βλ. σχετ. Gillan, M., (2012). Whose Heritage? Cultural Properties Legislation and Regional Identity in Okinawa, στο *Music as Intangible Cultural Heritage. Policy, Ideology, and Practice in the Preservation of East Asian Traditions*, K. Howard (επιμ.), Surrey & Burlington: Ashgate Publishing Limited,

- Κοινωνικές πρακτικές, τελετουργίες και εορταστικές εκδηλώσεις (π.χ. πανηγύρια, γάμος κ.α.)
- Γνώσεις και πρακτικές για τη φύση και το σύμπαν (π.χ. λαϊκή ιατρική, πρόβλεψη καιρού κ.α.)
- Παραδοσιακές χειροτεχνίες και η τεχνογνωσία που συνδέεται με αυτές. (π.χ. κεντητική, αγγειοπλαστική, καλαθοπλεκτική κ.α.).

Στη σύμβαση προβλέπεται ότι το πεδίο «προφορικές παραδόσεις» περιλαμβάνει και «εκφράσεις, συμπεριλαμβανομένης της γλώσσας ως οχήματος ΑΠΚ» καλύπτοντας πολιτικές διαφύλαξης ιδιαίτερων γλωσσικών εκφράσεων (π.χ. επαγγελματικών συνθηματικών γλωσσών, ντοπιολαλιών, όπως αυτές αποτυπώνονται μέσα από λαϊκές διηγήσεις και λοιπές αφηγηματικές πρακτικές). Έτσι, μια τοπική γλώσσα, μια διάλεκτος, ή και μια ιδιόλεκτος δεν μπορεί να προταθεί για εγγραφή στους Καταλόγους της UNESCO, αλλά μπορεί να προστατευτεί μέσα από το πλέγμα μέτρων διαφύλαξης που αφορούν προφορικές παραδόσεις, ή διαδικασίες προφορικής μεταβίβασης από γενιά σε γενιά μιας παραδοσιακής τεχνογνωσίας. Επιπροσθέτως, η UNESCO για την προστασία και προώθηση της γλωσσικής ποικιλομορφίας έχει δημιουργήσει τον *Ατλαντα των Γλωσσών που Κινδυνεύουν*.(UNESCO Interactive Atlas of the World's Languages in Danger)⁴².

Επίσης περιλαμβάνει, σημαντικό αριθμό εκφράσεων και στοιχείων της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς, ιδίως κοινωνικές πρακτικές, έθιμα, τελετουργίες και λαϊκά δρώμενα, καθώς και επιτελεστικές τέχνες (performing arts), που εμπεριέχουν έντονες εκφράσεις της θρησκευτικότητας μιας κοινότητας ή σχετίζονται άμεσα με θρησκευτικά γεγονότα και περιστάσεις. Παρ' όλα αυτά, δεν είναι δυνατή η εγγραφή θρησκευτικών στους Καταλόγους της Σύμβασης για τη Διαφύλαξη της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς (UNESCO, 2003).

Τέλος, κάθε στοιχείο Άυλης Πολιτισμικής Κληρονομιάς πρέπει να ανταποκρίνεται στα ήδη υφιστάμενα διεθνή κείμενα για τα ανθρώπινα δικαιώματα, (και ειδικότερα στην Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του 1948, στο Διεθνές Σύμφωνο περί Οικονομικών, Κοινωνικών και Πολιτιστικών Δικαιωμάτων του 1966 και στο Διεθνές Σύμφωνο περί Αστικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων του 1966)

⁴²<http://www.unesco.org/languages-atlas/> Ημ. Πρόσβ.: 2019.02.11

καθώς και στην απαίτηση «για αμοιβαίο σεβασμό μεταξύ κοινοτήτων, ομάδων και ατόμων, και για βιώσιμη ανάπτυξη» (άρθρο 2, παρ. 1). Με άλλα λόγια, δεν μπορούν να αναγνωρισθούν ως Άυλη Πολιτισμική Κληρονομιά της Ανθρωπότητας εθιμικές πρακτικές που αναζωπυρώνουν μνήμες βίαιων συγκρούσεων μεταξύ μελών της κοινότητας ή διαφορετικών κοινοτήτων, που αποκλείουν με βίαιο και υποτιμητικό τρόπο μέλη της κοινότητας εξαιτίας του φύλου τους, της ηλικίας τους, της επαγγελματικής τους ιδιότητας, ή του σεξουαλικού τους προσανατολισμού, όπως επίσης στοιχεία που θέτουν σε κίνδυνο τη ζωή μελών μιας κοινότητας. Ομοίως, δεν μπορούν να ενταχθούν εθιμικές πρακτικές που περιλαμβάνουν κακομεταχείριση ή και βασανισμό ζώων.

1.4.3. Θεσμικά όργανα της Σύμβασης για την εφαρμογή της Σύμβασης του 2003.

Η Σύμβαση προβλέπει τη λειτουργία οργάνων και επιτροπών, σκοπός των οποίων είναι η εφαρμογή των γενικών σκοπών και των επιμέρους στόχων που σχετίζονται με την άυλη πολιτιστική κληρονομιά.

Η **Γενική Συνέλευση** των κρατών – μερών αποτελεί το ανώτατο όργανο της σύμβασης υιοθετώντας τον εσωτερικό κανονισμό της Σύμβασης καθορίζει τα πρότυπα για τη διασφάλιση της ζωντανής πολιτιστικής κληρονομιάς. Επίσης συνεδριάζει κάθε δυο έτη για τη συνέχιση της εφαρμογής της συγκεκριμένης σύμβασης.

Σε διεθνές επίπεδο, η **Διακυβερνητική Επιτροπή Διαφύλαξης της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς** που εκλέγεται από τα συμβαλλόμενα κράτη της σύμβασης, έχοντας ως αρμοδιότητες μεταξύ άλλων να εξετάζει τα αιτήματα που υποβάλλουν τα κράτη – μέρη και να αποφασίζει, σύμφωνα με τα αντικειμενικά κριτήρια επιλογής που έχει διαμορφώσει η Επιτροπή και έχει εγκρίνει η Γενική Συνέλευση για τις εγγραφές στους καταλόγους προκειμένου να δημιουργήσει ένα **Μητρώο καλών πρακτικών διασφάλισης**. Σύμφωνα με τις προτάσεις που αναφέρονται στα άρθρα 16,17 και 18 της σύμβασης οι στόχοι της Σύμβασης του 2003 πραγματοποιούνται μέσω τριών καταλόγων (Lists):

1. **Αντιπροσωπευτικός κατάλογος της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς της ανθρωπότητας (Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity).** Για να

καταστεί η άυλη πολιτιστική κληρονομιά περισσότερο αντιληπτή, για την καλύτερη επίγνωση της σημασίας της και την ενθάρρυνση του διαλόγου με σεβασμό στην πολιτισμική πολυμορφία, η Επιτροπή, μετά από πρόταση των ενδιαφερομένων Κρατών – μερών, συντάσσει, ενημερώνει και δημοσιεύει έναν αντιπροσωπευτικό κατάλογο της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς της ανθρωπότητας. (Unesco, 2003, άρθρο 16, παρ.1)

2. **Κατάλογος στοιχείων της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς που απαιτούν επείγουσα προστασία (List of Intangible Cultural Heritage in Need of Urgent Safeguarding).** Για να ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα προστασίας, η Επιτροπή της Σύμβασης συντάσσει, ενημερώνει και δημοσιεύει τον συγκεκριμένο κατάλογο, και καταχωρεί την εν λόγω κληρονομιά στον Κατάλογο κατόπιν αιτήματος του ενδιαφερομένου κράτους – μέρους. (Unesco, 2003, άρθρο 17, παρ.1)
3. **Μητρώο καλών πρακτικών διασφάλισης (Register of Good Safeguarding Practices)** που περιλαμβάνει **προγράμματα και δραστηριότητες για την προστασία της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς (Programs, projects and activities for the safeguarding of the intangible cultural heritage)** με τη συμμετοχή κοινοτήτων, κοινωνικών ομάδων και οικείων μη κυβερνητικών.⁴³ (Unesco, 2003, άρθρο 18, παρ.1)

1.4.4. Μέτρα διαφύλαξης – Υποχρεώσεις των κρατών – μερών.

Η «διαφύλαξη» της ΑΠΚ, σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ. 3 της Σύμβασης (UNESCO 2003), ορίζεται ως *[...]μέτρα που αποσκοπούν στη διασφάλιση της βιωσιμότητας της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς, συμπεριλαμβανομένου του προσδιορισμού, της τεκμηρίωσης, της έρευνας, της διατήρησης, της προστασίας, της προώθησης, της ενίσχυσης, της μετάδοσης, ιδίως μέσω της τυπικής και της άτυπης εκπαίδευσης, καθώς και την αναζωογόνηση των διαφόρων πλευρών της κληρονομιάς αυτής[...].* Μέσα στο πλαίσιο της Σύμβασης, οι κυριότερες υποχρεώσεις των κρατών μελών αφορούν την καταγραφή παραδόσεων και εκφράσεων σε εθνικούς καταλόγους απογραφής

⁴³Αξίζει να σημειωθεί ότι τρεις ελληνικές Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις έχουν πιστοποιηθεί από την UNESCO ως σύμβουλοι της Επιτροπής για τη Διαφύλαξη της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς. Πρόκειται για το Λύκειο των Ελληνίδων, το Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς και το Πελοποννησιακό Λαογραφικό Ίδρυμα «Β. Παπαντωνίου».

(inventories) μέσα από συνεργασία με τοπικές κοινότητες, συλλόγους, ερευνητικά κέντρα και μουσεία. Σύμφωνα με το άρθρο 12 παρ.1 *«Προς εξασφάλιση του χαρακτηρισμού εν όψει της προστασίας, κάθε Κράτος μέρος εφαρμόζει, προσαρμοσμένα στην περίπτωση του, ένα ή περισσότερα ευρετήρια της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς που υφίσταται στο έδαφος του. Τα ευρετήρια αυτά αποτελούν αντικείμενο τακτικής ενημέρωσης»*. Ο ρόλος του κάθε κράτους - μέρους στην αναγνώριση και τον ορισμό της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς είναι να προσδιορίσει και να καθορίσει τα διάφορα στοιχεία της ΑΠΚ που υπάρχουν στο έδαφός του μέσω της σύνταξης καταλόγων (**Εθνικά Ευρετήρια**). Βασική προϋπόθεση για την εγγραφή στοιχείων στο **Εθνικό Ευρετήριο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς** είναι η σύνταξη ερευνητικών φακέλων και στη συνέχεια η έγκριση των συγκεκριμένων ερευνητικών προτάσεων από τους αρμόδιους φορείς που κάθε κράτος – μέλος έχει θεσμοθετήσει. Τα ευρετήρια αυτά συντάσσονται συνήθως από ειδικά καταρτισμένους ερευνητές, χωρίς να επιβάλλεται κάποια συγκεκριμένη μεθοδολογία από την Unesco. Κάθε κρατικός φορέας αποφασίζει ανάλογα με τις τοπικές συνθήκες και μεθόδους και μελετώντας τα ευρετήρια άλλων κρατών. Για την κατάρτιση των καταλόγων τους, η Ιαπωνία και η Βραζιλία, για παράδειγμα, έχουν χρησιμοποιήσει εθνογραφική έρευνα, η Βουλγαρία βασίστηκε σε ερωτηματολόγια που διανεμήθηκαν από πολιτιστικούς συλλόγους στις τοπικές κοινότητες, ενώ η Πορτογαλία βασίστηκε σε στοιχεία που συγκεντρώθηκαν από εθνογραφική έρευνα σε συνδυασμό με τις κατηγορίες της Σύμβασης.

1.4.5. Ποιοι οργανισμοί πρέπει να εφαρμόσουν την Σύμβαση του 2003

Όπως αναφέραμε, η ευθύνη για τη διαφύλαξη της ΑΠΚ ανήκει στα συμβαλλόμενα κράτη της σύμβασης, δηλαδή στα κράτη – μέρη που επικυρώνουν τη συνθήκη. Σύμφωνα με το άρθρο 13 (Unesco 2003), κάθε κράτος – μέρος πρέπει *«να ορίσει ή να δημιουργήσει έναν ή περισσότερους αρμόδιους φορείς για τη διαφύλαξη της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς που υπάρχει στο έδαφος του»*. Ένας τέτοιος οργανισμός ή οργάνωση επιβλέπει τη δημιουργία εθνικών ευρετηρίων της ΑΠΚ, υποβάλλει εκθέσεις σε εθνικούς οργανισμούς και την UNESCO και αναπτύσσει ποικίλες εκπαιδευτικές, επιστημονικές, καλλιτεχνικές, διαφημιστικές, οικονομικές και νομικές παρεμβάσεις που μπορούν να ενθαρρύνουν την ΑΠΚ εντός της χώρας. Κατά συνέπεια, η διαφύλαξη της άυλης κληρονομιάς αφορά ένα αρκετά σύνθετο σύνολο δραστηριοτήτων, οι οποίες συνδυάζουν τεχνικές γνώσεις καταγραφής και έρευνας με

τη συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας. Η Σύμβαση δεν παρέχει συγκεκριμένες οδηγίες σχετικά με το είδος του οργανισμού ή του οργανισμού που μπορεί να κάνει τέτοιες εργασίες. Πρέπει να είναι υπουργεία της κυβέρνησης, πανεπιστήμια, μουσεία, πολιτιστικά κέντρα ή κάποιο είδος πολιτιστικής οργάνωσης.

1.4.6. Ο ρόλος της κοινότητας στη διαφύλαξη και μετάδοση της ΑΠΚ.

Η Σύμβαση του 2003 καινοτομεί σε σχέση με τις προηγούμενες συμβάσεις της UNESCO, καθώς είναι η πρώτη που αναγνωρίζει τον πρωταρχικό ρόλο των οποίων διαδραματίζουν οι τοπικές κοινότητες στη διαφύλαξη και μετάδοση της άυλης κληρονομιάς. Η σημασία της κοινότητας στη Συνέλευση για την Σύμβαση του 2003 αναπτύχθηκε από διάφορες πλευρές: Η μία ήταν η ιδέα του «οργανισμού» – ότι δηλαδή οι «φορείς» πολιτιστικών παραδόσεων της ΑΠΚ, έπρεπε να αντιμετωπίζονται ως προνομιούχοι, επειδή δημιούργησαν, καλλιέργησαν και διατήρησαν τις σχετικές παραδόσεις. Αυτό αποτέλεσε «διορθωτικό» μέτρο για ορισμένες ανθρωπολογικές προσεγγίσεις που έτειναν να καταστήσουν τους «φορείς» της παράδοσης παθητικά και ανώνυμα μέσα για δώσουν ερμηνεία έναν κόσμο που δεν ήταν δικό τους. Οι κριτικές που παρέχονται από μελέτες, ο μεταμοντερνισμός και η άνοδος των ομάδων πολιτιστικής υπεράσπισης των δικαιωμάτων των εθνικών μειονοτήτων, διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο, επιτρέποντας σε όσους συνέταξαν τη σύμβαση να αναγνωρίσουν τις κοινότητες⁴⁴.

Ένα άλλο ρεύμα που συνέβαλε στην ισχυρή θέση της κοινότητας στη Συνέλευση ήταν η γενικότερη σημασία στην πολιτιστική πολυμορφία. Το προοίμιο της Συνέλευσης αναγνωρίζει τη σημασία της ΑΠΚ τόσο στον καθορισμό της πολιτιστικής ποικιλομορφίας του λαού του κόσμου όσο και στη διαφύλαξή του. Το κεντρικό σημείο της σύμβασης είναι, η διατήρηση της *πολιτιστικής ποικιλομορφίας* σε ολόκληρο τον κόσμο και ιδιαίτερα στο σύγχρονο έθνος – κράτος. Η πολιτισμική πολυμορφία στη σύμβαση ΑΠΚ σημαίνει την ποικιλομορφία των πολιτιστικών κοινοτήτων. Είναι αξιοσημείωτο ότι αυτό δεν συμβαίνει στη Διεθνή Σύμβαση του 2005 για την Προστασία και την Προώθηση της Πολυμορφίας της Πολιτιστικής Έκφρασης. Τα έθνη είναι η σημαντική μονάδα πολιτιστικής πολυμορφίας στη Σύμβαση του 2005, και όχι κοινότητες (UNESCO 2005). Στο άρθρο 15 κάνει

⁴⁴ Βλ. Σχετικ. Kurin, R. (2007), Safeguarding Intangible Cultural Heritage: Key Factors in Implementing the 2003 Convention. *International Journal of Intangible Heritage*, 2, pp.10-20

ιδιαίτερο λόγο για την συμμετοχή των κοινοτήτων, ομάδων και ατόμων: [...] Στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων του για την προστασία της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς, κάθε κράτος μέρος καταβάλλει προσπάθειες προκειμένου να εξασφαλίσει την ευρύτερη συμμετοχή των κοινοτήτων, των ομάδων και, περιπτώσεων δοθείσης, των ατόμων που δημιουργούν, διατηρούν και μεταβιβάζουν την κληρονομιά αυτήν και να τους εμπλέκει ενεργά στη διαχείριση της[...]. Περισσότερο από κάθε προηγούμενη διεθνής πολιτιστική συνθήκη, δίνει μεγάλη προσοχή και ευθύνη στις κοινότητες των οποίων οι πολιτιστικές παραδόσεις «προστατεύονται» και τους «εμπλέκει ενεργά στη διαχείριση της». Πρόκειται για την υιοθέτηση συστημάτων λήψης αποφάσεων που χαρακτηρίζονται σε γενικές γραμμές «από τη βάση προς την κορυφή». Σε αντίθεση λοιπόν, με την ιδέα του παραδοσιακού πολιτισμού ή της λαογραφίας στη σύσταση του 1989 ή όπως συναντάται σε πολλές θεσμικές πρακτικές ανά τον κόσμο, η σύμβαση του 2003 μετατοπίζει το μέτρο και το βάρος του έργου της διασφάλισης στην ίδια την πολιτιστική κοινότητα. Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, αυτό σημαίνει ότι τα μέλη των κοινοτήτων των οποίων η κληρονομιά «προστατεύεται» πρέπει να είναι πλήρεις «εταίροι» με όλες αυτές τις προσπάθειες. Τα κράτη με τους αρμόδιους οργανισμούς δεν μπορούν απλώς να θεωρήσουν ότι έχουν άδεια να καθορίσουν το ΑΠΚ και να αναλάβουν την τεκμηρίωση, την παρουσίαση, την προστασία ή τη συντήρησή τους. Η συμμετοχή είναι σημαντική και ουσιαστική ενώ περιλαμβάνει τη συναίνεση της κοινότητας, τη διαβούλευση με τους κυριότερους καλλιτέχνες, την από κοινού λήψη αποφάσεων σχετικά με τις στρατηγικές και τις τακτικές της διασφάλισης και ούτω καθεξής. Το κράτος με βάση το άρθρο 15 εξουσιοδοτεί την κοινότητα στη λειτουργία και την υλοποίηση της Σύμβασης του 2003 ως ένα εναλλακτικό κέντρο εξουσίας, ιδιαίτερα σε μια σύγχρονη εποχή μείωσης του εθνικισμού και αύξησης των διεθνών σχέσεων.

Ως εκ τούτου, τα μέλη των σχετικών κοινοτήτων μπορούν και πρέπει να:

- ενθαρρύνονται να κάνουν συμμετοχική «αυτό» – έρευνα και τεκμηρίωση,
- συνεργάζονται με μελετητές για την εκπόνηση και διεξαγωγή απογραφικών δραστηριοτήτων,
- συνεργάζονται με μουσεία, κέντρα τέχνης, εκδοτικούς οίκους, πανεπιστήμια κ.α. για την παρουσίαση της ΑΠΚ,

- συνεργάζονται με δημοσιογράφους, τηλεοπτικούς και ραδιοφωνικούς παραγωγούς σχετικά με την προώθηση της ΑΠΚ,
- συνεργάζονται με εκπαιδευτικούς, και σχεδιαστές προγραμμάτων σπουδών για το πώς διδάσκεται η ΑΠΚ μέσα στο εκπαιδευτικό σύστημα.

συνεργάζονται με κυβερνητικούς, αξιωματούχους και γραφειοκράτες διατυπώνοντας σχέδια που εισάγουν την ΑΠΚ σε προγράμματα κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης.

1.5.ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΜΕ ΤΗΝ ΣΥΜΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΙΑΦΥΛΑΞΗ ΤΗΣ ΑΠΚ. – ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Το ελληνικό κράτος είναι υποχρεωμένο ως μέλος της UNESCO να εναρμονιστεί με τις συμβάσεις όσον αφορά την καταγραφή, την ανάδειξη και την διαφύλαξη της ΆΠΚ στην Ελλάδα. Για τον λόγο αυτό έχει κυρώσει τους παρακάτω νόμους, οι οποίες έχουν άμεση ή έμμεση σχέση με την ΆΠΚ.

- *«Προστασία της Παγκοσμίου Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς»⁴⁵ / Έναρξη Ισχύος: 1975.12.17.⁴⁶*

Ο νόμος αυτός είναι η κύρωση της Σύμβασης για την προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής κληρονομιάς της UNESCO που υπογράφηκε από την 17η Συνεδρίαση της Γενικής Διάσκεψης του Οργανισμού στο Παρίσι στις 23 Νοεμβρίου 1972.

- *Προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς»⁴⁷ / Έναρξη Ισχύος: 2002.06.28.94*

Ο συγκεκριμένος νόμος αν και δεν αποτελεί κύρωση κάποιας συγκεκριμένης σύμβασης της UNESCO, αναγράφεται στον επίσημο ιστότοπο⁴⁸ που διαθέτει η

⁴⁵Νόμος 1126, όπως δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ, τεύχος πρώτο, αρ. Φύλλου 32, 01 Φεβρουαρίου 1981.

⁴⁶Έχουν συσταθεί: α) 3 έδρες στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, β) 2 έδρες στο Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, γ) 1 έδρα στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, δ) 1 έδρα στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, ε) 1 έδρα στο Πανεπιστήμιο Κρήτης και στ) 1 έδρα στο Εθνικό Αστεροσκοπείο Αθηνών. <https://www.mfa.gr/missionsabroad/unesco/greece-in-organization/edres-unesco.html> Ημ. πρόσβ: 2019.02.11

⁴⁷Νόμος 3028, όπως δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ, τεύχος πρώτο, αρ. Φύλλου 153, 28 Ιουνίου 2002.

Ελλάδα στον Οργανισμό, γιατί ταυτίζεται πλήρως με τα μέτρα προστασίας που προσβέυει η UNESCO, μέτρα τα οποία εμπεριέχουν και την ΑΠΚ⁴⁹.

- «Προστασία της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς» / Έναρξη Ισχύος: 2006.04.20⁵⁰

Ο νόμος αυτός είναι η κύρωση της Σύμβασης για τη Διαφύλαξη της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO που υπογράφηκε από την 32η Συνεδρίαση της Γενικής Διάσκεψης του Οργανισμού στο Παρίσι στις 3 Νοεμβρίου 2003.

- Προστασία και Προώθηση της Πολυμορφίας των Πολιτιστικών Εκφράσεων/
• Έναρξη Ισχύος: 2007.03.18.⁵¹

Ο εν λόγω νόμος κυρώνει την αντίστοιχη σύμβαση για την Προστασία και την Προώθηση της Πολυμορφίας της Πολιτιστικής Έκφρασης της UNESCO που υιοθετήθηκε από την 33η Συνεδρίαση της Γενικής Διάσκεψης του Οργανισμού στο Παρίσι στις 21 Οκτωβρίου 2005.

Ακολουθεί ο νόμος υπ' αριθμ. 3658/2008, «Μέτρα για την Προστασία των Πολιτιστικών -Αγαθών και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α 70/22.4.2008).

Η Ελλάδα με τα μέτρα εφαρμογής που αναλαμβάνει μετά το 2012, αναθεωρεί δύο πολύ σημαντικά στοιχεία για την καλύτερη αντιμετώπιση της διαφύλαξης της ΑΠΚ. Το πρώτο σημαντικό στοιχείο είναι ότι άλλες δημόσιες υπηρεσίες (Ν.Π.Ι.Δ., μουσεία ή φορείς) μπορούν, εφόσον διαθέτουν τις απαραίτητες προϋποθέσεις, να αναγνωριστούν ως φορείς καταγραφής άυλων πολιτιστικών αγαθών μετά από εισήγηση της Διεύθυνσης Νεώτερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς και με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού (Π.Δ. 62/12 ΦΕΚ 112, Α/3 -5 - 2012).

⁴⁸<http://www.unesco.org/culture/ich/index.php?lg=en&pg=00311&topic=natlaws&cp=GR>. Ημ. πρόσβ: 2019.02.11

⁴⁹ Βουδούρη, Δ. (2009), *Ο νέος νόμος 3028/2002 υπό το φως των διεθνών και ευρωπαϊκών κανόνων για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς*, στο Πρακτικά Συνεδρίου Ευρωπαϊκού Κέντρου Δημοσίου Δικαίου, Η πολιτιστική κληρονομιά και το δίκαιο, Ευρωπαϊκό Κέντρο Δημοσίου Δικαίου, Επιμέλεια Ελένη Τροβά, Υπό την Αιγίδα του Υπουργείου Πολιτισμού, Αθήνα – Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα.

⁵⁰Νόμος 3521, όπως δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ, τεύχος πρώτο, αρ. Φύλλου 275, 22 Δεκεμβρίου 2006.

⁵¹Νόμος 3520, όπως δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ, τεύχος πρώτο, αρ. Φύλλου 274, 22 Δεκεμβρίου 2006.

1.5.1. Στρατηγικές & δράσεις της χώρας μας για την διαφύλαξη της ΑΠΚ

Η Ελλάδα είναι συμβαλλόμενο μέρος της Σύμβασης του 2003 από το 2006. Η χώρα μας το 2006 κύρωσε τη Σύμβαση για την Προστασία της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO (N. 3521/2006 «Κύρωση της Σύμβασης για την Προστασία της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς», ΦΕΚ 275/Α/22.12.2006). Σύμφωνα με το Προεδρικό Διάταγμα υπ' αριθμ. 104 «Οργανισμός Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού» (Φ.Ε.Κ. 171/Α'28-6-2014), για την εφαρμογή στην Ελλάδα της Διεθνούς Σύμβασης για τη Διαφύλαξη της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς (UNESCO, 2003) αρμόδιο είναι το **Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού (ΥΠΠΟΑ)** και συγκεκριμένα η **Διεύθυνση Νεότερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς(ΔΙΝΕΠΟΚ)**, που ανήκει στη **Γενική Διεύθυνση Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς (ΓΔΑΠΚ)**. Η ίδια Διεύθυνση είναι επίσης αρμόδια, σύμφωνα με το ίδιο Προεδρικό Διάταγμα, για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή δράσεων διαφύλαξης των άυλων πολιτιστικών αγαθών που εγγράφονται στο Εθνικό Ευρετήριο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ελλάδας και στους Καταλόγους που προβλέπονται στη σχετική Σύμβαση της UNESCO. Η τεκμηρίωση διεξάγεται από το **Ελληνικό Κέντρο Λαογραφικής Έρευνας**, την **Ακαδημία Αθηνών** (λαογραφικά υλικά, μουσικά αρχεία, φωτογραφίες και οπτικοακουστικά αρχεία) και άλλα ινστιτούτα, λαογραφικά και πολιτιστικά σωματεία, εξειδικευμένα μουσεία κ.ά.⁵² Οι δράσεις αφορούν: α) τη δημιουργία ιστοτόπου, ο οποίος θα παρέχει πληροφορίες σε νομοθετικό, επιστημονικό και επιχειρησιακό πλαίσιο, όσον αφορά την καταχώρηση στοιχείων στον Ενδεικτικό Κατάλογο και στο Εθνικό Ευρετήριο ΑΠΚ, β) την προβολή φακέλων στοιχείων ΑΠΚ (κατοχυρωμένα ή προς κατοχύρωση) και γ) την κοινοποίηση φορέων που ασχολούνται με την ΑΠΚ όπως αυτές διαφαίνονται στο ιστότοπο που το τμήμα ΑΠΚ έχει συγκροτήσει⁵³. Η Διεύθυνση Νεότερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς διοργανώνει επίσης κατά τόπους ημερίδες ενημέρωσης για όλα τα ζητήματα που σχετίζονται με τη Σύμβαση και την εφαρμογή της στη χώρα

⁵²<http://ayla.culture.gr/%CE%B5%CE%B8%CE%BD%CE%BF%CE%B3%CF%81%CE%B1%CF%86%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82-%CE%BA%CE%B9%CE%BD%CE%B7%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%BF%CE%B3%CF%81%CE%AC%CF%86%CE%BF%CF%82-%CE%B5thnofest/Hμ. Πρόσβ.: 2019.02.11>

⁵³Στην προκειμένη περίπτωση η Διεύθυνση Νεότερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς <http://ayla.culture.gr/>. Ημ. Πρόσβ.: 2019.02.11

μας⁵⁴. Στις ημερίδες ενημέρωσης, που διοργανώνονται από κοινού με την τοπική αυτοδιοίκηση και άλλους φορείς (πολιτιστικούς οργανισμούς, συλλόγους, μουσεία κ.ά.), γίνεται αναλυτική παρουσίαση των δυνατοτήτων που δίνονται στους ίδιους τους φορείς άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς να συμβάλουν στη μελέτη, στην ανάδειξη και κυρίως στη διαφύλαξη της κληρονομιάς τους. Ως εκ τούτου, οι μη κυβερνητικές οργανώσεις δραστηριοποιούνται επίσης σε αυτές τις προσπάθειες. Ο κατάλογος των διαπιστευμένων ΜΚΟ για την Ελλάδα παρουσιάζεται παρακάτω, μαζί με τα αντίστοιχα έντυπα διαπίστευσης στον ιστότοπο της UNESCO⁵⁵. Ενδεικτικά:

- Λύκειο Ελληνικών
- Πελοποννησιακό Λαογραφικό Ίδρυμα «Β. Παπαντωνίου»
- Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς.

1.5.2. Εθνικός κατάλογος ΑΠΚ με την μορφή Ευρετηρίου.

Η Ελλάδα έχει καθιερώσει έναν κατάλογο γνωστό ως **Εθνικό Ευρετήριο άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς** που διατηρείται από τη Διεύθυνση Νεότερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς (ΔΙΝΕΠΟΚ) και Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς και οργανώνεται σύμφωνα με τα πέντε κριτήρια που περιγράφονται στη Σύμβαση του 2003. Η ψηφιακή παρουσίαση του **Ευρετηρίου Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ελλάδας**⁵⁶ γίνεται μέσω του ιστότοπου της Διεύθυνσης Νεότερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού. Το κύριο κριτήριο για την ένταξη είναι η ενεργός επιθυμία των φορέων να προστατεύσουν το στοιχείο και να εκπληρώσει τις απαιτήσεις ως άυλη πολιτιστική κληρονομιά στο πλαίσιο της σύμβασης του 2003. Η βιωσιμότητα λαμβάνεται υπόψη δεδομένου ότι συμπεριλαμβάνονται μόνο τα στοιχεία που εξακολουθούν να εφαρμόζονται και εξετάζονται οι απειλές για τη μελλοντική βιωσιμότητα. Απαραίτητες προϋποθέσεις είναι το στοιχείο άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς να είναι λειτουργικά ενταγμένο στη ζωντανή πολιτισμική εμπειρία μιας κοινότητας φορέων, όπως αυτή μεταδίδεται από γενιά σε γενιά, και να αναγνωρίζεται από την ίδια την κοινότητα των φορέων ως

⁵⁴https://www.hist.auth.gr/sites/default/files/%CE%A0%CE%A1%CE%9F%CE%A3%CE%9A%CE%9B%CE%97%CE%A3%CE%97_1.pdf Ημ. Πρόσβ.: 2019.02.11

⁵⁵<https://ich.unesco.org/en/state/greece-GR?info=accredited-ngos> Ημ. Πρόσβ.: 2019.11.02

⁵⁶<http://ayla.culture.gr/> Ημ. Πρόσβ.: 2019.02.11

σημαντικό στοιχείο της συλλογικής της ταυτότητας. Επίσης, προϋπόθεση είναι η εκ των προτέρων ενήμερη συγκατάθεση και η εθελοντική συμμετοχή της κοινότητας στη διαδικασία εγγραφής⁵⁷. Τέλος, σημειώνεται ότι κάθε στοιχείο που προτείνεται προς ένταξη στο Εθνικό Ευρετήριο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ελλάδας πρέπει να συνάδει με τις γενικές αρχές που διέπουν τόσο τη Σύμβαση για τη Διαφύλαξη της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς (UNESCO, 2003) (να προάγουν την ειρηνική συμβίωση μεταξύ ανθρώπων και λαών, να είναι συμβατά με τους στόχους της βιώσιμης ανάπτυξης, να σέβονται τα δικαιώματα των έμβιων οργανισμών κτλ.). Αφού πληρούνται οι προϋποθέσεις αυτές, επόμενο βήμα είναι η σύνταξη του Δελτίου Στοιχείου Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς⁵⁸. Το **Δελτίο Στοιχείου Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς** είναι η «ταυτότητα» του στοιχείου στο Εθνικό Ευρετήριο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ελλάδας, ένας περιεκτικός δηλαδή τρόπος προκειμένου μια κοινότητα φορέων άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς να παρουσιάσει ένα στοιχείο άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς στο ευρύ κοινό. Είναι χωρισμένο σε πεδία, κάθε ένα από τα οποία δίνει την ευκαιρία στους/στις συντάκτες/-τριες να μιλήσουν για συγκεκριμένες πτυχές του στοιχείου που περιγράφουν. Το δελτίο δομείται σε έντεκα θεματικές ενότητες⁵⁹ σχετικές με το Στοιχείο:

1. Συνοπτική παρουσίαση του
2. Ταυτότητα του «φορέα» του
3. Αναλυτική περιγραφή του
4. Χώροι & εγκαταστάσεις που συνδέονται με αυτό.
5. Προϊόντα που προκύπτουν από αυτό.
6. Ιστορικά στοιχεία που το αφορούν.

⁵⁷ Βλ. σχετ. Πούλιος, Ι., Αλιβιζάτου, Μ., Αραμπατζής, Γ., Γιαννακίδης, Α., Καραχάλης, Ν., Μάσχα, Ε., Μούλιου, Μ., Παπαδάκη, Μ., Προσύλης, Χ., Τουλούπα, Σ. (2015). *Πολιτισμική διαχείριση, τοπική κοινωνία και βιώσιμη ανάπτυξη*. [ηλεκτρ. βιβλ.] Αθήνα:Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11419/2394>, Ημ. Πρόσβ. 2019.02.28

⁵⁸Το τμήμα ΑΠΚ της Διεύθυνση Νεότερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς του ΥΠΟΟΑ στην επίσημη ιστοσελίδα του προτείνει υπόδειγμα ΔΕΛΤΙΟΥ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ για το Εθνικό Ευρετήριο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς. <http://ayla.culture.gr/purpose/>. Πρόκειται για το αρχείο με τίτλο: *dl0_Δελτιο_Στοιχείο_ΑΠΚ*. Ημ. Πρόσβ.: 2019.02.11

⁵⁹Αρκετά από τα πεδία αυτά περιλαμβάνουν περισσότερα επιμέρους πεδία.

7. Η σημασία του.
8. Η διαφύλαξη και η ανάδειξη του.
9. Σχετική βιβλιογραφία.
10. Συμπληρωματικά τεκμήρια.
11. Στοιχεία υπευθύνων σύνταξης φακέλου.

1.5.3. Υποβολή φακέλων υποψηφιότητας στους Καταλόγους της Σύμβασης

Η υποβολή φακέλων υποψηφιότητας εκ μέρους της Ελλάδας σε έναν από τους τρεις καταλόγους της Σύμβασης για την Προστασία της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO (2003) εντάσσεται σε ευρύτερο προγραμματισμό, για την εκπόνηση του οποίου λαμβάνονται υπ' όψιν πολλές και ποικίλες παράμετροι. Επίσης, δεδομένου ότι πρόκειται για καταλόγους μιας διεθνούς σύμβασης, λόγο έχουν και οι αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Εξωτερικών. Προϋπόθεση μεταξύ άλλων, για την υποβολή φακέλου υποψηφιότητας εκ μέρους των κρατών-μελών της Σύμβασης είναι η εγγραφή του προτεινόμενου στοιχείου στο εθνικό τους ευρετήριο. Στους φακέλους υποψηφιότητας ζητείται επίσης από το (τα) συμβαλλόμενο (-α) κράτος (-α) που υποβάλλει την αίτηση να αποδεικνύουν ότι ένα στοιχείο που προτείνεται για εγγραφή στον αντιπροσωπευτικό κατάλογο της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ανθρωπότητας ικανοποιεί όλα τα παρακάτω κριτήρια:

1. Το στοιχείο να αποτελεί άυλη πολιτιστική κληρονομιά όπως ορίζεται στο άρθρο 2 της σύμβασης.
2. Η εγγραφή του στοιχείου θα συμβάλλει στη διασφάλιση της βιωσιμότητας, στη συνειδητοποίηση της σημασίας της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς και της ενθάρρυνση του διαλόγου, αντανακλώντας έτσι την πολιτιστική ποικιλομορφία σε παγκόσμιο επίπεδο όπου μαρτυρούν την ανθρώπινη δημιουργικότητα.
3. Εκπονούνται μέτρα διασφάλισης που μπορούν να προστατεύσουν και να προωθήσουν το στοιχείο.
4. Το στοιχείο έχει οριστεί με την ευρύτερη δυνατή συμμετοχή της κοινότητας, της ομάδας ή, κατά περίπτωση, των ατόμων που ενδιαφέρονται και με την ελεύθερη, και ενημερωμένη συγκατάθεσή τους.
5. Το στοιχείο περιλαμβάνεται σε ευρετήριο της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς που βρίσκονται στο έδαφος ή στα εδάφη του κράτους ή των

συμβαλλόμενων κρατών που υπέβαλαν την αίτηση, όπως ορίζεται στα άρθρα 11 και 12 της Σύμβασης.

1.5.4. Αναγκαιότητα λήψης μέτρων διαφύλαξης της ΑΠΚ

Η Διεύθυνση Νεότερου Πολιτιστικής Κληρονομιάς και Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς (ΔΙΝΕΠΟΚ & ΑΠΚ) του Υπουργείου Πολιτισμού εκτός από την προαγωγή της επιστημονικής καταγραφής και την τεκμηρίωση της ΑΠΚ, την επιστημονική αποτύπωση και καταγραφή των πολιτισμικών χαρακτηριστικών διαφόρων κοινωνικών ομάδων, είναι επιφορτισμένη επίσης με την εφαρμογή της Σύμβασης καθώς και με το σχεδιασμό δράσεων διαφύλαξης εκείνων των πολιτιστικών αγαθών που εγγράφονται στο Εθνικό Ευρετήριο και στους καταλόγους της UNESCO. Σε κάθε περίπτωση, η αναγκαιότητα της υιοθέτησης μέτρων διαφύλαξης και ανάδειξης της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς είναι εξαιρετικά σημαντική, διότι:

- Αποτελεί σημαντικό παράγοντα διατήρησης της πολιτιστικής ιδιαιτερότητας της χώρας μας σε ένα διαρκώς αυξανόμενο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον.
- Προάγει την ανάπτυξη διαπολιτισμικού διαλόγου και συνεργασίας μεταξύ διαφορετικών πολιτισμικών ομάδων.
- Εξασφαλίζει την μεταφορά της γνώσης στη νεότερη γενιά και τη βιωσιμότητα των πολιτιστικών παραδόσεων.
- Προωθεί τη συνεργασία μεταξύ των τοπικών και ευρωπαϊκών πολιτιστικών φορέων.
- Υποστηρίζει την ανταλλαγή εμπειριών και καλών πρακτικών.

Ερμηνεύοντας όσα αναφέρθηκαν παραπάνω είναι φανερό ότι πολιτική βούληση της Ελλάδας για την εφαρμογή της Σύμβασης, είναι αρκετή ώστε να προωθηθούν συγκεκριμένες δράσεις. Είναι επίσης φανερό ότι έχουν οριστεί οι υπεύθυνοι για την εφαρμογή της Σύμβασης, είτε με την αξιοποίηση θεσμών που ήδη υπάρχουν (ΥΠΠΟΑ) είτε με τη σύσταση νέων διοικητικών δομών, που υπάγονται στις ήδη υπάρχουσες (π.χ. το Τμήμα ΔΙΝΕΠΟΚ & ΑΠΚ που συστήθηκε στο Υπουργείο Πολιτισμού). Η προσπάθεια της Ελλάδας να εφαρμόσει τη Σύμβαση επαληθεύεται και από το γεγονός ότι το αρμόδιο τμήμα του ΥΠΠΟΑ στήριξε το φάκελο που υπεβλήθη για την ένταξη του Ρεμπέτικου στον αντιπροσωπευτικό κατάλογο της

ΑΠΚ της Unesco (2017), ενώ, η Διακυβερνητική Επιτροπή στην 12^η ετήσια συνεδρίαση της στο JejuIsland, Κορέα, 4-9.12.2017)⁶⁰ έκανε δεκτή την υποψηφιότητα του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Το παρόν κεφάλαιο επικεντρώνεται στην παρουσίαση της υποψηφιότητας στο **Αντιπροσωπευτικό κατάλογο της Άυλης κληρονομιάς της ανθρωπότητας (Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity) της UNESCO** που αξιολογήθηκε θετικά από το όργανο αξιολόγησης (Evaluation Body)⁶¹ και ην διακυβερνητική επιτροπή με απόφαση 12.COM11.B.11⁶² (Jesu. Island 2017).

Το υποκεφάλαιο 2.1. αντανακλά τις αποφάσεις της 5^{ης} συνόδου της Γενικής Συνέλευσης τον Ιούνιο του 2014 της 9^{ης} σύνοδο της επιτροπής τον Νοέμβριο του 2014 που επικεντρώνεται σε υποψηφιότητες προς τον αντιπροσωπευτικό κατάλογο της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς της ανθρωπότητας.

Στο υποκεφάλαιο 2.2. η παρουσίαση του εντύπου της υποψηφιότητας του «Ρεμπέτικο» αναπτύσσεται βάσει των πεδίων που προτείνονται στο έντυπο υποψηφιότητας ICH-02 (form ICH-02)⁶³. Με τον τρόπο αυτό επιδιώκεται να υπάρξει από τη μία η ξεκάθαρη κατηγοριοποίηση των πληροφοριών που απαιτήθηκαν για την εγγραφή του συγκεκριμένου στοιχείου και την παρουσίασή του στο **Αντιπροσωπευτικό Κατάλογο της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ανθρωπότητας** και από την άλλη ποια κριτήρια και ποιες προδιαγραφές της UNESCO πληρούν οι πληροφορίες που δίνονται στο έντυπο υποψηφιότητας ICH – 02.

2.1. ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ.

⁶⁰<https://ich.unesco.org/en/RL/rebetiko-01291> Ημ. Πρόσβ.: 2019.02.11

⁶¹ Όπως αποφασίστηκε από τη Γενική Συνέλευση των Συμβαλλομένων Κρατών στην πέμπτη συνεδρίαση της, όλες οι υποψηφιότητες αξιολογούνται από το 2015, με βάση, ένα μόνο φορέα αξιολόγησης (ψήφισμα 5.GA 5.1).

⁶² <https://ich.unesco.org/en/decisions/12.COM/11.B.11>

⁶³ <https://ich.unesco.org/en/forms> η έκδοση του εντύπου του 2016 ενσωματώνει τις τελευταίες αποφάσεις της 9ης συνόδου της επιτροπής ειδικές οδηγίες που δίνονται για κάθε τμήμα. ημ.πρόσβ. 2019.03.08

Σκοποί του αντιπροσωπευτικού καταλόγου

Το άρθρο 16 της σύμβασης προβλέπει ότι ο αντιπροσωπευτικός κατάλογος της ΑΠΚ της ανθρωπότητας καθιερώνεται *«προκειμένου να εξασφαλιστεί καλύτερη προβολή της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς και συνειδητοποίηση της σημασίας της και να ενθαρρυνθεί ο διάλογος που σέβεται την πολιτιστική πολυμορφία»*⁶⁴. Το 2013, η επιτροπή συνεχάρη τα συμβαλλόμενα κράτη για τη συνέχιση των προσπαθειών τους για την επιδίωξη του βασικού σκοπού του καταλόγου των εκπροσώπων, προτείνοντας στοιχεία που θα μπορούσαν να εμπλουτίσουν τη συνειδητοποίηση της σημασίας της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς και της πολυμορφίας των εκφράσεών της και να ενθαρρύνουν τον διάλογο που σέβεται την πολιτιστική ποικιλομορφία. Επίσης, κάλεσε τα συμβαλλόμενα κράτη και τη Γενική Συνέλευση, καθώς και τη Γραμματεία, τις μη κυβερνητικές οργανώσεις και όλους τους άλλους ενδιαφερόμενους, να *«...σέβονται και να προωθούν τους σκοπούς και την καλύτερη χρήση του Αντιπροσωπευτικού Καταλόγου της ΑΠΚ»*.

Οι εγγραφές βασίζονται στο έντυπο υποψηφιότητας.

Η Επιτροπή και τα όργανα αξιολόγησης της έχουν επανειλημμένα επιμείνει στο γεγονός ότι η εγγραφή ενός στοιχείου σε έναν από τους καταλόγους της Συνέλευσης προκύπτει από μια διαδικασία αξιολόγησης και εξέτασης των υποψηφιοτήτων όπως υποβάλλονται από τα συμβαλλόμενα κράτη και όχι από οποιαδήποτε εξέταση το ίδιο το στοιχείο. Ως εκ τούτου, η επιτροπή υπογράμμισε ότι *«η απόφαση της να μην εγγραφεί ένα στοιχείο επί του παρόντος ουδόλως αποτελεί κρίση επί της ουσίας του ίδιου του στοιχείου, αλλά αναφέρεται μόνο στην επάρκεια των πληροφοριών που περιέχονται στον φάκελο υποψηφιότητας»*.⁶⁵ Η απόφαση ενός οργάνου αξιολόγησης να μην εγγράψει ένα στοιχείο απλά σημαίνει ότι ο Φορέας δεν βρήκε στο πλαίσιο της υποψηφιότητας, της πρότασης ή της αίτησης τις δηλώσεις που απαιτούνται.

Ελάχιστες τεχνικές απαιτήσεις

Η επιτροπή έχει θεσπίσει αρκετές βασικές τεχνικές απαιτήσεις για να θεωρηθεί ότι μια υποψηφιότητα είναι πλήρης και συνεπώς μπορεί να αξιολογηθεί από έναν φορέα

⁶⁴ UNESCO. (2003). *Text of the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage*, Paris: UNESCO

⁶⁵ Decision 9.COM 10, Decision 8.COM 8.

αξιολόγησης και να εξεταστεί από την επιτροπή. Κατά την έβδομη συνεδρίαση της το 2013, η επιτροπή συνόψισε αυτές τις τεχνικές απαιτήσεις στην απόφασή της 7.COM 11 σχετικά με τον αντιπροσωπευτικό κατάλογο των εκπροσώπων⁶⁶, Οι αποφάσεις αυτές προβλέπουν ότι:

1. Μια απάντηση παρέχεται σε κάθε τμήμα.
2. Οι μέγιστοι αριθμοί λέξεων που καθορίζονται στη φόρμα υποψηφιότητας τηρούνται.
3. Τα αποδεικτικά στοιχεία της ελεύθερης, προγενέστερης και ενημερωμένης συγκατάθεσης παρέχονται σε μία από τις γλώσσες εργασίας της επιτροπής (αγγλικά ή γαλλικά), καθώς και στη γλώσσα της ενδιαφερόμενης κοινότητας εάν τα μέλη της χρησιμοποιούν γλώσσες διαφορετικές από την αγγλική ή τη γαλλική.
4. Παρέχονται αποδεικτικά στοιχεία που αποδεικνύουν ότι το εν λόγω στοιχείο περιλαμβάνεται σε κατάλογο της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς που υπάρχει στην επικράτεια του ή των συμβαλλόμενων κρατών που υπέβαλαν την αίτηση, όπως ορίζεται στα άρθρα 11 και 12 της σύμβασης. η τεκμηρίωση αυτή περιλαμβάνει σχετικό απόσπασμα των απογραφών στα αγγλικά ή στα γαλλικά.
5. Ένα εικονογραφημένο βίντεο που δεν υπερβαίνει τα δέκα λεπτά παρέχεται με υπότιτλο σε μία από τις γλώσσες της επιτροπής (αγγλικά ή γαλλικά), εάν η χρησιμοποιούμενη γλώσσα είναι διαφορετική από την αγγλική ή τη γαλλική.

Επάρκεια και ποιότητα των πληροφοριών

Οι ελάχιστες τεχνικές απαιτήσεις που περιγράφονται παραπάνω καθορίζουν κατά πόσο μια υποψηφιότητα είναι επαρκώς πλήρης για να επιτρέψει την έναρξη της διαδικασίας αξιολόγησης και εξέτασης. Υπάρχουν επίσης ορισμένοι άλλοι παράγοντες που ο φορέας αξιολόγησης εξετάζει αν πληρούνται τα κριτήρια για την εγγραφή⁶⁷. Για το σκοπό αυτό, η επιτροπή έχει επανειλημμένα προσκαλέσει «τα συμβαλλόμενα κράτη να υποβάλλουν φακέλους που παρέχουν όλες τις πληροφορίες που απαιτούνται για την ορθή αξιολόγηση και εξέταση τους».⁶⁸ Η παράγραφος 2 των οδηγιών λειτουργίας προβλέπει ότι τα υποβάλλοντα κράτη «καλούνται να αποδείξουν

⁶⁶ Η εφαρμογή του οποίου επεκτάθηκε στον κατάλογο επειγόντων μέτρων ασφαλείας με την απόφαση 7.COM 20.2.

⁶⁷ ICH – 02 – 2020 – instructions – EN <https://ich.unesco.org/en/forms>, ημ, πρόσβ. 2019.03.08

⁶⁸ Decision 8.COM 7, Decision 7.COM 7 και Decision 7.COM 11.

ότι ένα στοιχείο που προτείνεται για εγγραφή στον αντιπροσωπευτικό κατάλογο της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς της ανθρωπότητας ικανοποιεί όλα τα ακόλουθα κριτήρια»⁶⁹. Κατά την άποψη των φορέων αξιολόγησης «τα κράτη δεν πρέπει να περιορίζονται στην παροχή απλών δηλώσεων αλλά πρέπει να τεκμηριώνουν τα επιχειρήματά τους με σαφείς και λεπτομερείς εξηγήσεις». Αυτό δίνει την δυνατότητα σαφών εξηγήσεων στους αναγνώστες χωρίς εξοικείωση και προηγούμενη γνώση του υποβληθέντος στοιχείου.

Κατάλληλο λεξιλόγιο

Τα όργανα αξιολόγησης έχουν επανειλημμένα τονίσει τη σημασία της χρήσης λεξιλογίου που είναι σύμφωνα με τη Σύμβαση του 2003 και την αποφυγή «ακατάλληλου» λεξιλογίου και εκφράσεων που δεν είναι ευνοϊκές για το διάλογο ή έχουν πολιτικές συνέπειες. Το 2014, η επιτροπή εξήγησε ότι «εκφράσεις όπως τα «αλήθεια», «καθαρά», «αληθή», «μοναδικά», «πρωτότυπα», «αίσθηση», «αριστουργήματα» που βρέθηκαν στις υποψηφιότητες δεν είναι συμβατά με το πνεύμα της Σύμβασης και θα πρέπει να αποφεύγονται. Από την άλλη πλευρά, τα κράτη ενθαρρύνονται να χρησιμοποιούν προσεκτικά έννοιες και ορολογία που μπορεί να οδηγήσουν σε πολλαπλές ερμηνείες όπως «τελετουργικό», «φεστιβάλ», «λαϊκή κουλτούρα», «λαογραφία» και ούτω καθεξής). Η επιτροπή έθιξε το παράδειγμα της «αυθεντικότητας» της «υψηλής πολιτιστικής αξίας» ή της «παράδοσης» που θεωρείται ως κάτι παγιωμένο στο παρελθόν. Όπως έχει επισημανθεί σε πολυάριθμες αποφάσεις, το λεξιλόγιο που κινδυνεύει να προκαλέσει εντάσεις είτε μεταξύ κοινοτήτων είτε μεταξύ κρατών, πρέπει να αποφεύγεται αυστηρά στις υποψηφιότητες.

Πληροφορίες στη σωστή θέση

Η επιτροπή και τα όργανα αξιολόγησής της επέμειναν επανειλημμένα ότι οι πληροφορίες πρέπει να βρεθούν στον κατάλληλο χώρο στο έντυπο. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή αποφάσισε το 2012 ότι «οι πληροφορίες που τοποθετούνται σε ακατάλληλα τμήματα της υποψηφιότητας δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη και καλούν τα συμβαλλόμενα κράτη να διασφαλίσουν ότι οι πληροφορίες παρέχονται στην κατάλληλη θέση». Υπενθύμισε επίσης στα Συμβαλλόμενα Κράτη ότι «οι φάκελοι όπου οι

⁶⁹ Ο.π

πληροφορίες είναι άστοχες δεν μπορούν να απολαμβάνουν ευνοϊκές συνθήκες για αξιολόγηση και εξέταση».⁷⁰ Το πρόβλημα της πλημμελούς πληροφόρησης είναι ιδιαίτερα έντονο όσον αφορά τον αντιπροσωπευτικό κατάλογο δεδομένου ότι το έντυπο υποβολής υποψηφιότητας ICH-02 απαιτεί μεγαλύτερο αριθμό βραχύτερων απαντήσεων σε σύγκριση με το έντυπο υποψηφιότητας για τον κατάλογο επείγουσας διασφάλισης (έντυπο ICH-01) η οποία ζητά μερικές ακόμη απαντήσεις. Όπως θα δούμε η εισαγωγή υποενοτήτων σε κάθε ενότητα (που αφορά καθένα από τα 5 κριτήρια) βοηθά τα κράτη να οργανώσουν τις πληροφορίες τους και να τις παρουσιάσουν συστηματικά. Από την άλλη πλευρά αυτό μπορεί επίσης να συμβάλλει στον κατακερματισμό των επιθυμητών πληροφοριών καθώς και στη δυσκολία στην παροχή πληροφοριών στην κατάλληλη θέση. Υπενθυμίζοντας ότι ο ίδιος ο σκοπός του αντιπροσωπευτικού καταλόγου είναι «να εξασφαλιστεί καλύτερη προβολή της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς και συνειδητοποίηση της σημασίας της» (άρθρο 16)⁷¹, το συμβουλευτικό όργανο υπογράμμισε ότι η ύπαρξη πληροφοριών στην κατάλληλη θέση του προσλαμβάνει πρόσθετη σημασία για την μετέπειτα προβολή ενός στοιχείου που είναι εγγεγραμμένο, σημειώνοντας ότι «ακόμη και αν το όργανο αξιολόγησης, μέσω προσεκτικής ανάγνωσης και επανασύνδεσης των πληροφοριών, θα μπορούσε να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι το κριτήριο πληρούται, πολλοί αναγνώστες που συναντούν την υποψηφιότητα on-line στο μέλλον ίσως να είναι αμηχανία πώς κατέληξε στο συμπέρασμά της όταν οι επιθυμητές πληροφορίες δεν βρίσκονται στην κατάλληλη θέση του».

Συνοχή και συνέπεια των πληροφοριών.

Ταυτόχρονα, οι αξιολογητές και η επιτροπή επιθυμούν να δουν συνεκτικές και συνεπείς πληροφορίες καθ' όλη τη φάση της υποψηφιότητας, χωρίς εσωτερικές αντιφάσεις από το ένα τμήμα στο άλλο. Για παράδειγμα, «κατά την εκτίμηση του κατά πόσον πληρούται ένα συγκεκριμένο κριτήριο, τα μέλη του συμβουλευτικού οργάνου προσέχουν τη συνολική συνοχή του φακέλου». Όπως εξήγησε περαιτέρω, ο Φορέας αξιολόγησης «αναμένει ότι κάθε αρχείο θα πρέπει να αποτελεί ένα συνεκτικό σύνολο, όχι μόνο εντός της μορφής αλλά και μέσα στα συνοδευτικά έγγραφα» Συνεπώς,

⁷⁰ Decision 7.COM 11.

⁷¹ UNESCO. (2003). *Text of the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage*, Paris: UNESCO

ενθαρρύνει τα κράτη που υποβάλλουν την αίτηση να διασφαλίσουν τη συνοχή όλων των υποβαλλόμενων εγγράφων και να αποφευχθούν αντιφατικές πληροφορίες. Ο κίνδυνος είναι να υπάρχουν επίσης διαφορές μεταξύ του περιεχομένου της υποψηφιότητας και του υποχρεωτικού βίντεο ή του περιεχομένου της υποψηφιότητας και των αποδεικτικών εγγράφων που αποδεικνύουν ότι το εν λόγω στοιχείο περιλαμβάνεται σε εθνικό κατάλογο της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς (όπως προβλέπεται βάσει κριτηρίου 5).

Πλαίσια ελέγχου (Check – Boxes)

Όσον αφορά τα πλαίσια ελέγχου σε διάφορα τμήματα του εντύπου ICH-02 (τομείς και μέτρα διασφάλισης των κοινοτήτων και των κρατών), το ζήτημα είναι ότι ενδέχεται να δημιουργούν πολλές ευκαιρίες για σύγχυση ή αντίφαση, καθώς δεν προσφέρουν την δυνατότητα για μεγαλύτερη σαφήνεια.

Μάθηση από την εμπειρία άλλων.

Για να βελτιωθεί η ποιότητα των υποψηφιοτήτων, η επιτροπή και τα όργανα της πρότειναν στα συμβαλλόμενα κράτη να μάθουν από την εμπειρία άλλων, ζητώντας, για παράδειγμα, να διατεθούν ορισμένα καλά παραδείγματα αρχείων υποψηφιότητας στην ιστοσελίδα της Συνέλευσης. Η σπουδαιότητα της μελέτης καλών πρακτικών άλλων χωρών και της προσαρμογής τους στο ίδιο το πλαίσιο κάθε συμβαλλόμενου μέρους, είναι ένας τρόπος για την βελτίωση της ποιότητας των φακέλων. Ένας άλλος τρόπος είναι η σύσταση ενός μηχανισμού που ήδη υπάρχει σε πολλά κράτη, δηλαδή η σύσταση εθνικής επιτροπής ή ειδικής ομάδας για την προκαταρκτική αξιολόγηση των φακέλων προτού υποβληθούν στη Γραμματεία της UNESCO⁷². Τέτοια όργανα συγκεντρώνουν συνήθως όχι μόνο εμπειρογνώμονες της ΑΠΚ αλλά και ειδικούς σε θέματα πολιτιστικής διαχείρισης και αυτούς που έχουν εμπειρία στο σχεδιασμό και τον προϋπολογισμό των έργων και είναι επομένως σε θέση να εντοπίσουν και να διορθώσουν πολλές αδυναμίες ή λάθη πριν από την υποβολή είτε στη γενική

⁷² Βλ. σχετ. Gillan, M., (2012). Whose Heritage? Cultural Properties Legislation and Regional Identity in Okinawa, στο *Music as Intangible Cultural Heritage. Policy, Ideology, and Practice in the Preservation of East Asian Traditions*, K. Howard (επιμ.), Surrey & Burlington: Ashgate Publishing Limited,

επιχειρηματολογία είτε, τις εκτιμήσεις του προϋπολογισμού στις υποψηφιότητες στον κατάλογο επειγόντων θεμάτων ή τους προϋπολογισμούς και τα χρονοδιαγράμματα των αιτήσεων διεθνούς συνδρομής.

Αξιοποίηση των εμπειρογνομώνων σε κάθε χώρα

Με την ίδια έννοια, ο Φορέας αξιολόγησης έχει επανειλημμένα τονίσει την αναγκαιότητα των κρατών που υποβάλλουν την αίτηση να επωφεληθούν πλήρως από τις γνώσεις και την εμπειρία κάθε χώρας. Σύμφωνα με έκθεσή του για το 2012, διαπίστωσε πως αρκετές υποψηφιότητες *«δεν φάνηκαν να έχουν επωφεληθεί σταθερά από τους υπάρχοντες διακοινοτικούς και θεσμικούς πόρους του Κράτους Μέλους, αλλά φαίνεται να είναι η μοναδική πρωτοβουλία ενός γραφείου, ινστιτούτου ή μη κυβερνητικής οργάνωσης»*⁷³. Οι συνέπειες ήταν ότι ο φάκελος δεν αντικατόπτριζε τις γνώσεις, τις δεξιότητες και την εμπειρία που είχαν ήδη διατεθεί στο Κράτος Μέρος, αλλά οι μακροπρόθεσμες επιπτώσεις και η βιωσιμότητα του έργου μειώθηκαν επίσης επειδή δεν θα ενσωματώνονταν σωστά στα υπάρχοντα εθνικά πλαίσια για τη διαφύλαξη της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς⁷⁴. Ως εκ τούτου, το συμβουλευτικό όργανο ενθαρρύνει τα συμβαλλόμενα κράτη κατά την προετοιμασία των φακέλων να αξιοποιούν πλήρως τους ανθρώπινους πόρους που διαθέτουν στη χώρα τους χωρίς να παρακωλύονται από θεσμικές ή διοικητικές γραμμές.

Παραπομπή υποψηφιότητας στο κράτος που υποβάλλει την αίτηση για περισσότερες πληροφορίες

Για την υποψηφιότητα στον αντιπροσωπευτικό κατάλογο, η επιτροπή έχει τρεις δυνατότητες κατά τη διάρκεια της εξέτασής της: να εγγραφεί το ορισθέν στοιχείο, να μην το εγγράψει ή να παραπέμψει την υποψηφιότητα στο κράτος που υποβάλλει την αίτηση για πρόσθετες πληροφορίες (βλ. τις επιχειρησιακές οδηγίες). Υπενθυμίζοντας ότι ο θεμελιώδης σκοπός του καταλόγου αντιπροσώπων είναι *«να εξασφαλιστεί καλύτερη προβολή της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς και συνειδητοποίηση της σπουδαιότητάς της και να ενθαρρυνθεί ο διάλογος που σέβεται την πολιτιστική*

⁷³ Document 7.COM 7.

⁷⁴ Βλ. σχετ. Πούλιος, Ι., Αλιβιζάτου, Μ., Αραμπατζής, Γ., Γιαννακίδης, Α., Καραχάλης, Ν., Μάσχα, Ε., Μούλιου, Μ., Παπαδάκη, Μ., Προσύλης, Χ., Τουλούπα, Σ. (2015). *Πολιτισμική διαχείριση, τοπική κοινωνία και βιώσιμη ανάπτυξη*. [ηλεκτρ. βιβλ.] Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών.

ποικιλομορφία» (άρθρο 16 της σύμβασης)⁷⁵, ο οργανισμός καλεί τα κράτη μέλη να επωφεληθούν πλήρως από την ευκαιρία που προσφέρει η επιλογή παραπομπής για να βελτιώσουν τις ελλείψεις των υποψηφιοτήτων τους και να υποβάλουν αναθεωρημένες υποψηφιότητες που μπορούν να εξυπηρετήσουν αποτελεσματικά τους σκοπούς του καταλόγου.

Ευρύτερη δυνατή συμμετοχή των κοινοτήτων

Δεν έχει δοθεί μεγαλύτερη προσοχή από την επιτροπή και τα όργανα της από το θέμα της ευρύτερης συμμετοχής κοινοτήτων, ομάδων και, κατά περίπτωση, ατόμων για τη διαφύλαξη της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς, όπως απαιτείται από το άρθρο 15 της σύμβασης⁷⁶, και συγκεκριμένα τη διαδικασία εγγραφής, όπως απαιτείται από τις επιχειρησιακές οδηγίες. Στο πλαίσιο του εντύπου υποψηφιότητας, η ενότητα 4 δίνει ιδιαίτερη προσοχή στη συμμετοχή των κοινοτήτων, των ομάδων και των ατόμων στην εκπόνηση των φακέλων υποψηφιότητας και στην απαίτηση για την ελεύθερη, προηγούμενη και ενημερωμένη συγκατάθεσή τους πριν από την υποβολή υποψηφιότητας (βλ. Παρακάτω). Ωστόσο, όπως υπογράμμισε η Επιτροπή και τα όργανα αξιολόγησής της, το ζήτημα των κοινοτήτων και η αποτελεσματική συμμετοχή τους στη διαφύλαξη της δικής τους άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς είναι εκείνο που διαπερνά κάθε πτυχή της διαδικασίας υποψηφιότητας και εγγραφής και η συμμετοχή τους πρέπει επομένως να αποδειχθεί σε κάθε τμήμα της την υποψηφιότητα. Όπως επιβεβαίωσε η επιτροπή το 2014, *«οι κοινότητες, οι ομάδες και, κατά περίπτωση, τα ενδιαφερόμενα άτομα αποτελούν βασικούς συμμετέχοντες σε όλα τα στάδια της αναγνώρισης και καταγραφής της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς, της προετοιμασίας και της υποβολής υποψηφιοτήτων, της προβολής της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς και της συνειδητοποίησης της σπουδαιότητάς του, καθώς και της εφαρμογής μέτρων διασφάλισης, και καλεί τα κράτη μέλη να επιδείξουν την συμμετοχή της κοινότητας στη διαδικασία υποψηφιότητας μέσω επαρκών και πειστικών αποδείξεων»*. Όταν μια υποψηφιότητα δεν αποδεικνύει ότι έχει δοθεί επαρκής προσοχή σε αυτή τη συμμετοχή, η επιτροπή δεν είναι σε θέση να εγγράψει το

⁷⁵ UNESCO, (2003). *Text of the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage*, Paris: UNESCO,

<http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001325/132540e.pdf>. ημ. προσβ.: 2019.12.02,

⁷⁶ Βλ. σχετ. Aikawa – Faure N.(2009) From the Proclamation of Masterpieces to the Convention for the Safeguarding of Intangible Cultural Heritage, in: L. Smith,

στοιχείο. Η συμμετοχή αυτή υπήρξε επίσης σταθερή ανησυχία των φορέων αξιολόγησης. Για παράδειγμα, το συμβουλευτικό σώμα το 2013 επεσήμανε ότι «οι κοινότητες πρέπει να τοποθετηθούν στο επίκεντρο όλων των προσπαθειών διασφάλισης, καθώς είναι η ευθύνη και οι προνομίες τους. Το κράτος μπορεί να είναι ένας παράγοντας υποστήριξης, αλλά πρέπει να αντικατοπτρίζει τις προσδοκίες των κοινοτήτων, ιδίως όσον αφορά τα μέτρα διασφάλισης. Δεν υπάρχει προστασία του στοιχείου χωρίς το ενδιαφέρον, τον ενθουσιασμό και την ενεργό συμμετοχή της ενδιαφερόμενης κοινότητας. Ως εκ τούτου, οι κοινότητες πρέπει να αναλάβουν κεντρικό ρόλο τόσο στον σχεδιασμό όσο και στην εφαρμογή των προτεινόμενων μέτρων διασφάλισης»⁷⁷.

Καθορισμός κοινοτήτων.

Παράλληλα με την ευρύτερη δυνατή συμμετοχή των κοινοτήτων, των ομάδων και των ατόμων, οι οργανισμοί αξιολόγησης υποστήριξαν μια ευρεία άποψη για το ποιοι είναι οι ενδιαφερόμενοι φορείς με κάποιο συγκεκριμένο στοιχείο.⁷⁸ Οι κοινότητες που ενδιαφέρονται για το εν λόγω στοιχείο ή δραστηριότητα αν δεν είναι σαφώς καθορισμένες, είναι αναπόφευκτο η ευρύτερη δυνατή συμμετοχή τους να μην μπορεί να εξασφαλιστεί ή να αποδειχθεί εύκολα.

Ετερογένεια των κοινοτήτων

Ακόμη και αν οι κοινότητες μπορούν να δημιουργηθούν από την κοινή σχέση τους σε συγκεκριμένες μορφές κληρονομιάς που «τους παρέχουν αίσθηση ταυτότητας και συνέχειας» (άρθρο 2.1 της Σύμβασης)⁷⁹, αυτό δεν σημαίνει ότι τα μέλη τους έχουν όλοι ένα ενιαίο όραμα αυτή την κληρονομιά ή έχουν τις ίδιες φιλοδοξίες γι' αυτό. Η ευρύτερη δυνατή συμμετοχή τους είναι απαραίτητη, ιδίως επειδή οι κοινότητες είναι ετερογενείς, όπως υπενθύμισε η Επιτροπή: «οι κοινότητες πρέπει να συμμετάσχουν όσο το δυνατόν ευρύτερα στη διαδικασία επεξεργασίας των υποψηφιοτήτων που θα πρέπει να αντικατοπτρίζουν την ποικιλομορφία των προσδοκιών και των απαιτήσεών τους». Αυτό το ζήτημα της ποικιλομορφίας εντός και μεταξύ των κοινοτήτων που

⁷⁷ Document 8.COM 7.a, Document 7.COM 11, Document 6.COM 7.

⁷⁸ Βλ. σχετ. Brown, M.F. (2005) Heritage trouble: Recent work on the protection of intangible cultural property. *International journal of Cultural Property*, 40 – 61.

⁷⁹ Βλ. σχετ. Deacon, H., & Smeets, R. (2013). Authenticity, value and community involvement under the World Heritage and Intangible Heritage Conventions. *Heritage & Society*, 6 (2), 129-143

ασχολούνται με ένα καθορισμένο στοιχείο έχει επίσης αντιμετωπιστεί συχνά από τους φορείς αξιολόγησης⁸⁰. Το Συμβουλευτικό Σώμα, για παράδειγμα, υπενθύμισε ότι «*οι κοινότητες δεν είναι μονολιθικές και ομοιογενείς αλλά η διαστρωμάτωση γίνεται ανάλογα με την ηλικία, το φύλο και άλλους παράγοντες*»⁸¹ και ενθάρρυναν τα συμβαλλόμενα κράτη να μην απλοποιούν την περιγραφή των οικείων κοινοτήτων, αλλά να περιγράφουν την ποικιλομορφία των παραγόντων και τους ρόλους τους σε σχέση με την συγκεκριμένη ΑΠΚ και την κοινωνική δυναμική που δημιουργεί, δίνοντας τη δέουσα προσοχή στις εκτιμήσεις σχετικά με το φύλο, κατά περίπτωση. Εάν οι κοινότητες και οι ομάδες είναι ετερογενείς, είναι ιδιαίτερα σημαντικό τα αρχεία υποψηφιότητας να προσδιορίζουν με σαφήνεια τις συνιστώσες τους.

Γυναίκες, παιδιά και νέοι

Η επιτροπή εφιστά ιδιαίτερα την προσοχή σε ορισμένα τμήματα των κοινοτήτων, όπως είναι οι γυναίκες, τα παιδιά και οι νέοι, και η ανάγκη να συμμετέχουν όσο το δυνατόν ευρύτερα στη διαφύλαξη της κληρονομιάς και στη διαδικασία προσδιορισμού⁸². Το συμβουλευτικό όργανο έχει απευθύνει τακτικά έκκληση στα συμβαλλόμενα κράτη να καταβάλουν προσπάθειες ώστε να ακουστούν οι φωνές των γυναικών στη διαδικασία επεξεργασίας των φακέλων, να διαδραματίσουν κεντρικό ρόλο στο σχεδιασμό και την εφαρμογή των μέτρων διασφάλισης και να αντιπροσωπεύονται πλήρως⁸³. Ο ρόλος των παιδιών και των νέων σε σχέση με την άυλη πολιτιστική κληρονομιά έχει επίσης επιστήσει την προσοχή του συμβουλευτικού οργάνου, το οποίο εξέφρασε τη δυσαρέσκεια του για την τάση ορισμένων υποψηφιοτήτων να επικρίνουν τους νέους για το ότι δεν ενδιαφέρονται για την εκμάθηση ή την άσκηση του στοιχείου. Το Συμβουλευτικό Σώμα θα υπογραμμίσει αντίθετα ότι η διαφύλαξη γενικά και η μετάδοση ειδικότερα είναι η κοινή ευθύνη των νέων και των ηλικιωμένων. Εάν δεν λειτουργούν σωστά, ο στόχος «*δεν θα πρέπει να είναι ο εντοπισμός ενός ένοχου, αλλά η αποκατάσταση της*

⁸⁰ Βλ.σχετ. Brown, M.F. (2005) Heritage trouble: Recent work on the protection of intangible cultural property. *International journal of Cultural Property*, 40 – 61.

⁸¹ Document 8.COM 8

⁸² Βλ. σχετ. Kurin, R., (2004). Intangible Cultural Heritage in the 2003 UNESCO Convention, στο *Museum International*, Vol. 56, No. 1-2, σ. 66-77, Oxford & Madlen Blackwell Publishing Ltd,

⁸³ Βλ.σχετ. Brown, M.F. (2005) Heritage trouble: Recent work on the protection of intangible cultural property. *International journal of Cultural Property*, 40 – 61.

κατάστασης μέσω της ενίσχυσης του ενδιαφέροντος και της δέσμευσης όλων».⁸⁴ Το Συμβουλευτικό Σώμα είχε δηλώσει προηγουμένως ότι «τα παιδιά και οι νέοι θα πρέπει πάντοτε να σχεδιάζονται για τη διαφύλαξη της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς, δεδομένου ότι η μακροπρόθεσμη βιωσιμότητά τους εξαρτάται από τη συμμετοχή τους ως μαθητευόμενοι, εκπαιδευόμενοι, ακροατές και αργότερα ως ασκούμενοι και τελικά ως δάσκαλοι».

Βιώσιμη ανάπτυξη

Ανταποκρινόμενη στο προοίμιο της Συνέλευσης που χαρακτηρίζει την άυλη πολιτιστική κληρονομιά ως εγγύηση της βιώσιμης ανάπτυξης και το άρθρο 2 παράγραφος 1 απαιτεί την συμβατότητα της με τις απαιτήσεις της βιώσιμης ανάπτυξης⁸⁵, η επιτροπή και τα όργανα της επιδιώκουν να προωθήσουν τη σημασία της στο πλαίσιο του καθορισμού και της εγγραφής. Η επιτροπή ενθαρρύνει τα συμβαλλόμενα κράτη να «ασχολούνται όλο και περισσότερο με [...] τον ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει η άυλη πολιτιστική κληρονομιά στην αειφόρο ανάπτυξη, συμπεριλαμβανομένων οικονομικά βιώσιμων πρακτικών» και τους καλεί «να συνεχίσουν να υπογραμμίζουν τη συμβολή της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς στην αειφόρο ανάπτυξη»⁸⁶. Το 2014, κατόπιν αιτήματος της επιτροπής ενόψει μελλοντικής αναθεώρησης των επιχειρησιακών οδηγιών, η Γραμματεία διοργάνωσε συνάντηση εμπειρογνομόνων με θέμα «Προστασία άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς και βιώσιμης ανάπτυξης σε εθνικό επίπεδο» (Κωνσταντινούπολη, Τουρκία, 29 Σεπτεμβρίου - 1 Οκτωβρίου 2014) που συμφώνησαν σε δέσμη σχεδίων οδηγιών που οργανώθηκαν κατά μήκος των τεσσάρων βασικών διαστάσεων της αειφόρου ανάπτυξης:

- i) κοινωνική ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς (επιμέρους θέματα: επισιτιστική ασφάλεια, υγειονομική περίθαλψη, πρόσβαση σε καθαρό και ασφαλές

⁸⁴ Document 7.COM 8.

⁸⁵ Βλ. σχετ. Πούλιος, Ι., Αλιβιζάτου, Μ., Αραμπατζής, Γ., Γιαννακίδης, Α., Καραχάλης, Ν., Μάσχα, Ε., Μούλιου, Μ., Παπαδάκη, Μ., Προσύλης, Χ., Τουλούπα, Σ. (2015). *Πολιτισμική διαχείριση, τοπική κοινωνία και βιώσιμη ανάπτυξη*. [ηλεκτρ. βιβλ.] Αθήνα:Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11419/2394>, Ημ. Πρόσβ. 2019.02.28

⁸⁶ Decision 9.COM 10, Decision 7.COM 7.a, και Decision 6.COM 7.

- νερό και βιώσιμη χρήση ύδατος, ποιοτική εκπαίδευση για όλους, κοινωνική συνοχή, ισότητα των φύλων)
- ii) περιβαλλοντική βιωσιμότητα (επιμέρους θέματα: γνώση και πρακτικές σχετικά με τη φύση και το σύμπαν, περιβαλλοντικές επιπτώσεις, ανθεκτικότητα σε φυσικές καταστροφές και κλιματική αλλαγή με βάση την κοινότητα).
 - iii) συνολική οικονομική ανάπτυξη (επιμέρους θέματα: δημιουργία εισοδήματος και διατήρηση των μέσων διαβίωσης, παραγωγική απασχόληση και αξιοπρεπής εργασία, τουρισμός)
 - iv) ειρήνη και ασφάλεια (επιμέρους θέματα: πρόληψη διαφορών, επίλυση συγκρούσεων, αποκατάσταση της ειρήνης και της ασφάλειας, προστασία της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς ως μέσου για την επίτευξη μόνιμης ειρήνης και ασφάλειας).

Αμοιβαίος σεβασμός και διάλογος

Η επιτροπή επανειλημμένα υπενθύμισε στα συμβαλλόμενα κράτη ότι «ο αμοιβαίος σεβασμός μεταξύ κοινοτήτων, ομάδων και ατόμων αποτελεί θεμελιώδη αρχή της σύμβασης του 2003 και ότι οι εγγραφές στον αντιπροσωπευτικό κατάλογο των εκπροσώπων πρέπει να ενθαρρύνουν τον διάλογο που σέβεται την πολιτιστική ποικιλομορφία και [ενός στοιχείου στον αντιπροσωπευτικό κατάλογο των δεν συνεπάγεται αποκλειστικότητα ούτε αποτελεί δείκτη δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας». Ορισμένα στοιχεία, όπως αυτά που προκαλούν παρελθόντες πολέμους ή συγκρούσεις ή συγκεκριμένα ιστορικά γεγονότα, απαιτούν ιδιαίτερη προσοχή, η επιτροπή υπογράμμισε ότι «ο φάκελος υποψηφιότητας πρέπει να εκπονηθεί με μεγάλη προσοχή ώστε να αποφευχθεί η πρόκληση παρεξήγησης μεταξύ των κοινοτήτων με οποιονδήποτε τρόπο, την ενθάρρυνση του διαλόγου και του αμοιβαίου σεβασμού μεταξύ των κοινοτήτων, των ομάδων και των ατόμων». Ζητώντας να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στον τρόπο διατύπωσης των υποψηφιοτήτων, το Συμβουλευτικό όργανο επανέλαβε την αναγκαιότητα «να αποφευχθούν διατυπώσεις στο πλαίσιο της υποψηφιότητας που θα μπορούσαν να προκαλέσουν αθέλητα ανταγωνιστικά αισθήματα μεταξύ των κοινοτήτων ή των χωρών» καθώς και «η ανάγκη να προσπαθήσουμε να προβλέψουν πιθανές ευαίσθητες άλλων κοινοτήτων σε όλο τον κόσμο και να λάβουν τη μέγιστη προσοχή στην προετοιμασία του κειμένου του υποψηφίου...» Από την πλευρά του, το Συμβουλευτικό όργανο υπενθύμισε επίσης στα συμβαλλόμενα κράτη ότι οι

θεμελιώδεις αρχές που διέπουν τη Σύμβαση είναι αυτές της διεθνούς συνεργασίας και του αμοιβαίου σεβασμού και ενθαρρύνουν αυτούς να αποφεύγουν να διαμορφώνουν υποψηφιότητες με όρους που θα μπορούσαν να υπονομεύσουν αυτό το πνεύμα συνεργασίας και σεβασμού.⁸⁷ Δεδομένου ότι η υποψηφιότητα απευθύνεται σε παγκόσμιο ακροατήριο, θα πρέπει να δοθεί η μέγιστη προσοχή ώστε να εξηγηθούν σαφώς και εμπειριστατωμένα οι πρακτικές ώστε οι αναγνώστες να μπορούν να είναι σίγουροι ότι το στοιχείο προτείνεται με σεβασμό στις ευαισθησίες των άλλων, καθώς απαιτεί το πνεύμα της Σύμβασης.

Σκοποί των καταλόγων και της σύμβασης

Τα συμβαλλόμενα κράτη ενθαρρύνονται να τηρούν τους σκοπούς των καταλόγων και της σύμβασης στο προσκήνιο κατά την εκπόνηση και την υποβολή υποψηφιοτήτων. Το όργανο αξιολόγησης εξέφρασε την ανησυχία του όσον αφορά τον αντιπροσωπευτικό κατάλογο της ΑΠΚ: *«Όπως και σε προηγούμενους κύκλους, το όργανο αξιολόγησης αντιμετώπιζε και πάλι κάποιες υποψηφιότητες, ο στόχος των οποίων δεν φαίνεται να είναι πολιτιστικός...»* Σε ορισμένες περιπτώσεις, το όργανο είχε την αίσθηση ότι τα υποβάλλοντα κράτη χρησιμοποιούν την υποψηφιότητα για να προωθήσουν στόχους οι οποίοι θα μπορούσαν να αντιμετωπιστούν καλύτερα σε άλλα πλαίσια. Ευτυχώς, το πρόβλημα ήταν μάλλον σπάνιο, αλλά το όργανο αξιολόγησης εκφράζει τη γνώμη του ότι η σύμβαση του 2003 δεν είναι η κατάλληλη «αρένα» για τη διευθέτηση των πολιτικών ζητημάτων.⁸⁸

2.2. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΕΝΤΥΠΟΥ ΥΠΟΨΗΦΙΟΤΗΤΑΣ «REBETIKO»

2.2.1. Αρχική ενότητα του εντύπου υποψηφιότητας ICH-02

Στην Αρχή γίνεται **Περιγραφή του στοιχείου ΑΠΚ**

Ονομασία

Το πεδίο περιγραφής του στοιχείου ΑΠΚ αποτελεί την ερευνητική αποτύπωσή του. Αυτή η διαδικασία συμβάλει στην κατανόησή του από: α) την Διακυβερνητική Επιτροπή για την έγκριση του και την εγγραφή του στον Αντιπροσωπευτικό Κατάλογο της Αυλής Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO και β) όσους

⁸⁷ Βλ. Σχετ., L., & Akagawa, N. (2009). *Intangible Heritage*. Abingdon: Routledge

⁸⁸ Document 8.COM 8.

επιθυμήσουν να πληροφορηθούν σχετικά με αυτό στον Αντιπροσωπευτικό Κατάλογο της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO. Το συγκεκριμένο πεδίο αναπτύσσεται μέσω των παρακάτω κατηγοριών ως εξής: α) χώρα, β) ονομασία στοιχείου, γ) Ονομασία του στοιχείου στην οικεία γλώσσα της κοινότητας, δ) εναλλακτική ονομασία του στοιχείου, ε) Ονομασία των ομάδων ή κατά περίπτωση των ενδιαφερομένων ατόμων, στ) Γεωγραφική θέση και εύρος στοιχείου, ζ) στοιχεία επικοινωνίας εκπροσώπου. Έχοντας κατά νου ότι οι κατάλογοι της ΑΠΚ αποσκοπούν «να ευαισθητοποιήσουν σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο τη σημασία της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς, καθώς και για την εξασφάλιση της αμοιβαίας εκτίμησής τους» (άρθρο 1 της Σύμβασης), δίνεται ένα σύντομο όνομα που μπορεί να βοηθήσει στην επίτευξη αυτού του σκοπού. Αναφορικά με το Ρεμπέτικο, δίνεται η ονομασία του στοιχείου «rebetiko» ή «Rembetika, Rebetika, Rembetika».

Ονομασία κοινοτήτων

Η Γενική Συνέλευση της Σύμβασης επιμένει στο κεντρικό ρόλο των κοινοτήτων, των ομάδων ή, κατά περίπτωση, των ατόμων που ασχολούνται με ένα συγκεκριμένο στοιχείο άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς σε όλες τις πτυχές της διασφάλισης της και ιδιαίτερα σε όλα τα στάδια της διαδικασίας εγγραφής. Συχνά ισχύει ότι ένα κράτος που θα υποβάλει την αίτηση θα επιλέξει μία ή περισσότερες κοινότητες ως κοινότητες αναφοράς για συγκεκριμένη υποψηφιότητα⁸⁹. Το συμβουλευτικό όργανο αναγνώρισε, για παράδειγμα, ότι «ένα στοιχείο θα μπορούσε να μοιραστεί στο ίδιο έδαφος από διάφορες κοινότητες, ομάδες και ιδιώτες»⁹⁰ και ενθαρρύνει τα υποβάλλοντα κράτη να παράσχουν λεπτομερή εξήγηση για την επιλογή της κοινότητας που συμμετέχει στην υποψηφιότητα, ιδίως όταν ένα στοιχείο μπορεί να ασκηθεί από πολλές κοινότητες σε εκτεταμένη περιοχή. Στην περίπτωση του Ρεμπέτικου η συνοχή της κοινότητας εκφράζεται είτε ως ομάδες (μουσικοί και τραγουδιστές) που χαρακτηρίζονται «Kompanies», είτε ως κοινότητα «άνθρωπων που μαζί με συλλέκτες παλαιών ηχογραφήσεων και ανεξάρτητους ερευνητές-συγγραφείς του είδους αποτελούν τον πυρήνα της κοινότητας του Ρεμπέτικου». Τα μέρη όπου

⁸⁹ Βλ. σχετ. Gillan, M., (2012). Whose Heritage? Cultural Properties Legislation and Regional Identity in Okinawa, στο *Music as Intangible Cultural Heritage. Policy, Ideology, and Practice in the Preservation of East Asian Traditions*, K. Howard (επιμ.), Surrey & Burlington: Ashgate Publishing Limited.

⁹⁰ Document 9.COM 9, Document 7.COM 8

εκτελείται το Ρεμπέτικο, στα οποία συχνάζουν οι άνθρωποι της κοινότητας του ρεμπέτικου ονομάζονται «Rebetadika» ή «Rebetomagaza».

Γεωγραφική θέση και εύρος στοιχείου

Το όνομα του κράτους που υποβάλλει την αίτηση συνδέεται σαφώς με το στοιχείο ωστόσο το όργανο αξιολόγησης σημειώνει ότι ενώ οι «*άυλες πρακτικές πολιτιστικής κληρονομιάς δεν αντιστοιχούν πάντοτε στα εθνικά σύνορα και οι κοινότητες των επαγγελματιών μπορεί να διαδοθούν σε διάφορες χώρες*». ⁹¹ Εν προκειμένω η ελληνική υποψηφιότητα του Ρεμπέτικου δηλώνει ότι: «*Αυτή η ξεχωριστή μουσική και πολιτιστική παράδοση αναπτύχθηκε αρχικά στα κύρια αστικά κέντρα της Ελλάδας, κυρίως λιμάνια (Πειραιάς, Αθήνα, Σύρος, Θεσσαλονίκη, Βόλος, Χανιά, Ρέθυμνο, Ηράκλειο, Πάτρα, Καλαμάτα, Τρίκαλα κ.α.). Σήμερα έχει εξαπλωθεί σε όλη την Ελλάδα και μεταξύ των ελληνικών κοινοτήτων της διασποράς στο εξωτερικό (η πρώτη ή η μεγαλύτερη γενιά μεταναστών που ζουν στις ΗΠΑ, τον Καναδά, τη Νότια Αμερική, την Αυστραλία, τη Γερμανία και σε πολλά άλλα μέρη του κόσμου. Μερικές από τις πρώτες ηχογραφήσεις του «Ρεμπέτικου» έγιναν από τις ελληνικές δισκογραφικές εταιρείες στις Η.Π.Α.*».⁹² Η παραπάνω περιγραφή αναφέρεται ουσιαστικά στη διασφάλιση της βιωσιμότητας του στοιχείου εντός και εκτός των ελληνικών συνόρων.

⁹¹ Το 2014, η επιτροπή ζήτησε από τα συμβαλλόμενα κράτη «να αποφύγουν την περιττή αναφορά στους τίτλους των στοιχείων σε συγκεκριμένες χώρες ή επίθετα εθνικότητας που μπορεί να προκαλέσουν κατά λάθος αντιρρήσεις αντίθετες προς την αρχή της διεθνούς συνεργασίας της σύμβασης. Decision 9.COM 10

⁹² Nomination form: in English <https://ich.unesco.org/en/RL/rebetiko-01291> ημ προσβ, 2019.08.03

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Intangible
Cultural
Heritage

Representative List

Original: English

**CONVENTION FOR THE SAFEGUARDING
OF THE INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE**

**INTERGOVERNMENTAL COMMITTEE FOR THE
SAFEGUARDING OF THE INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE**

Twelfth session
Jeju Island, Republic of Korea
4 to 8 December 2017

Nomination file no. 01291
for inscription in 2017 on the Representative List
of the Intangible Cultural Heritage of Humanity

A. State(s) Party(ies)

For multi-national nominations, States Parties should be listed in the order on which they have mutually agreed.

Greece

B. Name of the element

B.1. Name of the element in English or French

Indicate the official name of the element that will appear in published material. Not to exceed 200 characters

Rebetiko

B.2. Name of the element in the language and script of the community concerned, if applicable

Indicate the official name of the element in the vernacular language corresponding to the official name in English or French (point B.1). Not to exceed 200 characters

Ρεμπέτικο, Ρεμπέτικο

B.3. Other name(s) of the element, if any

In addition to the official name(s) of the element (point B.1) mention alternate name(s), if any, by which the element is known.

Rembetiko, Rebetika, Rembetika

Εικόνα 1: Έντυπο Υποψηφιότητας ICH – 02, Περιγραφή στοιχείου

2.2.2. Πρώτη ενότητα του εντύπου υποψηφιότητας ICH-02

Στην πρώτη ενότητα γίνεται **Προσδιορισμός και ορισμός του στοιχείου**

1. IDENTIFICATION AND DEFINITION OF THE ELEMENT
<i>For Criterion R.1, the States shall demonstrate that the element constitutes intangible cultural heritage as defined in Article 2 of the Convention.</i>
<i>Tick one or more boxes to identify the domain(s) of intangible cultural heritage manifested by the element, which might include one or more of the domains identified in Article 2.2 of the Convention. If you tick 'others', specify the domain(s) in brackets.</i>
☐ oral traditions and expressions, including language as a vehicle of the intangible cultural heritage
☐ performing arts
☐ social practices, rituals and festive events
☐ knowledge and practices concerning nature and the universe
☐ traditional craftsmanship
☐ other(s) ()

Εικόνα 2: Έντυπο υποψηφιότητας ICH – 02, Πεδία ΑΠΚ

Για το κριτήριο 1, τα κράτη πρέπει να τεκμηριώσουν ότι **«το στοιχείο αποτελεί άυλη πολιτιστική κληρονομιά όπως ορίζεται στο άρθρο 2 της σύμβασης»**⁹³. Η Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά που εκδηλώνεται από το στοιχείο, μπορεί να εντάσσεται σε έναν ή περισσότερους τομείς όπως αυτοί προσδιορίζονται στο άρθρο 2, παρ. 2 της Σύμβασης⁹⁴.

Όπως επισημάνθηκε ανωτέρω, οι συστάσεις των οργάνων αξιολόγησης και οι αποφάσεις της επιτροπής εξαρτώνται εξ ολοκλήρου από τις πληροφορίες που παρέχονται στο έντυπο υποψηφιότητας. Υπό αυτή την έννοια, είναι σημαντικό να υπενθυμίσουμε για μία ακόμη φορά ότι τα όργανα και η επιτροπή δεν κρίνουν το στοιχείο πέρα από την υποψηφιότητα. Το ρεμπέτικο όπως διαπιστώνουμε και στο έντυπο υποψηφιότητας (βλ. Εικόνα 3) εκδηλώνεται στους παρακάτω τομείς:

- ✓ Προφορικές παραδόσεις και εκφράσεις συμπεριλαμβανομένης της γλώσσας ως όχημα της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς
- ✓ Επιτελεστικές τέχνες (Performing Arts)

⁹³ Unesco (2003). *Text of the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage*, Paris: UNESCO

⁹⁴ Ένα στοιχείο ΑΠΚ είναι δυνατόν να εντάσσεται σε ένα ή και περισσότερα πεδία:

- ✓ Κοινωνικές πρακτικές / τελετουργίες / εορταστικές εκδηλώσεις
- ✓ Παραδοσιακή χειροτεχνία

Tick one or more boxes to identify the domain(s) of intangible cultural heritage manifested by the element, which might include one or more of the domains identified in Article 2.2 of the Convention. If you tick 'other(s)', specify the domain(s) in brackets.

oral traditions and expressions, including language as a vehicle of the intangible cultural heritage

performing arts

social practices, rituals and festive events

knowledge and practices concerning nature and the universe

traditional craftsmanship

other(s) ()

Εικόνα 3: Έντυπο υποψηφιότητας ICH – 02, Πεδία ΑΠΚ ρεμπέτικου

Στην συνέχεια δίνεται μια **Συνοπτική περιγραφή** του στοιχείου κατά την οποία η επιτροπή θα πρέπει να λαμβάνει επαρκείς πληροφορίες⁹⁵ για να καθορίσει:

1. ότι το στοιχείο συγκαταλέγεται στις «πρακτικές, τις αναπαραστάσεις, τις εκφράσεις, αλλά και τη γνώση και τις δεξιότητες– καθώς και τα όργανα, τα αντικείμενα, τα τεχνουργήματα και τους πολιτιστικούς χώρους που συνδέονται με αυτά».
2. Ότι «οι κοινότητες, οι ομάδες και, σε ορισμένες περιπτώσεις, τα άτομα αναγνωρίζουν ότι είναι μέρος της πολιτιστικής τους κληρονομιάς».
3. Ότι «μεταδίδεται από γενιά σε γενιά [και] αναπαράγεται διαρκώς από κοινότητες και ομάδες ως απάντηση στο περιβάλλον τους, την αλληλεπίδραση τους με τη φύση και την ιστορία τους».
4. Ότι παρέχει στις κοινότητες και στις ομάδες που εμπλέκονται «αίσθηση ταυτότητας και συνέχειας». και
5. Ότι είναι συμβατό με τα «υφιστάμενα διεθνή μέσα για τα ανθρώπινα δικαιώματα καθώς και με τις απαιτήσεις του αμοιβαίου σεβασμού μεταξύ των κοινοτήτων, των ομάδων και των ατόμων και της βιώσιμης ανάπτυξης».

Τα παραπάνω οργανώνονται σε 5 υποενότητες.

⁹⁵ Εάν το τμήμα 1 δεν είναι πειστικό, όπως εξηγεί το συμβουλευτικό όργανο, ολόκληρος ο ορισμός είναι σε κίνδυνο: «εάν ένα στοιχείο δεν είναι επαρκώς καθορισμένο, αυτό επηρεάζει τον προσδιορισμό των απειλών που αντιμετωπίζει (κριτήριο 2) (κριτήριο 3) και τα περιγράμματα της κοινότητας (κριτήρια 4 και 5). Επομένως, είναι σημαντικό να περιλαμβάνει κάθε υποψηφιότητα μια επαρκή και συνεκτική περιγραφή του στοιχείου, εφόσον όλα εξαρτώνται από αυτό».

Υποενότητα 1: Η Συνοπτική περιγραφή εξαρτάται με τη σειρά της από μια αποτελεσματική διαδικασία ταυτοποίησης και ορισμού που αρχίζει – όπως απαιτεί η σύμβαση – «με τη συμμετοχή κοινοτήτων, ομάδων και σχετικών μη κυβερνητικών οργανώσεων» (άρθρο 11 στοιχείο β) της Σύμβασης)⁹⁶. Σύμφωνα και με τις κατευθυντήριες οδηγίες της Σύμβασης δεν είναι απαραίτητη λεπτομερής αναφορά στο ιστορικό ή η προέλευση του Στοιχείου. Έτσι λοιπόν στο έντυπο της υποψηφιότητας του Ρεμπέτικου αποφεύχθηκαν οι τεχνικές περιγραφές ώστε να ερμηνεύεται εύκολα από τους αναγνώστες που δεν έχουν προηγούμενη γνώση ή άμεση εμπειρία με το Ρεμπέτικο. Ως εκ τούτου, η παραπάνω ενότητα καλύπτει όλα τα σημαντικά χαρακτηριστικά του στοιχείου και περιλαμβάνει μια ερμηνεία των κοινωνικών λειτουργιών και της σημερινής πολιτιστικής σημασίας για την κοινότητα του, τα χαρακτηριστικά των φορέων και των επαγγελματιών του στοιχείου, καθώς και τους ισχύοντες τρόπους μετάδοσης των γνώσεων και δεξιοτήτων που σχετίζονται με το ρεμπέτικο.

Υποενότητα 2 : Οι αρμόδιοι συντάκτες κλήθηκαν να δηλώσουν συγκεκριμένα: *Ποιοι είναι οι φορείς και οι ασκούμενοι του στοιχείου; Υπάρχουν συγκεκριμένοι ρόλοι, συμπεριλαμβανομένου του φύλου ή κατηγοριών ατόμων με ειδικές ευθύνες για την πρακτική και τη μετάδοση του στοιχείου; Εάν ναι, ποιοι είναι και ποιες είναι οι ευθύνες τους;* Ιδιαίτερη προσοχή δόθηκε στις ευθύνες και τους ρόλους των μελών διαφόρων τμημάτων και υποομάδων σε κάθε κοινότητα του ρεμπέτικου, ιδίως γυναίκες, παιδιά και νέους

Υποενότητα 3 : Όσον αφορά το ζήτημα σχετικά με τη μετάδοση « από γενιά σε γενιά»⁹⁷ και ιδιαίτερα του τρόπου με τον οποίο οι διαδικασίες μετάδοσης μπορεί να έχουν αλλάξει με την πάροδο του χρόνου, οι αρμόδιοι συντάκτες απάντησαν συγκεκριμένα στο εξής ερώτημα: *Πώς οι γνώσεις και οι δεξιότητες που σχετίζονται με το στοιχείο που μεταδίδεται σήμερα;* Σύμφωνα με όσα αναφέρονται στο έντυπο υποψηφιότητας «Ο παραδοσιακός τρόπος εκμάθησης των ρεμπέτικων ήταν κυρίως η προφορική-ακουστική παράδοση, μέσα από τη συναναστροφή των νεότερων με τους παλαιότερους οργανοπαίκτες και τραγουδιστές στους χώρους επιτέλεσης...Αυτός ο

⁹⁶ Unesco (2003) *Text of the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage*, Paris: UNESCO

⁹⁷ Βλ. σχετ. Kurin, R., (2004). *Intangible Cultural Heritage in the 2003 UNESCO Convention*, στο *Museum International*, Vol. 56, No. 1-2, σ. 66-77, Oxford & Madlen Blackwell Publishing Ltd,

βιωματικός τρόπος εκμάθησης, μέσω της «προφορικότητας» (μέσα από ζωντανές εκτελέσεις αλλά και από παλαιές και νεότερες ηχογραφήσεις), παραμένει σημαντικός ως τις μέρες μας, καθώς το ιδιαίτερο ύφος και ήθος των ρεμπέτικων δεν μπορεί να αποδοθεί μόνο με τις μουσικές καταγραφές και την ανάγνωση της παρτιτούρας...» Αυτό που δηλώνεται είναι ότι το επίσημο σύστημα μετάδοσης φαίνεται να μην έχει υποκαταστήσει σε μεγάλο βαθμό το σύστημα ανεπίσημης μετάδοσης που συναντούμαι και σε άλλες περιπτώσεις προφορικών μουσικών παραδόσεων. Μια εξασθένηση των μη τυπικών τρόπων μετάδοσης λόγω της επισημοποίησης ή ακόμη της θεσμοθέτησης της μετάδοσης αποτελούν συχνά μέρος της εξέλιξης της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς. Η ύπαρξη επίσημης και θεσμικής μετάδοσης πρέπει να θεωρηθεί θετικός παράγοντας.⁹⁸ Για ορισμένα μέλη της κοινότητας, η ύπαρξη λειτουργικής μετάδοσης μέσα σε περιβάλλοντα που βασίζονται στην κοινότητα (χώρους επιτέλεσης), στα οποία το στοιχείο μεταδόθηκε παραδοσιακά, δεν δημιουργεί ανησυχία για την πραγματική βιωσιμότητα του στοιχείου⁹⁹.

Υποενότητα 4: Λαμβάνονται επαρκώς υπόψη τις κοινωνικές λειτουργίες και την πολιτιστική σημασία του ρεμπέτικου στις μέρες μας για την κοινότητα του, οι αρμόδιοι συντάκτες δεν επικεντρώνουν την περιγραφή στα ιστορικά και τεχνικά χαρακτηριστικά του στοιχείου. Σύμφωνα με τον ορισμό που δόθηκε: «*το Ρεμπέτικο είναι μια ζωντανή μουσική παράδοση με έντονο συμβολικό / ιδεολογικό και αισθητικό / καλλιτεχνικό χαρακτήρα, που αναπτύσσεται μέσα από νέες παραστάσεις και δημιουργικές προσαρμογές των παλαιών τραγουδιών από τις σύγχρονες κοινωνικές ομάδες, ιδιαίτερα από τους νέους*». Η παρατήρηση σε τέτοιου είδους «διφορούμενες»

⁹⁸ «Παρ' όλα αυτά, τις τελευταίες δεκαετίες ενισχύεται η διδασκαλία τους σε μουσικά σχολεία, ωδεία, μουσικές σχολές και ιδιωτικά μαθήματα, χωρίς όμως ακόμη κάποιο αναγνωρισμένο πτυχίο-δίπλωμα σπουδών και επίσημη διδακτέα ύλη. Με την αναβίωση των ρεμπέτικων από τα τέλη της δεκαετίας του 1970 έως τις αρχές της δεκαετίας του 1980, οι ραδιοφωνικές και τηλεοπτικές εκπομπές, οι ποικίλες εκπαιδευτικές και καλλιτεχνικές δράσεις, καθώς και οι σχετικές αναφορές στο διαδίκτυο και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ενίσχυσαν την προβολή και διάδοσή τους στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Παράλληλα, η διδασκαλία τους σε μουσικά σχολεία, ωδεία, μουσικές σχολές, πανεπιστήμια, καθώς και σε ιδιωτικά μαθήματα συμβάλλουν στην ευρύτερη διάδοση του είδους.» Nomination file no 01291 for inscription in 2017 on the Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity.

⁹⁹ Βλ.σχετ. Brown, M.F. (2005) Heritage trouble: Recent work on the protection of intangible cultural property. International journal of Cultural Property, 40 – 61.

περιγραφές είναι ότι ο αναγνώστης ενδεχομένως να αντιμετωπίσει δυσκολίες να καταλάβει ποια είναι η σημασία του Ρεμπέτικου. Δηλαδή εάν η πρακτική του ρεμπέτικου είναι ένα φεστιβάλ ή ένα τελετουργικό όταν η αρμόδια συντακτική ομάδα το παρουσιάζει από την μια ως «ζωντανή μουσική παράδοση» και από την άλλη ως «νέες παραστάσεις και δημιουργικές προσαρμογές των παλαιών τραγουδιών». Το Συμβουλευτικό όργανο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η περιγραφή ενός στοιχείου που δεν λαμβάνει επαρκώς υπόψη τις κοινωνικές του λειτουργίες και πολιτιστικές σημασίες μπορεί να καταδεικνύει ένα μεγαλύτερο πρόβλημα, δεδομένου ότι το ίδιο το στοιχείο δεν αποτελεί πλέον ΑΠΚ όπως ορίζεται στη Σύμβαση¹⁰⁰. Η επιτροπή προειδοποιεί ενάντια στα πιθανά αποτελέσματα της απομόνωσης ενός στοιχείου από το πλαίσιο και τις κοινωνικές του λειτουργίες. Από τη μια πλευρά, η αλλαγή της λειτουργίας και της σημασίας του στοιχείου καθώς αλλάζει το κοινωνικό πλαίσιο μπορεί να αποτελέσει μια προσαρμοστική στρατηγική για μια κοινότητα για να το προστατεύσει. Από την άλλη πλευρά, όταν ένα στοιχείο έχει ξεπεράσει το κοινωνικοπολιτιστικό του πλαίσιο και δεν έχει πλέον νόημα στην κοινότητα του, δεν αποτελεί πλέον άυλη πολιτιστική κληρονομιά όπως ορίζεται στη Σύμβαση. Από την άποψη αυτή, η πιο πρόσφατη επιτροπή ενθάρρυνε τα κράτη μέλη να «θέσουν τις κοινότητες, τις ομάδες και, ενδεχομένως, τα άτομα που βρίσκονται στο επίκεντρο όλων των μέτρων και σχεδίων διασφάλισης, να αποφύγουν την αποπλαισίωση των πρακτικών και να σέβονται την κοινωνικοπολιτιστική λειτουργία την κληρονομιά»¹⁰¹

Υποενότητα 5: Η επιτροπή καλεί τα κράτη να δηλώσουν αν *Υπάρχει κάποιο μέρος του στοιχείου που δεν είναι συμβατό με τα υφιστάμενα διεθνή μέσα για τα ανθρώπινα δικαιώματα ή με την απαίτηση αμοιβαίου σεβασμού μεταξύ κοινοτήτων, ομάδων και ατόμων ή με αειφόρο ανάπτυξη;* Η ομάδα σύνταξης της υποψηφιότητας δηλώνει ρητά ότι «...Το στοιχείο εκτελείται δημόσια και οι καλλιτέχνες ενθαρρύνουν τη συμμετοχή του κοινού (κυρίως μέσω του τραγουδιού και του χορού). Όλοι είναι ευπρόσδεκτοι, ανεξάρτητα από το φύλο, την εθνότητα, τη θρησκεία κλπ. Ο Μάρκος Βαμβακάρης (1905-1972, ο αποκαλούμενος «Πατριάρχης του Ρεμπέτικου» δεν ηχογραφήσε ποτέ ένα τραγούδι αν πρώτα δεν το... «δοκίμαζε στα

¹⁰⁰ Βλ. σχετ. Kurin, R., (2004) και Kurin, R. (2007), Safeguarding Intangible Cultural Heritage: Key Factors in Implementing the 2003 Convention. *International Journal of Intangible Heritage*, 2, pp.10-20.

¹⁰¹ Decision 9.COM 9.

πόδια» ενός χορευτή! Επομένως, κανένα στοιχείο του στοιχείου δεν μπορεί να θεωρηθεί ασυμβίβαστο με τα ανθρώπινα δικαιώματα ή να υπονομεύσει τον αμοιβαίο σεβασμό μεταξύ των κοινοτήτων....» λαμβάνοντας υπόψη ένα να σημαντικό μέρος του ορισμού της ΑΠΚ της Γενικής Συνέλευσης της Σύμβασης¹⁰²: το ζήτημα της συμβατότητας του στοιχείου με τα υπάρχοντα διεθνή μέσα για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις απαιτήσεις αμοιβαίου σεβασμού μεταξύ κοινοτήτων, ομάδων και ατόμων.

2.2.3. Δεύτερη ενότητα του εντύπου υποψηφιότητας ICH-02

Η Δεύτερη ενότητα αναφέρεται στη συμβολή της προβολής και της συνειδητοποίησης της σημασίας της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς και στην ενθάρρυνση του διαλόγου.

2. CONTRIBUTION TO ENSURING VISIBILITY AND AWARENESS AND TO ENCOURAGING DIALOGUE
<i>For Criterion R.2, the States shall demonstrate that 'Inscription of the element will contribute to ensuring visibility and awareness of the significance of the intangible cultural heritage and to encouraging dialogue, thus reflecting cultural diversity worldwide and testifying to human creativity'. This criterion will only be considered to be satisfied if the nomination demonstrates how the possible inscription will contribute to ensuring visibility and awareness of the significance of the intangible cultural heritage in general, and not only of the inscribed element itself, and to encouraging dialogue which respects cultural diversity.</i>
(i) <i>How can inscription of the element on the Representative List contribute to the visibility of the intangible cultural heritage in general and raise awareness of its importance at the local, national and international levels?</i> <i>Not fewer than 100 or more than 150 words</i>
(ii) <i>How can inscription encourage dialogue among communities, groups and individuals?</i> <i>Not fewer than 100 or more than 150 words</i>
(iii) <i>How can inscription promote respect for cultural diversity and human creativity?</i> <i>Not fewer than 100 or more than 150 words</i>

Εικόνα 4: Έντυπο υποψηφιότητας ICH – 02, Κριτήριο 2

Για το κριτήριο 2 τα κράτη πρέπει να αποδείξουν ότι «εγγραφή του στοιχείου θα συμβάλει στη διασφάλιση της προβολής και της συνειδητοποίησης της σημασίας της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς και στην ενθάρρυνση του διαλόγου, αντανακλώντας

¹⁰² Unesco, (2003) *Text of the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage*, Paris: UNESCO

έτσι την πολιτιστική ποικιλομορφία σε παγκόσμιο επίπεδο και εκφράζοντας την ανθρώπινη δημιουργικότητα»¹⁰³ μέσα από τις παρακάτω υποερωτήματα;

- 1. Πώς μπορεί η εγγραφή του στοιχείου στον αντιπροσωπευτικό κατάλογο να συμβάλει στην προβολή της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς εν γένει και να ευαισθητοποιήσει τη σημασία της σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο;**
- 2. Πώς μπορεί η εγγραφή να ενθαρρύνει το διάλογο μεταξύ κοινοτήτων, ομάδων και ατόμων;**
- 3. Πώς μπορεί η εγγραφή να προάγει τον σεβασμό της πολιτιστικής πολυμορφίας και της ανθρώπινης δημιουργικότητας;**

Για να δικαιολογήσει αυτά τα τρία διαδοχικά ερωτήματα, η συντακτική ομάδα του Ρεμπέτικου σημειώνει ότι θα φέρει μεγαλύτερη προβολή στην άυλη πολιτιστική κληρονομιά εν γένει. Εξάλλου είναι αυτονόητο ότι η εγγραφή του στοιχείου στη Αντιπροσωπευτικό κατάλογο της ΑΠΚ θα αυξήσει την προβολή και του ίδιου του στοιχείου. Στο πρώτο μέρος δηλώνει ότι *«Μία πιθανή επιγραφή στον Αντιπροσωπευτικό Κατάλογο Ανθρωπότητας μπορεί να ενισχύσει την προβολή της ΑΠΚ σε περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο, καλύπτοντας ένα στοιχείο που μαρτυρά την επιτυχή προσαρμογή και το δημιουργικό μετασχηματισμό πολύ παλιών μουσικών, ποιητικών και χορευτικών μορφών που έλαβαν χώρα στο ταχέως (και συχνά βίαια) μεταβαλλόμενο κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον».*

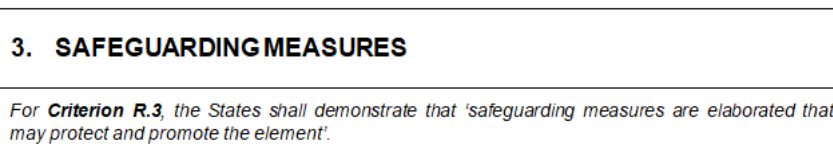
Επίσης η ομάδα σύνταξης της υποψηφιότητας έχει σκεφτεί τη συμβολή που θα μπορούσε να έχει η εγγραφή του ρεμπέτικου στον Αντιπροσωπευτικό κατάλογο της ΑΠΚ στους ευρύτερους σκοπούς της Γενικής Συνέλευσης της Σύμβασης (που αφορούν μεταξύ άλλων και το διάλογο μεταξύ κοινοτήτων, ομάδων και ατόμων) και όχι απλώς στην δημοτικότητα του στοιχείου. Αυτό διαφαίνεται όταν δηλώνει στο δεύτερο μέρος ότι *«Η ζωτικότητα της παράδοσης του Ρεμπέτικου προέρχεται από το γεγονός ότι εξέφραζε τη δυσκολία των προσφύγων... Σήμερα αισθανόμαστε ότι μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως πλατφόρμα διαπολιτισμικού διαλόγου μεταξύ των ανθρώπων της περιοχής που αντιμετωπίζουν και πάλι παρόμοιες συνθήκες...»*

¹⁰³ Decision 8.COM 8; cf. Decision 7.COM 11.

Όπως διαπιστώνεται η αιτιολόγηση προκειμένου να ικανοποιηθεί πλήρως το κριτήριο 2 αντικατοπτρίζει με σαφήνεια, τη συμβολή της εγγραφής του ρεμπέτικου στην προώθηση του διαλόγου που σέβεται την πολιτιστική ποικιλομορφία¹⁰⁴. Στο An historical overview of the preparation of the Unesco International Convention for the Safeguarding παρακάτω απόσπασμα διαπιστώνουμε ότι η επιχειρηματολογία σχετικά με τη συμβολή της εγγραφής στην ανθρώπινη δημιουργικότητα και τον διάλογο που αφορά το τρίτο μέρος γίνεται με την μορφή ισχυρισμών. Αυτό διαφαίνεται στο τρίτο ερώτημα «..Πάνω απ' όλα, το Ρεμπέτικο εμπνέει ακόμα σύγχρονους συνθέτες και ερμηνευτές. Είναι μια πλούσια πηγή από το οποία πηγάζουν νέες πολιτιστικές εκφράσεις... Επομένως, τα τρία μέρη της δεύτερης ενότητας είναι απαραίτητα για να αποδειχθεί ότι η πιθανή εγγραφή ενός στοιχείου θα εξυπηρετεί τους σκοπούς του ίδιου του καταλόγου¹⁰⁵.

2.2.4. Τρίτη ενότητα του εντύπου υποψηφιότητας ICH-02

Στην Τρίτη ενότητα γίνεται λόγος για Μέτρα διαφύλαξης

Εικόνα 5: Έντυπο υποψηφιότητας ICH – 02 , Κριτήριο 3

Για το κριτήριο 3, τα κράτη πρέπει να αποδείξουν ότι «λαμβάνονται μέτρα διασφάλισης που μπορούν να διαφυλάξουν και να προωθήσουν το στοιχείο».

Σύμφωνα με την Γενική Συνέλευση της Σύμβασης, οι εμπειρογνώμονες προτείνουν για τις υποψηφιότητες εγγραφής στον αντιπροσωπευτικό κατάλογο της ΑΠΚ που υποβάλλουν τα κράτη μέλη, τον τρόπο με τον οποίο το κράτος ή τα συμβαλλόμενα μέρη θα προσπαθήσουν να διασφαλίσουν ότι το στοιχείο διατηρεί ή ακόμα και ενισχύει την τρέχουσα κατάστασή του, καθώς και τον τρόπο προβολής κ του

¹⁰⁴ Βλ. σχετ. Aikawa N. (2004). An historical overview of the preparation of the Unesco International Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage. *Museum International*, 137-149.

¹⁰⁵ Βλ. σχετ. Kurin, R. (2004). Intangible Cultural Heritage in the 2003 UNESCO Convention, στο *Museum International*, Vol. 56, No. 1-2, σ. 66-77, Oxford & Madlen Blackwell Publishing Ltd.

στοιχείου, ώστε να συμβάλει στην επίτευξη των στόχων του αντιπροσωπευτικού καταλόγου της ΑΠΚ.

Η υποενότητα 3.Α του εντύπου ICH-02

3.A. PAST AND CURRENT EFFORTS TO SAFEGUARD THE ELEMENT
<i>(i) How is the viability of the element being ensured by the concerned communities, groups or, if applicable, individuals? What past and current initiatives have they taken in this regard?</i> <i>Not fewer than 150 or more than 250 words</i>
<i>Tick one or more boxes to identify the safeguarding measures that have been and are currently being taken by the communities, groups or individuals concerned:</i> ☐ transmission, particularly through formal and non-formal education ☐ identification, documentation, research ☐ preservation, protection ☐ promotion, enhancement ☐ revitalization
<i>(ii) How have the concerned States Parties safeguarded the element? Specify external or internal constraints, such as limited resources. What are its past and current efforts in this regard?</i> <i>Not fewer than 150 or more than 250 words</i>
<i>Tick one or more boxes to identify the safeguarding measures that have been and are currently being taken by the State(s) Party(ies) with regard to the element:</i> ☐ transmission, particularly through formal and non-formal education ☐ identification, documentation, research ☐ preservation, protection ☐ promotion, enhancement ☐ revitalization

Εικόνα 6: Έντυπο υποψηφιότητας ICH – 02, Κριτήριο 3.Α

Η υποενότητα 3.Α με τίτλο «**προηγούμενες και τρέχουσες προσπάθειες για τη διαφύλαξη του στοιχείου**» ζητά από το κράτος που υποβάλλει την αίτηση να περιγράψει τα μέτρα που θα εξασφαλίσουν τη βιωσιμότητα του στοιχείου που έχουν ήδη αναλάβει οι κοινότητες, ομάδες ή ιδιώτες και το ίδιο το κράτος.

1. Πώς εξασφαλίζεται η βιωσιμότητα του στοιχείου από τις ενδιαφερόμενες κοινότητες, ομάδες ή, ενδεχομένως, ιδιώτες; Ποιες είναι οι παρελθούσες και τρέχουσες πρωτοβουλίες που έχουν αναληφθεί στο θέμα αυτό;
2. Πώς τα ενδιαφερόμενα κράτη μέρη διαφύλαξαν το στοιχείο; Καθορίστε εξωτερικούς ή εσωτερικούς περιορισμούς, όπως περιορισμένους πόρους. Ποιες είναι οι προηγούμενες και οι τρέχουσες προσπάθειές του στον τομέα αυτό;

Η αρμόδια ομάδα σύνταξης απαντώντας στα παραπάνω τεκμηριώνει στο πρώτο ερώτημα ότι η υποψηφιότητα εγγραφής του ρεμπέτικου στον αντιπροσωπευτικό κατάλογο δεν είναι το πρώτο βήμα που αναλαμβάνει το ελληνικό κράτος, αλλά αποτελεί μέρος μιας μεγαλύτερης διαδικασίας διασφάλισης που αφορούν την έρευνα, συντήρηση, προώθηση¹⁰⁶. Στο δεύτερο ερώτημα, αποδεικνύει ότι οι σχεδιαζόμενες προσπάθειες διασφάλισης έχουν σταθερή βάση και ότι η κοινότητα, η ομάδα ή τα άτομα, μαζί με την όχι ιδιαίτερα έντονη ανάμειξη του κράτους όσο αφορά το ρεμπέτικο¹⁰⁷, έχουν ήδη δείξει τη δέσμευση τους και την αποφασιστικότητά τους να διαφυλάξουν την κληρονομιά. Επιπλέον υπογραμμίζεται η βούληση και η δέσμευση όλων των ενδιαφερομένων κοινοτήτων, ομάδων και ατόμων, είναι εμφανής και αποδεικνύεται, από τις προηγούμενες προσπάθειες διασφάλισης.

Στην συνέχεια με επιλογή (ενός ή περισσότερων τετραγωνιδίων) προσδιορίζονται τα μέτρα διασφάλιση που έχουν ληφθεί και λαμβάνονται από το (τα) συμβαλλόμενο (τα) κράτος (-α) όσον αφορά το στοιχείο:

<p>State(s) Party(ies) with regard to the element:</p> <p>☐ transmission, particularly through formal and non-formal education</p> <p>☒ identification, documentation, research</p> <p>☒ preservation, protection</p> <p>☒ promotion, enhancement</p> <p>☐ revitalization</p>
--

Εικόνα 7: Έντυπο υποψηφιότητας ICH – 02 – Μέτρα διασφάλισης

Για το Ρεμπέτικο:

μετάδοση, ιδίως μέσω της επίσημης και άτυπης εκπαίδευσης

- ✓ *ταυτοποίηση, τεκμηρίωση, έρευνα*
- ✓ *συντήρηση, προστασία*

¹⁰⁶ Βλ. Kurin. R.(2004). Intangible Cultural Heritage in the 2003 UNESCO Convention, στο *Museum International*, Vol. 56, No. 1-2, σ. 66-77, Oxford & Madlen Blackwell Publishing Ltd,

¹⁰⁷ «...Δεδομένης της πολύ αργής διαδικασίας ενσωμάτωσης του Ρεμπέτικου σε μια ευρεία και αδιαμφισβήτητα αποδεκτή αντίληψη της πολιτιστικής κληρονομιάς στην Ελλάδα, η κρατική ανάμειξη στη διαφύλαξη της ήταν καταφανώς καθυστερημένη και όχι ιδιαίτερα έντονη...». Nomination form: <https://ich.unesco.org/en/RL/rebetiko-01291> ημ. πρόσβ. 2019.08.03

✓ προώθηση, βελτίωση

αναζωογόνηση

Πίνακας 1: Επιλογή για τον προσδιορισμό μέτρων διασφάλισης (μτφρ)

Όπως διαπιστώνουμε οι πληροφορίες που έχουν τεκμηριωθεί στα πλαίσια ελέγχου (check – box) έχουν εξηγηθεί ή δικαιολογηθεί στις αντίστοιχες αφηγήσεις (που αφορούν στα ερωτήματα 1 και 2). Επίσης, η εξήγηση των πρόσφατων προσπαθειών διασφάλισης τους συμπληρώνει τις μελλοντικές δεσμεύσεις που μπορούν να συμπεριληφθούν στις εκφράσεις της ελεύθερης και εν πλήρη γνώσει συναίνεσης τους στην ενότητα 4.B παρακάτω.

Η υποενότητα 3.B του εντύπου ICH-02

<p>3.B. SAFEGUARDING MEASURES PROPOSED</p> <p><i>This section should identify and describe safeguarding measures that will be implemented, especially those intended to protect and promote the element. The safeguarding measures should be described in terms of concrete engagements of the States Parties and communities and not only in terms of possibilities and potentialities.</i></p>
<p>(i) <i>What measures are proposed to help to ensure that the element's viability is not jeopardized in the future, especially as an unintended result of inscription and the resulting visibility and public attention?</i></p> <p style="text-align: right;"><i>Not fewer than 500 or more than 750 words</i></p>

Εικόνα 8: Έντυπο υποψηφιότητας ICH – 02, Κριτήριο 3.B (i)

Αυτή η ενότητα προσδιορίζει και περιγράφει τα «μέτρα διαφύλαξης που θα εφαρμοστούν, ιδίως εκείνα που αποσκοπούν στην προστασία και την προώθηση του στοιχείου».

(I) Ποια μέτρα προτείνονται για να διασφαλιστεί ότι η βιωσιμότητα του στοιχείου δεν θα τεθεί σε κίνδυνο στο μέλλον, ειδικά ως προς το μη επιδιωκόμενο αποτέλεσμα της εγγραφής και της επακόλουθης προβολής και της προσοχής του κοινού;

Η επιτροπή και το όργανο αξιολόγησης υπογράμμισαν ότι το κριτήριο 3 έχει ως στόχο να διασφαλίσει ότι η εγγραφή ενός στοιχείου στον αντιπροσωπευτικό κατάλογο συνιστά θετική συμβολή στη βιωσιμότητά του και δεν έχει απρόβλεπτες

αρνητικές συνέπειες.¹⁰⁸ Ως εκ τούτου, θέλουν να διαπιστώσουν ότι το κράτος που υπέβαλε την αίτηση έχει δώσει προσεκτική και εμπειριστατωμένη προσοχή στις πιθανές συνέπειες – είτε θετικές είτε αρνητικές – της εγγραφής¹⁰⁹. Οι αρμόδιοι συντάκτες της υποψηφιότητας του Ρεμπέτικου δεν έδωσαν επαρκή προσοχή σε τέτοιου είδους πιθανές συνέπειες, υποστηρίζοντας ότι η βιωσιμότητα του Ρεμπέτικου βασίζεται στο γεγονός ότι «...Όσο περισσότεροι άνθρωποι την εκτελούν, τόσο περισσότερο αναπτύσσεται...». Και συνεχίζει, «...όλα τα προτεινόμενα μέτρα έχουν τελικό στόχο: την ευαισθητοποίηση και την ενίσχυση της αξίας αυτού του στοιχείου της ΑΠΚ...». Με άλλα λόγια τα μέτρα διασφάλισης αποσκοπούν στη διαφύλαξη ενός στοιχείου, αλλά δεν λαμβάνουν υπόψη την αυξημένη προβολή που θα αποκτήσει το στοιχείο μέσω σχετικών δραστηριοτήτων. Υπό το ίδιο πνεύμα, υποστηρίζει ότι αυτό που τίθεται εν προκειμένω είναι η διασφάλιση των μέτρων που είναι κατάλληλα για να διατηρηθεί η βιωσιμότητα του στοιχείου, ιδίως μετά την πιθανή εγγραφή, και όχι να τον υπερασπιστούν έναντι ενδεχόμενων απρόβλεπτων συνεπειών της εγγραφής αυτής. Από την πλευρά της, η επιτροπή σημειώνει τη μακροπρόθεσμη ανάγκη παρακολούθησης και εκτίμησης των επιπτώσεων, τόσο εκούσιων όσο και ακούσιων συνεπειών, της εγγραφής ενός στοιχείου στον αντιπροσωπευτικό κατάλογο και καλώντας «τα συμβαλλόμενα κράτη να επωφεληθούν πλήρως από τις περιοδικές εκθέσεις τους να παράσχουν ενημερωμένες και λεπτομερείς πληροφορίες σχετικά με τα μέτρα διασφάλισης και τις επιπτώσεις τους»¹¹⁰.

Τα μέτρα διασφάλισης για την υποψηφιότητα του Ρεμπέτικου αναφέρονται στην:.

- ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑ

¹⁰⁸ Όπως εξηγείται στην 7η της διακυβερνητικής επιτροπής για την διαφύλαξη της ΑΠΚ το 2012 στο Παρίσι, (Document 7.COM 11) «όταν η Επιτροπή εκπόνησε τα κριτήρια για την εγγραφή στον αντιπροσωπευτικό κατάλογο των εκπροσώπων, οι εμπειρογνώμονες τόνισαν ότι η αυξημένη προβολή που πιθανόν θα προέκυπτε μετά την επιγραφή ενδέχεται μερικές φορές να φέρει μαζί με αυτήν ορισμένους κινδύνους, και τα μέτρα διασφάλισης που έχουν εκπονηθεί για υποψηφιότητες για τον αντιπροσωπευτικό κατάλογο της ΑΠΚ θα πρέπει να εξετάσουν τον τρόπο μείωσης των ενδεχόμενων αρνητικών επιπτώσεων, όσο και αν δεν είναι σκόπιμο. Ο οργανισμός ενθαρρύνει τα συμβαλλόμενα κράτη να προβλέψουν τέτοιους πιθανούς κινδύνους και να επεξεργαστούν προστατευτικά μέτρα ώστε τα θετικά οφέλη της επιγραφής να μην μειωθούν από επιβλαβείς παρενέργειες».

¹⁰⁹ Βλ. σχετ. Kurin, R. (2007), Safeguarding Intangible Cultural Heritage: Key Factors in Implementing the 2003 Convention. *International Journal of Intangible Heritage*, 2, pp.10-20.

¹¹⁰ Decision 8.COM 8.

- ΜΕΤΑΔΟΣΗ
- ΕΝΙΣΧΥΣΗ

Τα μέτρα διασφάλισης που προτείνονται είναι σχεδιασμένα ώστε να καλύπτουν ολόκληρο το στοιχείο και όχι μόνο ορισμένες πτυχές αυτού. Για παράδειγμα στην πρόταση μέτρων διασφάλισης για την ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑ, η αρμόδια ομάδα του ΥΠΠΟΑ για την σύνταξη του φακέλου αναφέρει μεταξύ άλλων ¹¹¹: «Τον τελευταίο καιρό, με πρωτοβουλία του Τμήματος Παραδοσιακής Μουσικής της Σχολής Τεχνών της Ηπείρου, η έρευνα και η τεκμηρίωση επικεντρώνεται στην τεχνογνωσία των λαϊκών μουσικών οργάνων, ενισχύοντας περισσότερες πτυχές του στοιχείου»¹¹². Υπό αυτή την άποψη η υποψηφιότητα του ρεμπέτικου υιοθετεί ένα ευρύ φάσμα μέτρων διασφάλισης, τα οποία ανταποκρίνονται στο σύνολο και όχι μόνο εν μέρει.

Τα μέτρα διασφάλισης πρέπει να επικεντρώνονται στην ενίσχυση της ΜΕΤΑΔΟΣΗΣ, δεδομένου ότι τα στοιχεία συχνά αντιμετωπίζουν διακοπές ή διαταραχές στο παραδοσιακό τρόπο μετάδοσης ή στα μέσα μετάδοσης. Το συμβουλευτικό όργανο, ενθάρρυνε επίσης τα κράτη που υποβάλλουν υποψηφιότητα «να εξετάσουν τα μέτρα διασφάλισης που μπορούν να αυξήσουν την πιθανότητα ότι τα παιδιά και η νεολαία σήμερα μπορούν να ζήσουν σε έναν κόσμο στον οποίο εξακολουθούν να απολαμβάνουν την κληρονομιά των γονέων και των παππούδων τους και στην οποία μπορούν να μεταδώσουν αυτή την κληρονομιά στα δικά τους παιδιά και στα εγγόνια τους» Είναι γεγονός ότι η εύρεση της κατάλληλης ισορροπίας μεταξύ των μέτρων διασφάλισης δεν είναι πάντα εύκολη. Για το λόγο αυτό, το 2013 και το 2014 η επιτροπή εξήγησε, ότι «ενώ η διαφύλαξη της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς απαιτεί τη μετάδοση από τη μια γενιά στην άλλη, η μετάδοση αυτή θα πρέπει αναγκαστικά να πραγματοποιείται σε πλαίσιο και οι κοινότητες να μην απομακρύνονται από τις δικές τους διαδικασίες

¹¹¹ Στο πεδίο «τεκμηρίωση και έρευνα» της υποενότητας 3.Α. του εντύπου υποψηφιότητας ICH – 02 αναφέρονται ενδεικτικά τα εξής: «Το Κέντρο Εθνομουσικολογίας στο Μουσείο Ελληνικών Λαϊκών Μουσικών Οργάνων σε συνεργασία με το Εργαστήριο Εθνομουσικολογίας και Πολιτιστικής Ανθρωπολογίας του Τμήματος Μουσικών Σπουδών (Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών) διεξάγει ένα μακροπρόθεσμο ερευνητικό πρόγραμμα που τεκμηριώνει τις τρέχουσες εκδηλώσεις του Ρεμπέτικου πολιτισμού... Οι εθνομουσικολόγοι και οι συλλέκτες παλιών ηχογραφήσεων έχουν ήδη δημιουργήσει ένα μεγάλο σύνολο τεκμηρίωσης... Το Μουσείο Ελληνικών Λαϊκών Μουσικών Οργάνων και το Αρχείο Δημόσιας Τηλεόρασης (ΕΡΤ) πραγματοποιούν εκτεταμένα έργα ψηφιοποίησης ηχογραφήσεων γραμμοφώνου και σχετικού οπτικοακουστικού υλικού...»

¹¹² Nomination form: in English <https://ich.unesco.org/en/RL/rebetiko-01291> ημ προσβ, 2019.08.03

μετάδοσης»¹¹³. Ομοίως, το συμβουλευτικό σώμα επισημάνει την ανάγκη «εξισορρόπησης των προσπαθειών που αποσκοπούν στην ενίσχυση των γνώσεων και των δεξιοτήτων των νέων μελών των κοινοτήτων, με άλλες προσπάθειες που αποσκοπούν στη δημιουργία ευρύτερης ευαισθητοποίησης του κοινού σχετικά με τη σημασία της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς. Και οι δύο προσπάθειες είναι σημαντικές διότι οι μεμονωμένες δεν είναι αρκετές». Τονίζοντας τη σημασία της εξεύρεσης κατάλληλης ισορροπίας μεταξύ της ενίσχυσης των παραδοσιακών τρόπων μετάδοσης και της συμπλήρωσής τους με νέους τρόπους η αρμόδια συντακτική ομάδα στο έντυπο για την υποψηφιότητα του ρεμπέτικου επισημαίνει ότι: «Μερικοί από τους μουσικούς του Ρεμπέτικου υποστηρίζουν το επίσημο πτυχίο για τη μουσική και το τραγούδι του Ρεμπέτικου, ενώ άλλοι πιστεύουν ότι θα καταπνίξει το είδος. Αντ' αυτού, ευνοούν την τρέχουσα διαδικασία μετάδοσης: η γενική μουσική παιδεία και τα μαθήματα τραγουδιού είναι απαραίτητα για τους ερμηνευτές, αλλά η ίδια η εκτέλεση δεν μπορεί να διδαχθεί σε ακαδημίες. Πρέπει να αποκτηθεί μέσω της ζωντανής εμπειρίας του «ρεμπετάδικου», μέσα από «προφορικά» (και ακουστικά) μη τυπικά εκπαιδευτικά μέσα... Αντ' αυτού, ευνοούν την τρέχουσα διαδικασία μετάδοσης: η γενική μουσική παιδεία και τα μαθήματα τραγουδιού είναι απαραίτητα για τους ερμηνευτές, αλλά η ίδια η εκτέλεση δεν μπορεί να διδαχθεί σε ακαδημίες. Πρέπει να αποκτηθεί μέσω της ζωντανής εμπειρίας του «ρεμπετάδικου», μέσα από «προφορικά» (και ακουστικά) μη τυπικά εκπαιδευτικά μέσα... Αισθάνονται σίγουροι ότι υπάρχουν αρκετοί μέθοδοι τεκμηρίωσης των τρόπων των παλιών δασκάλων μέσω των ηχογραφήσεων και του οπτικοακουστικού υλικού, όπου οι αρχάριοι (καθώς και οι επιτυχημένοι ερμηνευτές) μπορούν να ανιχνεύσουν τα «μυστικά» της τέχνης και να τα αναδημιουργήσουν στη σκηνή μαζί με τους συνομηλίκους τους. Το σημαντικότερο είναι πως, κάθε επίσημο πτυχίο θα θέσει τον πολιτισμό του Ρεμπέτικου σε ακαδημαϊκή πειθαρχία, καταστρέφοντας έτσι τους δεσμούς με την προέλευση του. Προς το παρόν, είναι διαδεδομένη η τελευταία άποψη».¹¹⁴

Συνεχίζοντας τις παρατηρήσεις του σχετικά με τη μετάδοση, ο Οργανισμός του 2013 υπενθύμισε ότι «η αποτελεσματικότητα δεν θα πρέπει απαραίτητα να επιδιώκεται εις βάρος της σημασίας που δίνουν οι κοινότητες στην άυλη πολιτιστική τους κληρονομιά» και εκφράζει τη λύπη του για το γεγονός ότι, «σε έναν αριθμό φακέλων, η

¹¹³ Document 9.COM 9.a, Document 8.COM 7

¹¹⁴ Nomination form: in English <https://ich.unesco.org/en/RL/rebetiko-01291> ημ προσβ, 2019.08.03

βιωσιμότητα της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς φάνηκε να αναζητείται μέσω μέτρων εξωτερικών προς την κοινότητα – που συχνά σχετίζονται με την εμπορευματοποίηση – που θα μπορούσαν να διαιωνίσουν την πρακτική υπό κάποια μορφή, αλλά όχι την αίσθηση της ταυτότητας που παρέχει στην κοινότητά του». Τα σχέδια διασφάλισης συχνά περιλαμβάνουν μέτρα που απευθύνονται στην κοινότητα και τα μέλη της ή σε ξένους, συμπεριλαμβανομένων των τουριστών πχ., στρατηγικές για την αύξηση της συμμετοχής σε δημόσιες εκδηλώσεις. Τα όργανα αξιολόγησης έχουν αναγνωρίσει ότι τέτοιες διαδικασίες αποτελούν συχνά μέρος της εξέλιξης της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς. Ωστόσο τονίζει την επιτακτική ανάγκη να διαφυλαχθούν οι κοινωνικές λειτουργίες, ώστε το στοιχείο να συνεχίσει να παρέχει αίσθηση συμμετοχής και συνέχειας στις ενδιαφερόμενες κοινότητες.¹¹⁵ Το Σώμα προειδοποιεί ενάντια στο ενδεχόμενο της αποσυγκειμενοποίησης (decontextualization). Όταν δηλαδή οι δράσεις προσανατολίζονται για εμπορικούς σκοπούς, κατακλύζοντας τον χαρακτήρα του στοιχείου ως άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς. Για άλλη μια φορά, το ζήτημα είναι να επιτευχθεί η σωστή ισορροπία. Για παράδειγμα η προσπάθεια εξισορρόπησης για την ελληνική υποψηφιότητα συνοψίζεται στο εξής «...Ο Δήμος Τρικάλων έχει ήδη δημιουργήσει μια Ορχήστρα του Μουσείου Β. Τσιτσάνη για την μουσική εκτέλεση του ρεμπέτικου. Η Ορχήστρα είναι όχι μόνο εργαλείο στην επικοινωνία και την οικονομική βιωσιμότητα του Μουσείου, αλλά και αναπόσπαστο μέρος της λειτουργίας του». Το παραπάνω αναφέρεται στο έντυπο υποψηφιότητας για την ενίσχυση της μετάδοσης του στοιχείου ΑΠΚ του ρεμπέτικου από τοπικούς φορείς.

(ii) How will the States Parties concerned support the implementation of the proposed safeguarding measures?

Not fewer than 150 or more than 250 words

Εικόνα 9: Έντυπο υποψηφιότητας ICH – 02, Κριτήριο 3.B. (ii)

(ii) Πώς θα υποστηρίξουν τα συμβαλλόμενα κράτη – μέρη την εφαρμογή των προτεινόμενων μέτρων διασφάλισης;

¹¹⁵ Βλ. σχετ. Brown, M.F. (2005) Heritage trouble: Recent work on the protection of intangible cultural property. International journal of Cultural Property, 40 – 61.

Σε κάθε περίπτωση η δυνατότητα υλοποίησης εξαρτάται από την υποχρέωση του κράτους μέλους. Όπως αναφέρεται στην Σύμβαση, τα μέτρα για τη διαφύλαξη της ΑΠΚ δεν μπορούν να επιτύχουν χωρίς τους απαραίτητους οικονομικούς πόρους, η σταθερή δέσμευση και υποστήριξη των αρμόδιων οργανισμών του κράτους αποτελεί προϋπόθεση για την επιτυχία. Η σημασία της δέσμευσης των κρατών κρίνεται ως απαραίτητη προϋπόθεση για τη διαφύλαξη της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς. Ακόμη και μόνο η προθυμία για την υποβολή υποψηφιότητας από τις αρμόδιες υπηρεσίες κρίνεται ως σημαντική υποστήριξη. Ως εκ τούτου, η περιγραφή στο φάκελο υποψηφιότητας του ρεμπέτικου δεν αφορά μόνο τις δυνατότητες αλλά τα μέτρα διασφάλισης περιγράφονται με όρους συγκεκριμένων δεσμεύσεων εκ μέρους των αρμόδιων υπηρεσιών του κράτους και των κοινοτήτων.¹¹⁶

*(iii) How have communities, groups or individuals been involved in planning the proposed safeguarding measures and how will they be involved in their implementation?
Not fewer than 150 or more than 250 words*

Εικόνα 10: Έντυπο υποψηφιότητας ICH – 02. Κριτήριο 3.B. (iii)

(iii) Πώς συμμετείχαν οι κοινότητες, ομάδες ή άτομα στο σχεδιασμό των προτεινόμενων μέτρων διασφάλισης, περιλαμβάνοντας μεταξύ άλλων τους ρόλους των φύλων, και πώς θα συμμετέχουν στην εφαρμογή τους;

Η Επιτροπή και τα όργανα αξιολόγησής της, υποστηρίζουν ότι η ασφαλέστερη εγγύηση της αποτελεσματικής διασφάλισης, είναι η ευρύτερη δυνατή συμμετοχή στην εκπόνηση τέτοιων μέτρων από τις κοινότητες, τις ομάδες και, ενδεχομένως, τα ενδιαφερόμενα άτομα¹¹⁷. Όπως προαναφέρθηκε, θα πρέπει να συμμετέχουν σε όλες τις φάσεις της προετοιμασίας των υποψηφιοτήτων αλλά η επιτροπή επέμεινε ιδιαίτερα στην αποφασιστική συμμετοχή τους στον «σχεδιασμό και την εφαρμογή

¹¹⁶ «...Το Υπουργείο Παιδείας δεσμεύεται να διευκολύνει την έρευνα για το στοιχείο και τη λαϊκή μουσική εν γένει μέσω της χρηματοδότησης των Τμημάτων Μουσικής και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας στα ακόλουθα Πανεπιστήμια: Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Παντείου Πανεπιστημίου (Αθηνών), Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας (Θεσσαλονίκη) και Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Ηπείρου (Άρτα)...»

¹¹⁷ Βλ. Σχετ. Brown M.F. (2005) Heritage trouble: Recent work on the protection of intangible cultural property. International journal of Cultural Property, 40 – 61.

βιώσιμων μέτρων διασφάλισης»¹¹⁸. Επιπλέον, οι ίδιοι πρέπει να είναι οι κύριοι δικαιούχοι αυτών των προσπαθειών διασφάλισης. Η επιτροπή ενθάρρυνε έτσι τα συμβαλλόμενα κράτη «να θέσουν τις κοινότητες, τις ομάδες και, ενδεχομένως, τα άτομα που βρίσκονται στο επίκεντρο όλων των μέτρων και σχεδίων διασφάλισης, να αποφεύγουν προσεγγίσεις από την κορυφή προς τα κάτω και να εντοπίζουν λύσεις που προκύπτουν από τις κοινότητες, ισχύουν, τα ίδια τα άτομα»¹¹⁹. Από την πλευρά της υποψηφιότητας του Ρεμπέτικου τα μέλη της κοινότητας λαμβάνονται υπόψη ως βασικοί παράγοντες στο σχεδιασμό και την εφαρμογή μέτρων διασφάλισης. Η συντακτική ομάδα υπογραμμίζει τη σημασία της συμμετοχής της κοινότητας στη διαδικασία εκπόνησης μέτρων διασφάλισης «...Κατά τη διάρκεια της μακράς διαδικασίας διαβούλευσης (που περιγράφεται παρακάτω), οι κοινότητες των φορέων εξέφρασαν τις απόψεις τους, εστιάζοντας κυρίως στον τομέα της ενίσχυσης της αξίας του στοιχείου. Αν και ο πολιτισμός του Ρεμπέτικου δεν απειλείται πλέον με κατασταλτικά μέτρα ή με καταφανή υποβάθμιση του κύρους του ως ζωντανής κληρονομιάς, θα υπάρχει πάντοτε, κατά την άποψη τους, ανάγκη να δοθεί προτεραιότητα στην προώθηση...»¹²⁰ Αυτό όμως που διαπιστώνουμε στη συνέχεια είναι τα μέτρα διασφάλισης αφορούν τις ανάγκες των ερευνητών και όχι των κοινοτήτων. «Το άνοιγμα του νέου Μουσείου Τσιτσάνης είναι ένα πολύ αναμενόμενο γεγονός, αλλά εκφράζουν την ανησυχία τους για την πρόσφατη συγχώνευση του Μουσείου Ελληνικών Λαϊκών Μουσικών Οργάνων με το Μουσείο Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης. Οι πολύπλευρες δραστηριότητες του πρώτου θα μπορούσαν να περιοριστούν λόγω των δημοσιονομικών περιορισμών της χώρας. Προτρέπουν λοιπόν την ενίσχυση της δομής του Κέντρου Εθνομουσικολογίας και την πιο σθεναρή υποστήριξη των διδασκαλιών, των σεμιναρίων και των συναυλιών που πραγματοποιήθηκαν στο Μέγαρο Λασσάνη. Συνολικά, οι δραστηριότητες ενίσχυσης του Ρεμπέτικου είναι οι πιο αξιόπιστες και τα μέτρα διασφάλισης που προτείνονται παραπάνω λαμβάνουν υπόψη τις ανησυχίες τους...» Παρόλα αυτά οι παραπάνω ανησυχίες ανταποκρίνονται σε όσα υποστηρίζονται από το Συμβουλευτικό όργανο ότι για να διασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα και η βιωσιμότητα της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς, θα

¹¹⁸ Decision 8.COM 7.a.

¹¹⁹ Ο.π.

¹²⁰ Nomination form: <https://ich.unesco.org/en/RL/rebetiko-01291> ημ προσβ, 2019.08.03

πρέπει να περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα φορέων, όχι κατ' ανάγκη φορείς ειδικευμένους μόνο στον πολιτισμό αλλά και σε άλλους τομείς όπως η εκπαίδευση, η υγεία ή η γεωργία. Από το παραπάνω απόσπασμα φαίνεται ότι αξιοποιείται η εμπειρογνωμοσύνη σε διάφορα επίπεδα – εθνικό, περιφερειακό και τοπικό. Αυτό είναι θετικό γιατί όπως εξηγεί το συμβουλευτικό όργανο «τα μέτρα διασφάλισης που αφορούν διάφορους τομείς ή πολλαπλούς παράγοντες, όπως ενώσεις και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, καθώς και αρχές σε διαφορετικά επίπεδα και εθνικά και διεθνή δίκτυα, είναι πιθανότερο να είναι αποτελεσματικά από εκείνα με πιο περιορισμένη συμμετοχή. Τα μέτρα διασφάλισης με εγκάρσιο χαρακτήρα θεωρήθηκαν ότι ανταποκρίνονται καλά στις ανάγκες που σχετίζονται με την πολυπλοκότητα του στοιχείου»¹²¹. Με άλλα λόγια, υπενθυμίζει στα συμβαλλόμενα κράτη να μην παραβλέπουν την εμπειρογνωμοσύνη που έχουν στη διάθεση τους στο πλαίσιο των δικών τους δημόσιων υπηρεσιών και να αξιοποιούν πλήρως τους ανθρώπινους πόρους που διαθέτουν στη χώρα τους, χωρίς να παρακωλύεται από θεσμικές ή διοικητικές γραμμές¹²².

Name of the body:	Cultural Anthropology Laboratory of the Department of Music Studies (National and Kapodistrian University of Athens)
Name and title of the contact person:	Prof. Lampros Liavas, Head of the Dpt of Music Studies
Address:	78 Xanthippou Str, Holargos, 15561 Greece
Telephone number:	00306944465777
E-mail address:	llivas@yahoo.com
Other relevant information:	Museum of Greek Folk Art and Greek Folk Instruments-Fivos Anoyanakis Collection Elena Melidi, Director of the Museum 1-3, Diogenous str, Plaka, Athens Greece 00.30.210 3250 198 melt@culture.gr

Εικόνα 11: Έντυπο υποψηφιότητας ICH – 02, Στοιχεία επικοινωνίας

Η υποενότητα 3.Β του εντύπου ICH-02

Σύμφωνα με τα παραπάνω οι αρμόδιοι που εμπλέκεται στην διασφάλιση είναι:

1. *Εργαστήριο πολιτισμικής ανθρωπολογίας του Τμήματος Μουσικών σπουδών.*

¹²¹ Decision 9.COM 9.a

¹²² Βλ. σχετικ. Kurin. R.(2004). Intangible Cultural Heritage in the 2003 UNESCO Convention, στο *Museum International*, Vol. 56, No. 1-2, σ. 66-77, Oxford & Madlen Blackwell Publishing Ltd,

2. Υπεύθυνος: Καθηγητής Λάμπρος Λιάβας, Επικεφαλής του τμ. Μουσικών σπουδών
3. Μουσείου Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης και Λαϊκών Μουσικών Οργάνων – Συλλογή Φοίβος Ανωγειαννάκης.
Υπεύθυνη: Διευθύντρια του Μουσείου Έλενα Μελίδη.

2.2.5. Τέταρτη ενότητα του εντύπου υποψηφιότητας ICH-02

Η Τέταρτη ενότητα αφορά την Συμμετοχή της κοινότητας και συναίνεση στην διαδικασία υποψηφιότητας.

<p>4. COMMUNITY PARTICIPATION AND CONSENT IN THE NOMINATION PROCESS</p>
<p><i>For Criterion U.4, the States shall demonstrate that 'the element has been nominated following the widest possible participation of the community, group or, if applicable, individuals concerned and with their free, prior and informed consent'.</i></p>
<p>4.A. PARTICIPATION OF COMMUNITIES, GROUPS AND INDIVIDUALS CONCERNED IN THE NOMINATION PROCESS</p> <p><i>Describe how the community, group or, if applicable, individuals concerned have participated actively in preparing and elaborating the nomination at all stages.</i></p> <p><i>States Parties are encouraged to prepare nominations with the participation of a wide variety of all concerned parties, including where appropriate local and regional governments, communities, NGOs, research institutes, centres of expertise and others. States Parties are reminded that the communities, groups and, in some cases, individuals whose intangible cultural heritage is concerned are essential participants throughout the conception and elaboration of nominations, proposals and requests, as well as the planning and implementation of safeguarding measures, and are invited to devise creative measures to ensure that their widest possible participation is built in at every stage, as required by Article 15 of the Convention.</i></p> <p style="text-align: right;"><i>Not fewer than 300 or more than 500 words</i></p>

Εικόνα 12: Έντυπο υποψηφιότητας ICH – 02, Κριτήριο 4

Για το κριτήριο 4, τα κράτη πρέπει να αποδείξουν ότι «το στοιχείο έχει οριστεί με την ευρύτερη δυνατή συμμετοχή της κοινότητας, της ομάδας ή, ενδεχομένως, των ενδιαφερομένων ατόμων και με την ελεύθερη και εν πλήρη γνώσει συναίνεση τους».

Το κριτήριο 4 έχει δύο μέρη: το πρώτο (που πρέπει να αποδειχθεί στην υποενότητα 4.α) αφορά την ευρύτερη δυνατή συμμετοχή της κοινότητας, της ομάδας ή, κατά περίπτωση, των ατόμων που ενδιαφέρονται, ενώ η δεύτερη (που περιγράφεται στην υποενότητα 4.β και αποδεικνύεται με συνημμένα έγγραφα) αφορά την ελεύθερη και εν πλήρη γνώσει συναίνεση τους. Όπως αναφέρθηκε στις παραγράφους, η Επιτροπή

και τα όργανα αξιολόγησης της δεν έπαυσαν να επιμένουν ότι η ενεργός συμμετοχή της κοινότητας είναι επιτακτική σε όλες τις πτυχές της διασφάλισης και όλων των σταδίων της διαδικασίας καθορισμού του στοιχείου προς εγγραφή¹²³. Ως εκ τούτου, επιδιώκουν να βρουν στοιχεία σχετικά με τη συμμετοχή αυτή καθ' όλη την υποψηφιότητα. Η επιτροπή το 2014 επιβεβαίωσε «την ανάγκη να εξηγηθούν τα χαρακτηριστικά των κοινοτήτων, των ομάδων και, ενδεχομένως, των ενδιαφερομένων ατόμων, προκειμένου να διασφαλιστεί η συμμετοχή τους καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας εκπόνησης της υποψηφιότητας και να παρασχεθούν πλήρεις και ευρείες ενδείξεις για να αποδειχθεί η συμμετοχή αυτή». Όπως εξήγησε το Συμβουλευτικό όργανο: «Η παρουσία και η ενεργός συμμετοχή της κοινότητας, της ομάδας ή των ατόμων πρέπει να είναι εμφανής όχι μόνο όταν γίνεται αναφορά στο κριτήριο.4 ή 5, αλλά και σε ολόκληρο το φάκελο. Πρέπει να εξεταστεί στον ορισμό του στοιχείου, στην αξιολόγηση της βιωσιμότητάς του και στον εντοπισμό των απειλών, στον σχεδιασμό και τον σχεδιασμό μέτρων διασφάλισης, καθώς και στην εκπόνηση του καταλόγου»¹²⁴. Το 2014, το συμβουλευτικό όργανο ενθάρρυνε τα κράτη να είναι όσο το δυνατόν ακριβέστερα και να αποφεύγουν γενικεύσεις όπως «όλοι οι άνθρωποι», «όλα τα θεσμικά όργανα» όταν αναφέρονται στη συμμετοχή φορέων και κοινοτήτων. Υπενθύμισε επίσης ότι «η πρόσβαση στις συνήθεις πρακτικές πρέπει να εκφράζεται με σαφήνεια στο κριτήριο 4».¹²⁵

Η υποενότητα 4.Α του εντύπου ICH-02

ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Το συμβουλευτικό όργανο υπογράμμισε «τη σημασία της περιγραφής με σαφήνεια των μηχανισμών που χρησιμοποιήθηκαν κατά την εκπόνηση της υποψηφιότητας ή της αίτησης πλήρους συμμετοχής των κοινοτήτων». Στο ίδιο πνεύμα, η αρμόδια συντακτική ομάδα για την υποψηφιότητα του ρεμπέτικου καταδεικνύει τον ρόλο της κοινότητας στην εκπόνηση της υποψηφιότητας χρησιμοποιώντας πιο συγκεκριμένα στοιχεία σχετικά με τη συμμετοχή τους, για παράδειγμα περιγράφει τον τρόπο με τον

¹²³ Deacon, H., & Smeets, R. (2013). Authenticity, value and community involvement under the World Heritage and Intangible Heritage Conventions. *Heritage & Society*, 6 (2), 129-143

¹²⁴ Nomination form: <https://ich.unesco.org/en/RL/rebetiko-01291> ημ.πρόσβ 2019.08.03

¹²⁵ Document 9.COM 10

οποίο συμμετείχαν στην σύλληψη της ιδέας για την υποβολή υποψηφιότητας.¹²⁶ Πρόσφατα, το Συμβουλευτικό όργανο πρόσθεσε ότι «οι κοινότητες δεν πρέπει να λαμβάνονται μόνο ως πληροφοριοδότες, αλλά ότι η υποψηφιότητα πρέπει να καταδεικνύει ότι οι κοινότητες έχουν πλήρη επίγνωση και γνώση όλων των διαδικασιών στις οποίες εμπλέκονται». Η Σύμβαση δεν επιδιώκει να επιβάλει ένα συγκεκριμένο μοντέλο ή μέθοδο συμμετοχής των κοινοτήτων αλλά τα Συμβαλλόμενα Κράτη ενθαρρύνονται να δημιουργήσουν μέτρα για να εξασφαλίσουν ότι η ευρύτερη δυνατή συμμετοχή θα ενσωματωθεί σε όλα τα στάδια του σχεδιασμού και της εφαρμογής, όπως προβλέπεται στο άρθρο 15 της σύμβασης. Κατ'αυτόν τον τρόπο, είναι απαραίτητο να εξασφαλιστεί ότι η συμμετοχή αυτή θα είναι έγκαιρη και αποτελεσματική: το συμβουλευτικό όργανο εξηγεί ότι «δεν πρόκειται μόνο για το χρονοδιάγραμμα της συμμετοχής της κοινότητας, αλλά κυρίως για τη φύση και την ποιότητα αυτής της συμμετοχής σε υποψηφιότητες, αιτήσεις και προτάσεις»¹²⁷.

Η υποενότητα 4.B του εντύπου ICH-02

ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΚΑΙ ΕΝ ΠΛΗΡΕΙ ΓΝΩΣΕΙ ΣΥΝΑΙΝΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΟΨΗΦΙΟΤΗΤΑ

4.B. FREE, PRIOR AND INFORMED CONSENT TO THE NOMINATION

The free, prior and informed consent to the nomination of the element from the community, group or, if applicable, individuals concerned may be demonstrated through written or recorded concurrence, or through other means, according to the legal regimen of the State Party and the infinite variety of communities and groups concerned. The Committee will welcome a broad range of demonstrations or attestations of community consent in preference to standard or uniform declarations. Evidence of free, prior and informed consent shall be provided in one of the working languages of the Committee (English or French), as well as the language of the community concerned if its members use languages other than English or French.

Attach to the nomination form information showing such consent and indicate below what documents you are providing, how they were obtained and what form they take.

Not fewer than 150 or more than 250 words

¹²⁶ «Τον Ιούνιο του 2014 πραγματοποιήθηκε συναυλία στον κήπο του Αρχοντικού Λαοσάνη (Μουσείο Ελληνικών Λαϊκών Μουσικών Οργάνων) αφιερωμένο στο Πειραιώτικο Ρεμπέτικο (το ξεχωριστό ρεπερτόριο του Πειραιά). Η «Πειραιώτικη Κομπανία» εκτέλεσε ρεμπέτικα τραγούδια αλλά και έδωσε πληροφορίες για τις ιστορίες στις οποίους αναφερόταν οι στίχοι... Τα μέλη της «Πειραιώτικης Κομπανίας» ήρθαν σε επαφή με τους λαογράφους της ΔΙΝΕΠΟΚ & ΑΠΚ που ήταν παρόντες στη συναυλία με σκοπό να εγγραφούν το Ρεμπέτικο στον αντιπροσωπευτικό κατάλογο και να ξεκινήσει η διαδικασία καταγραφής του Ρεμπέτικου...». Nomination form: <https://ich.unesco.org/en/RL/rebetiko-01291> ημ. πρόσβ. 2019.08.03

¹²⁷ Document 7.COM 7.

Εικόνα 13: Έντυπο υποψηφιότητας ICH – 02, Συναίνεση κοινοτήτων

Όπως προαναφέρθηκε, η επιτροπή καθόρισε ένα αυστηρό ελάχιστο πρότυπο για την απόδειξη της ελεύθερης και εν πλήρη γνώσει συναίνεσης: *«μια υποψηφιότητα θεωρείται ελλιπής και δεν μπορεί να αξιολογηθεί ή να εξεταστεί εκτός εάν παρέχονται αποδεικτικά στοιχεία για την ελεύθερη και εν πλήρη γνώσει συναίνεσης σε μία εκ των γλωσσών εργασίας της επιτροπής (αγγλικά ή γαλλικά), καθώς και τη γλώσσα της ενδιαφερόμενης κοινότητας εάν τα μέλη της χρησιμοποιούν γλώσσες άλλες από την αγγλική ή τη γαλλική»*. Η παροχή αποδεικτικών στοιχείων στη γλώσσα που χρησιμοποιείται από την κοινότητα είναι απαραίτητη για να διαπιστωθεί ότι ενημερώθηκαν δεόντως για τη φύση της διαδικασίας υποβολής υποψηφιοτήτων και της διαδικασίας συναίνεσης. Η Επιτροπή και τα όργανα αξιολόγησής της έχουν αναγνωρίσει ότι οι κοινότητες ή οι ομάδες μπορούν να γνωστοποιούν τις επιθυμίες τους σχετικά με την άυλη πολιτιστική κληρονομιά τους απευθείας ή μέσω διαφόρων ενδιάμεσων διαύλων (εκπρόσωποι). Όπως εξηγεί το συμβουλευτικό όργανο, *«ενώ οι ενδιάμεσοι αυτοί είναι ευπρόσδεκτοι, πρέπει να αποδεικνύεται από τον ορισμό με ποιον τρόπο είναι πράγματι εκπρόσωποι της κοινότητας, φροντίζοντας να διασφαλιστεί η εκπροσώπηση διαφόρων τμημάτων της κοινότητας και όχι μόνο μια ενιαία οντότητα ή ίδρυμα»*. Αυτό επαναλήφθηκε από το όργανο αξιολόγησης, το οποίο υπογράμμισε ότι οι κοινότητες μπορούν να γνωστοποιούν τις απόψεις τους ή τις επιθυμίες τους άμεσα και όχι μόνο μέσω ενδιάμεσων φορέων που μιλούν εξ ονόματος τους. *«Είναι σημαντικό είναι να ληφθούν υπόψη οι πολιτισμικές ιδιαιτερότητες κάθε κοινότητας ή να υποθέσουμε ποιος μπορεί να την εκπροσωπήσει;...»* Είναι επομένως απαραίτητο όσοι αξιολογούν και εξετάζουν μια υποψηφιότητα να έχουν τις απαραίτητες πληροφορίες για να κατανοήσουν ποιοι είναι αυτοί οι εκπρόσωποι και πώς αντλούν τη νομιμότητά τους να μιλούν εκ μέρους των κοινοτήτων ή των ομάδων¹²⁸. Όπως εξηγεί το συμβουλευτικό όργανο, *«περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το υπόβαθρο αυτών των διαμεσολαβητών ή παραγόντων θα επέτρεπαν στους αξιολογητές και στην επιτροπή να κατανοήσουν καλύτερα τους ρόλους τους στην προετοιμασία της υποψηφιότητας και, επομένως, να εκτιμήσουν καλύτερα τον βαθμό στον οποίο αντικατοπτρίζουν τις προοπτικές των ενδιαφερομένων κοινοτήτων»*.

¹²⁸ Βλ. σχετ. Kurin, R. (2007), Safeguarding Intangible Cultural Heritage: Key Factors in Implementing the 2003 Convention. *International Journal of Intangible Heritage*, 2, pp.10-20.

Όσον αφορά ειδικότερα τα έγγραφα που προσκομίστηκαν ως αποδεικτικά στοιχεία της ελεύθερης και εν πλήρη γνώσει συναίνεση τους το συμβουλευτικό όργανο ζήτησε από τα κράτη «να μεριμνήσουν ώστε να κατοχυρωθεί σαφώς το όνομα καθώς και ο ρόλος ή η προσχώρηση εκείνων που παρέχουν τη συναίνεση τους». Σε πολλές περιπτώσεις αυτό ήταν εμφανές από το ίδιο το έγγραφο, αλλά όταν δεν συμβαίνει αυτό, το κράτος ενθαρρύνεται να εξηγήσει εν συντομία στο έντυπο της υποψηφιότητας ποιος είναι ο λαός του οποίου επισυνάπτονται επιστολές ή βεβαιώσεις. Εκτός από τα ερωτήματα του ποιος δίνει τη συγκατάθεσή του και τους όρους υπό τους οποίους προκαλείται, η επιτροπή και τα όργανα αξιολόγησής της έδωσαν συχνή προσοχή στη μορφή με την οποία εκφράζεται αυτή η συγκατάθεση.¹²⁹

Η επιτροπή συνιστά στο κράτος που υπέβαλε την πρόσκληση να ζητήσει από τα μέλη των κοινοτήτων και τους «επαγγελματίες» να παράσχουν την ελεύθερη και εν πλήρη γνώσει συναίνεση τους με εξατομικευμένο έντυπο και όχι με τυποποιημένο τρόπο¹³⁰. Οι δηλώσεις πρέπει να «αντικατοπτρίζουν τα συναισθήματα των διαφόρων ατόμων, αντί να επαναλαμβάνουν τις ίδιες διατυπώσεις στις αποδείξεις της συναίνεσης». Είναι ωστόσο περίεργο το γεγονός ότι η κοινότητα του ρεμπέτικου παρουσιάζεται ως ομόφωνη και μοιράζεται μια ενιαία γνώμη. Δεν θα προκαλούσε έκπληξη το γεγονός αν μια κοινότητα θα μπορούσε να μην συμφωνεί με τη διαδικασία και την υποβολή υποψηφιότητας. Το επιχείρημα είναι ότι πρόκειται για εξατομικευμένες επιστολές ελεύθερης έκφρασης, και εν πλήρη γνώσει συναίνεσης και όχι απλώς οι υπογραφές σε μια ενιαία δήλωση.

Τέλος το κριτήριο 4 εκτός από τη ελεύθερη και εν πλήρη γνώσει συναίνεση απαιτεί και να ενημερώνεται. Το Συμβουλευτικό Όργανο υπενθύμισε έτσι στα κράτη ότι για την υποβολή των υποψηφιοτήτων «ότι η συναίνεση των κοινοτήτων για το ορισμό του στοιχείου πρέπει να είναι ελεύθερη, και εν πλήρη γνώσει όπως ορίζεται στο κριτήριο 4

¹²⁹ Το 2014, η επιτροπή υπογράμμισε την προηγούμενη απόφασή της του 2013, όπου επανέλαβε ότι «ανέκαθεν εξέφρασε την ικανοποίησή της για ένα ευρύ φάσμα αποδεικτικών στοιχείων που αποδεικνύουν την ελεύθερη, και εν πλήρη γνώσει συναίνεση των κοινοτήτων και ενθαρρύνουν τα συμβαλλόμενα κράτη να χρησιμοποιούν αποτελεσματικά τα οπτικοακουστικά υλικά να αποδείξει τη συναίνεση αυτή και να υιοθετήσει τη μορφή ή τις μορφές βεβαίωσης που ταιριάζουν περισσότερο στην κατάσταση των οικείων κοινοτήτων». Document 8.COM 8.

¹³⁰Βλ. σχετ. Rusalić, D., (2009). *Making the Intangible Tangible: The New Interface of Cultural Heritage*, D. Radojčić (επιμ.), Belgrade: Institute of Ethnography SASA.

και δεν είναι κάτι που πρέπει να ληφθεί αναδρομικά»¹³¹. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να είναι μέρος των πρώτων σταδίων επεξεργασίας ενός υποψηφίου και όχι κάτι που απομένει μέχρι την τελευταία στιγμή, όταν η συναίνεση μπορεί είτε να αντιμετωπιστεί απλώς ως τυπικό παρά ως ουσιαστικό θέμα ή μπορεί να πάρει μια χροιά εξαναγκασμού εάν οι άνθρωποι αντιληφθούν ότι δεν έχουν πραγματικά τη δυνατότητα να μην παραχωρήσουν τη συναίνεση τους.

Στην λίστα με τις επιστολές (list of letters of contest) της υποψηφιότητας του Ρεμπέτικου, δηλώνεται σαφώς από τους υπογράφοντες ότι παρέχουν τη συγκατάθεσή τους και ότι οι συναινούντες ενημερώθηκαν πλήρως και με ακρίβεια σχετικά με τη φύση και τα πιθανά αποτελέσματα της υποψηφιότητας ή της πρότασης. Αν και το έγγραφο δείχνει υπογραφές προσώπων εντούτοις διευκρινίζεται γιατί, τότε και για ποιο σκοπό δόθηκε αυτή η συναίνεση. Στην περίπτωση του ρεμπέτικου η υποψηφιότητα εξηγεί το πλαίσιο εντός του οποίου αποκτήθηκε η συγκατάθεση αντί να δηλώνει απλώς ότι η συναίνεση επετεύχθη. Η λίστα συγκεντρώνει 64 υπογραφές προσωπικοτήτων. Αρκετοί από αυτούς είναι ερασιτέχνες και επαγγελματίες μουσικοί, ιδιοκτήτες μουσικών καφενείων, καθηγητές σε μουσικές σχολές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ερευνητές όπως στελέχη του Κέντρου Έρευνας Βασίλη Τσιτσάνη, επιστημονικά στελέχη σε διεθνείς ακαδημαϊκές επιτροπές καθώς επίσης το λαογραφικό και εθνογραφικό μουσείο Μακεδονίας – Θράκης και το Μουσείο ελληνικής λαϊκής τέχνης και ελληνικών λαϊκών μουσικών οργάνων «Φοίβος Ανωγειανάκης». Οι αντίστοιχες επιστολές έχουν ως θέμα την: «Κατοχύρωση της ρεμπέτικης μουσικής στα αρχεία της Unesco, ως μια ζωντανή ελληνική μουσική παράδοση, που συνεχίζει να εκφράζει σημαντικό μέρος των Ελλήνων τα τελευταία 100 χρόνια»¹³².

Η υποενότητα 4.Γ του εντύπου ICH-02

ΣΕΒΑΣΜΟΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΣΥΝΗΘΕΙΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΠΟΥ ΔΙΕΠΟΥΝ ΤΗΝ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟ

¹³¹ Document 7.COM 8.

¹³² Consent of communities: <https://ich.unesco.org/en/RL/rebetiko-01291>. ημ. προσβ. 2019.08.03

4.C. RESPECT FOR CUSTOMARY PRACTICES GOVERNING ACCESS TO THE ELEMENT

Access to certain specific aspects of intangible cultural heritage or to information about it is sometimes restricted by customary practices enacted and conducted by the communities in order, for example, to maintain the secrecy of certain knowledge. If such practices exist, demonstrate that inscription of the element and implementation of the safeguarding measures would fully respect such customary practices governing access to specific aspects of such heritage (cf. Article 13 of the Convention). Describe any specific measures that might need to be taken to ensure such respect.

If no such practices exist, please provide a clear statement that there are no customary practices governing access to the element in at least 50 words.

Not fewer than 50 or more than 250 words

Εικόνα 14: Έντυπο υποψηφιότητας ICH – 02, Κριτήριο 4.C

Σύμφωνα με τις παραπάνω αρχές όπου οι κοινότητες, ομάδες ή εκπρόσωποι τους θα πρέπει να συμμετέχουν όσο το δυνατόν περισσότερο στον ορισμό του στοιχείου ΑΠΚ και ότι η υποψηφιότητα θα πρέπει να έχει την ελεύθερη, και εν πλήρη γνώσει συναίνεση τους, απαιτείται η υποβολή εκ μέρους των κρατών που υποβάλλουν το φάκελο υποψηφιότητας, ερώτημα για τον σεβασμό για τις συνήθειες πρακτικές που διέπουν την πρόσβαση σε συγκεκριμένες πτυχές της κληρονομιάς τους και, εάν ναι, ποια μέτρα θα ληφθούν για την τήρηση αυτών των περιορισμών (βλ. άρθρο 13 της Σύμβασης)¹³³. Η Επιτροπή το 2014 ζήτησε από τα συμβαλλόμενα κράτη «να παράσχουν περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τους συνήθειες περιορισμούς στην πρόσβαση σε συγκεκριμένες πτυχές της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς ως ζωτικής σημασίας διάσταση της βιωσιμότητας του στοιχείου, των προτεινόμενων μέτρων διασφάλισης και της ελεύθερης, και εν πλήρη γνώσει συναίνεση τους» .

Παρόλο που το έντυπο απαιτεί λεπτομερή εξήγηση, η αρμόδια συντακτική ομάδα για την υποψηφιότητα του ρεμπέτικου προσκόμισε ελάχιστες πληροφορίες δεδομένου ότι δεν υπάρχουν τέτοιες πρακτικές¹³⁴. Η πρόσβαση σε ορισμένες συγκεκριμένες πτυχές του ρεμπέτικου ή στην πληροφόρηση σχετικά με αυτές δεν περιορίζεται από συνήθειες πρακτικές που θεσπίζονται και διεξάγονται από τις κοινότητες όπως για παράδειγμα, προκειμένου να διατηρηθεί το απόρρητο ορισμένων γνώσεων.

¹³³ Unesco. (2003) . *Text of the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage*, Paris: Unesco

¹³⁴ Εάν υπάρχουν τέτοιες πρακτικές, καταδεικνύεται ότι η εγγραφή του στοιχείου και η εφαρμογή των μέτρων διασφάλισης θα σέβονταν πλήρως τις συνήθειες πρακτικές που διέπουν την πρόσβαση σε συγκεκριμένες πτυχές της εν λόγω κληρονομιάς (βλ. Άρθρο 13 της Σύμβασης).

Στο αντίστοιχο πεδίο της αίτησης γίνεται σαφής δήλωση ότι δεν υπάρχουν συνήθεις πρακτικές που να διέπουν την πρόσβαση στο στοιχείο ως εξής: «*Το στοιχείο εκτελείται δημοσίως. Κανένα μέρος αυτού δεν έχει ποτέ θεωρηθεί ή θεωρείται ως μυστικό για οποιονδήποτε λόγο. Δεν υπάρχουν καθιερωμένα εμπόδια για το ευρύ κοινό όσον αφορά την πλήρη γνώση αυτού ή της διαδικασίας μεταβίβασης του. Αντίθετα, υπάρχει εκτενής τεκμηρίωση σχετικά με την ιστορία, την εξέλιξη και η περαιτέρω έρευνα είναι ευπρόσδεκτη από την κοινότητα των φορέων*».

Η υποενότητα 4.Δ του εντύπου ICH-02

ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ Η ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΙ

Παρέχονται λεπτομερείς πληροφορίες επικοινωνίας για κάθε κοινοτική οργάνωση ή εκπρόσωπο ή άλλη μη κυβερνητική οργάνωση που ασχολείται με το στοιχείο όπως πανεπιστήμια, μουσεία, κλπ.¹³⁵: Συγκεκριμένα δηλώνονται οι εξής σχετικές κοινοτικές οργανώσεις ή εκπρόσωποι:

- 1) Τμήμα Μουσικών Σπουδών του Εθνικού του Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Υπεύθυνος επικοινωνίας: Λάμπρος Λιάβας. Καθηγητής Εθνομουσικολογίας
- 2) Τμήμα Μουσικής Επιστήμη και Τέχνης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας. Υπεύθυνος Επικοινωνίας: Δημήτρης Μυστακίδης. Μουσικός, Καθηγητής
- 3) Μουσείο Ελληνικών Λαϊκής μουσικής και Λαϊκών Μουσικών Οργάνων Φοίβου Ανωγειανάκη. Υπεύθυνη επικοινωνίας: Ελένη Μελίδη, Διευθύντρια
- 4) Λαογραφικό και Εθνολογικό Μουσείο Μακεδονίας Θράκης. Υπεύθυνος επικοινωνίας: Ζήσης Σκαμπάλης, Διευθυντής.
- 5) Ερευνητικό Κέντρο – Μουσείο Β. Τσιτσάνη. Υπεύθυνος επικοινωνίας: Έφη Λεβέντη-Καρά, Αντιπρόεδρος του Μουσείου & Στέλιος Καραγιώργος, Καλλιτεχνικός διευθυντής.
- 6) Κομπανία «Η ψυχή του δρόμου / The street soul». Υπεύθυνοι Επικοινωνίας: Γεώργιος Ντίνος & Παναγιώτης Αρβανιτάκης, μέλη της Κομπανίας
- 7) Κομπανία «Τριο – Ρεμπετοκαφενές». Υπεύθυνοι Επικοινωνίας: Μάρα Καλοζούμη & Τάσος Κακλαμάνης, μέλη της Κομπανίας.

¹³⁵ Βλ. σχετ. Kurin. R. (2004) Intangible Cultural Heritage in the 2003 UNESCO Convention, στο *Museum International*, Vol. 56, No. 1-2, σ. 66-77, Oxford & Madlen Blackwell Publishing Ltd,

- 8) Σεμινάριο για το ρεμπέτικο «Rebetiko Seminar». Υπεύθυνος Επικοινωνίας:
Γεώργιος Μακρής, Οργάνωση του Σεμιναρίου για το Ρεμπέτικο.

<p>1. Name of the entity: Faculty of Music Studies, School of Philosophy, University of Athens Name and title of the contact person: Lambras Liavas, Professor of Ethnomusicology Address: 78, Xanthippou str, Chalargos, 155 61, Greece, E-mail: lliavas@yahoo.com</p> <p>2. Name of the entity: School of Music Science and Art, University of Macedonia Name and title of the contact person: Dimitris Mystakidis, Musician –Professor Address: 538, Kapodistriou str., Thessaloniki, Greece, E-mail: dmystak@gmail.com</p> <p>3. Name of the entity: Museum of Greek Folk Art and Greek Popular Music Instruments - Fivos Anoyanakis' Collection Name and title of the contact person: Eleni Melidi, Director Address: 8, Thespidos str, 105 58 Athens, Greece</p> <p>4. Name of the entity: Folk-ife and Ethnological Museum of Macedonia-Thrace (Thessaloniki, Greece) Name and title of the contact person: Zisis Skampalis, Director Address: 68, Vas. Olgas str., 54642 Thessaloniki, Greece, E-mail: lemm-th@otenet.gr, http://www.lemmth.gr</p> <p>5. Name of the entity: "Research Center-V. Tsitsanis Museum Name and title of the contact persons: Efi Leventi-Kara, Vice President & Stelios Karageorges, Researcher – Musician Address: 1 Karditsis str., Trikala 42100, Greece, E-mail: info@mouseiotsitsani.gr, http://www.mouseiotsitsani.gr</p> <p>6. Name of the entity: Kompania "1 Psychi tou Dromou"/"The Street Soul" Name and title of the contact person: Georgios Ntinis & Pamagiotis Arvanitakis, members of the Kompania, E-mail: georgentinos@gmail.com, panosarvas1@gmail.com</p> <p>7. Name of the entity: Kompania "Rebetokafenis Trio" Name and title of the contact persons: Mara Kalozoumi & Tassas Kaklamanis, members of the Kompania, E-mail: maraapostolou@yahoo.gr, kaklamanist@yahoo.gr</p> <p>8. Name of the entity: Rebetiko Seminar Name and title of the contact person: George Makris, Organizer of Rebetiko Seminar Address: 32, Liakateon, Gizi square, 114 74, Athens Greece, E-mail: makres@otenet.gr, www.rebetikoseminar.com, www.rebetikoseminar.org</p>

Εικόνα 15: Έντυπο υποψηφιότητας ICH – 02 – Ενδιαφερόμενες κοινοτικές οργανώσεις, εκπρόσωποι.

2.2.6. Πέμπτη ενότητα του εντύπου υποψηφιότητας ICH-02

Η πέμπτη ενότητα αναφέρεται στη Συμπερίληψη του στοιχείου σε εθνικό κατάλογο

5. INCLUSION OF THE ELEMENT IN AN INVENTORY

For **Criterion U.5**, the States shall demonstrate that 'the element is included in an inventory of the intangible cultural heritage present in the territory(ies) of the submitting State(s) Party(ies) as defined in Articles 11 and 12 of the Convention'.

a. Indicate below:

- when the element has been included in the inventory, which should be prior to the submission of the nomination to the Secretariat (31 March),
- its reference,
- the inventory in which the element has been included,
- the office, agency, organization or body responsible for maintaining that inventory,
- how the inventory has been drawn up 'with the participation of communities, groups and relevant non-governmental organizations' (Article 11(b) of the Convention),
- how the inventory is regularly updated (Article 12 of the Convention).

b. Documentary evidence shall also be provided in an annex demonstrating that the nominated element is included in an inventory of the intangible cultural heritage present in the territory(ies) of the submitting State(s) Party(ies), as defined in Articles 11 and 12 of the Convention; such evidence shall include a relevant extract of the inventory(ies) in English or in French, as well as in the original language if different. The extract should be, for example, the inventory record or file for the nominated element, including its description, location, community(ies), viability, and so on. It may be complemented by a reference below to a functioning hyperlink through which such an inventory may be accessed, but the hyperlink alone is not sufficient.

The nominated element's inclusion in an inventory should not in any way imply or require that the inventory(ies) should have been completed prior to nomination. Rather, a submitting State Party may be in the process of completing or updating one or more inventories, but has already duly included the nominated element on an inventory-in-progress.

Not fewer than 150 or more than 250 words

Εικόνα 16: Έντυπο υποψηφιότητας ICH – 02, Κριτήριο 5

Για το κριτήριο 5, τα κράτη πρέπει να αποδείξουν ότι «το στοιχείο περιλαμβάνεται σε κατάλογο της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς που υπάρχει στην επικράτεια του (των) συμβαλλόμενου (ων) συμβαλλόμενου (ών) κράτους (ών), όπως ορίζεται στα άρθρα 11 και 12 της Συμβάσεως».

Όσον αφορά το κριτήριο 5, η επιτροπή έχει μιλήσει σαφώς σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις που πρέπει να πληροί η υποψηφιότητα για να μπορέσει να αξιολογηθεί και να εξεταστεί. Επίσης έχει επανειλημμένα ενθαρρύνει τα συμβαλλόμενα κράτη να «δίνουν ιδιαίτερη προσοχή στη [υποψηφιότητα] και στις οδηγίες του, όπου περιγράφονται οι ελάχιστες εξηγήσεις που περιγράφονται στο κριτήριο 5¹³⁶. Το έντυπο υποψηφιότητας ICH – 02 παρέχει σαφή καθοδήγηση στα υποβάλλοντα κράτη σχετικά με τις πληροφορίες που απαιτούνται.

A) Πρέπει να αναφέρονται τα εξής:

¹³⁶ Document 8.COM 8; cf. Document 7.COM 11

- Αν το στοιχείο έχει συμπεριληφθεί στον κατάλογο, πρέπει να έχει προηγηθεί της υποβολής της υποψηφιότητας στη γραμματεία (31 Μαρτίου)¹³⁷,
- Η αναφορά του,
- Ο κατάλογος στον οποίο έχει συμπεριληφθεί το στοιχείο,
- Το γραφείο, ο οργανισμός, ο οργανισμός ή ο φορέας που είναι υπεύθυνος για τη διατήρηση αυτού του καταλόγου,
- Ο τρόπος που καταρτίστηκε ο κατάλογος με τη συμμετοχή κοινοτήτων, ομάδων και σχετικών μη κυβερνητικών οργανώσεων (άρθρο 11 (β) της Σύμβασης) και συμπεριλαμβάνοντας τον ρόλο του φύλου
- Ο τρόπος ενημέρωσης των καταχωρήσεων.(άρθρο 12 της σύμβασης).

B) Τα αποδεικτικά στοιχεία τα οποία παρατίθενται σε παράρτημα που αποδεικνύει ότι το εν λόγω στοιχείο περιλαμβάνεται σε κατάλογο της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς που υπάρχει στο έδαφος ή στα συμβαλλόμενα κράτη ή στα συμβαλλόμενα κράτη, όπως ορίζεται στα άρθρα 11 και 12 της σύμβασης. Τα εν λόγω αποδεικτικά στοιχεία περιλαμβάνουν ένα σχετικό απόσπασμα των απογραφών στα αγγλικά ή στα γαλλικά, καθώς και στην αρχική γλώσσα, εάν είναι διαφορετική. Το απόσπασμα θα πρέπει να είναι, για παράδειγμα, το αρχείο απογραφής ή αρχείο για το καθορισμένο στοιχείο, συμπεριλαμβανομένης της περιγραφής, της θέσης, της κοινότητας, της βιωσιμότητάς του κ.ο.κ. Μπορεί να συμπληρωθεί από μια αναφορά παρακάτω σε έναν υπερσύνδεσμο λειτουργίας μέσω του οποίου μπορεί να προσεγγιστεί ένας τέτοιος κατάλογος, αλλά μόνο ο υπερσύνδεσμος δεν είναι επαρκής¹³⁸.

Επομένως, η επιτροπή και τα όργανα αξιολόγησής της εξετάζουν το κριτήριο 5 από δύο διαφορετικές προοπτικές. Πρώτον, πρέπει να γνωρίζουν αν το στοιχείο είναι - ή δεν περιλαμβάνεται - σε κάποιο κατάλογο. Από αυτό προκύπτει η απαίτηση για την απόδειξη της καταχώρισης, συμπεριλαμβανομένου ενός αποσπάσματος της ίδιας της

¹³⁷ Το 2014, η επιτροπή υπενθύμισε ότι «η υποψηφιότητα πρέπει να είναι πλήρης κατά την υποβολή (31 Μαρτίου) και τα αποδεικτικά στοιχεία για την καταχώριση σε κατάλογο ή την ελεύθερη, και εν πλήρη γνώσει συναίνεση των κοινοτήτων, κανονικά πρέπει να προηγούνται της υποβολής υποψηφιότητας, και όχι να δημιουργούνται εκ των υστέρων.» Decision 8.COM 8 και Decision 8.COM 7.a, Decision 7.COM 11 and Decision 7.COM 20.2 αντίστοιχα.

¹³⁸ Η καταχώριση μεταφορώνεται στο δικτυακό τόπο της ΑΠΚ: <http://ayla.culture.gr/?p=444> στα ελληνικά & <http://ayla.culture.gr/?p=444&lang=en> στα Αγγλικά».

καταχώρησης¹³⁹. Δεύτερον, πρέπει να γίνει κατανοητό αν ο κατάλογος αυτός είναι πράγματι «*Απογραφή της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς που υπάρχει στα εδάφη του συμβαλλόμενου κράτους ή των συμβαλλόμενων μερών, όπως ορίζεται στα άρθρα 11 και 12 της σύμβασης*», ως απαιτεί το κριτήριο. Το τελευταίο αντιμετωπίζεται εν μέρει από το απόσπασμα της καταχώρησης αλλά κυρίως από την απάντηση λέξεων 150 έως 250 εντός στο έντυπο υποψηφιότητας.

Η επιτροπή και τα όργανα αξιολόγησης αποδίδουν μεγάλη σημασία στον τρόπο με τον οποίο εκπονούνται και ενημερώνονται τα αποθέματα ΑΠΚ, πρόκειται πράγματι για απογραφή της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς και όχι για έναν απλό κατάλογο στοιχείων.¹⁴⁰ και ότι τα αποδεικτικά στοιχεία για τη συμμετοχή της κοινότητας στην εκπόνηση του υποδείγματος που αντιστοιχεί στο κριτήριο 4 και δεν πρέπει να συγχέεται με αυτό που ζητείται στο κριτήριο 5

Όπως έχουν επισημάνει επανειλημμένα, η καταχώρηση δεν είναι απλώς τεχνική, αλλά ουσιαστική υποχρέωση υποβολής κρατών και προϋπόθεση για υποψηφιότητα και «*δεν υπάρχει ενιαίο μοντέλο ή πρότυπο απογραφής και ότι πολλαπλές μορφές προσδιορισμού της άυλης κληρονομιάς μπορεί να γίνει αποδεκτή*»¹⁴¹. Ταυτόχρονα, επειδή η Σύμβαση υποχρεώνει κάθε συμβαλλόμενο κράτος να καταρτίσει κατά τρόπο προσαρμοσμένο στην δική του κατάσταση ένα ή περισσότερα αποθέματα και να τα ενημερώνει τακτικά (άρθρο 12), είναι απαραίτητο να υπάρχει συνοπτική εξήγηση για τον τρόπο με τον οποίο το κράτος που υπέβαλε την αίτηση έχει προβεί σε τέτοια απογραφή.

Στο έντυπο υποψηφιότητας του ρεμπέτικου υπάρχει η συνοπτική εξήγηση για την καταχώρηση του στοιχείου στον εθνικό κατάλογο ως εξής:

¹³⁹ Η επιτροπή αποφασίζει ότι «*η τεκμηρίωση αυτή πρέπει να περιλαμβάνει ένα σχετικό απόσπασμα των απογραφών στα αγγλικά ή στα γαλλικά καθώς και στην αρχική γλώσσα εάν διαφορετικός*». Υπενθυμίζει ότι «*θα πρέπει να προσκομιστούν αποδεικτικά στοιχεία και έκρινε ότι δεν μπορεί να γίνει δεκτή απλή επιστολή εξουσιοδότησης χωρίς αναφορά και ημερομηνίες καταχώρισης*» Document 9.COM 10

¹⁴⁰ Document 8.COM 7.a.

¹⁴¹ Όπως εξήγησε προηγουμένως, «*ένας κατάλογος, ένας δείκτης ή ένα απλό ρεπερτόριο δεν αποτελούν απογραφή της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς. [...] και ότι «ένας κατάλογος είναι κάτι περισσότερο από μια λίστα με ονόματα στοιχείων*». Document 6.COM 13 και Document 9.COM 10, Document 4.COM 13. Document 7.COM 8

Το στοιχείο περιλαμβάνεται στον Ελληνικό Εθνικό Κατάλογο της ΑΠΚ με απόφαση του Γενικού Διευθυντή Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού κ. Έλενα Κορκκά. Η απόφαση υπεγράφη στις 25 Ιανουαρίου 2016 και ο αριθμός αναφοράς της είναι ΥΠΠΟΑ / ΓΔΑΠΚ / ΔΝΠΑΑΠΚ / ΤΑΠΚΔΘ / 20494/11578/116/26 / 25.1.2016Η καταχώρηση μεταφορτώνεται στο δικτυακό τόπο της ΑΠΚ του Υπουργείου:

<http://ayla.culture.gr/?p=444> στα ελληνικά

<http://ayla.culture.gr/?p=444&lang=en> στα Αγγλικά.

Το αρμόδιο όργανο για την απογραφή της ΑΠΚ και την εφαρμογή της Σύμβασης ΑΠΚ στην Ελλάδα είναι η Διεύθυνση Νεότερου Πολιτιστικού Αποθέματος και Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς στο Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού (ΠΔ 104/2014, άρθρο 15). Η Εθνική Επιστημονική Επιτροπή για την Εφαρμογή της Σύμβασης ΑΠΚ (που συστάθηκε τον Οκτώβριο του 2012) έχει καταρτίσει κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή της Σύμβασης ΑΠΚ στην Ελλάδα. Η Επιτροπή εξέτασε ένα ειδικό δελτίο για την απογραφή, καλύπτοντας τις απαιτήσεις της Συνέλευσης και την ελληνική εμπειρία στον τομέα. Αυτό το μοντέλο απογραφής και τα τμήματα του δελτίου πρέπει να ενημερώνονται τακτικά, αφού δοκιμάζονται στην αποτελεσματικότητά τους στην περιγραφή των στοιχείων ΑΠΚ.

Η διαδικασία απογραφής του Ρεμπέτικου ξεκίνησε το φθινόπωρο του 2014 και αναπτύχθηκε μέσω μιας σειράς διαβουλεύσεων με τους ερμηνευτές και ερευνητές του Ρεμπέτικου. Ιδιαίτερη προσοχή δόθηκε στην ισορροπία μεταξύ των ιστορικών πληροφοριών για το στοιχείο (που αποτελεί μέρος της προσέλκυσης του, ειδικά για τους νεότερους) και την παρουσίαση της σημερινής κατάστασης. Οι ερμηνείες της ιστορίας και της λατρείας του Ρεμπέτικου είναι άφθονες και η κοινότητα των φορέων τείνει να είναι πολύ ευαίσθητη σε αυτά τα θέματα.

Η καταχώριση του Ρεμπέτικου στον Ελληνικό Εθνικό Κατάλογο της ΑΠΚ πρέπει να ενημερωθεί μετά από 5 χρόνια.

Σε γενικές γραμμές η αρμόδια συντακτική ομάδα επιτροπή βεβαιώνει ότι τα αποδεικτικά στοιχεία που παρέχονται βάσει του κριτηρίου 5 αφορούν σαφώς τη ζωντανή κληρονομιά και ότι η προσπάθειες απογραφής του στοιχείου ξεπερνούν την απλή καταχώριση.

2.2.7. Έκτη ενότητα του εντύπου υποψηφιότητας ICH-02.

Η έκτη ενότητα αναφέρεται στην **Τεκμηρίωση**.

6. DOCUMENTATION
6.A. APPENDED DOCUMENTATION (MANDATORY)
<i>The documentation listed below is mandatory and will be used in the process of evaluating and examining the nomination. The photographs and the video will also be helpful for visibility activities if the element is inscribed. Tick the following boxes to confirm that related items are included with the nomination and that they follow the instructions. Additional materials other than those specified below cannot be accepted and will not be returned.</i>
☐ documentary evidence of the consent of communities, along with a translation into English or French if the language of concerned community is other than English or French
☐ documentary evidence demonstrating that the nominated element is included in an inventory of the intangible cultural heritage present in the territory(ies) of the submitting State(s) Party(ies), as defined in Articles 11 and 12 of the Convention; such evidence shall include a relevant extract of the inventory(ies) in English or in French, as well as in the original language if different
☐ 10 recent photographs in high definition
☐ cession(s) of rights corresponding to the photos (Form ICH-07-photo)
☐ edited video (from 5 to 10 minutes), subtitled in one of the languages of the Committee (English or French) if the language utilized is other than English or French
☐ cession(s) of rights corresponding to the video recording (Form ICH-07-video)

Εικόνα 17: Έντυπο υποψηφιότητας ICH – 02, Τεκμηρίωση

Τα έγγραφα που παρατίθενται παρακάτω είναι υποχρεωτικά και χρησιμοποιούνται στη διαδικασία αξιολόγησης και εξέτασης της υποψηφιότητας.

- αποδεικτικά στοιχεία της συγκατάθεσης των κοινοτήτων, μαζί με μετάφραση στα αγγλικά ή στα γαλλικά, εάν η γλώσσα της οικείας κοινότητας είναι διαφορετική από την αγγλική ή τη γαλλική.
- τεκμηριωμένα αποδεικτικά στοιχεία που αποδεικνύουν ότι το εν λόγω στοιχείο περιλαμβάνεται σε κατάλογο της ΑΠΚ που υπάρχει στην επικράτεια του (των) συμβαλλόμενου (ων) κράτους (ών), όπως ορίζεται στα άρθρα 11 και 12 της σύμβασης. Τα εν λόγω αποδεικτικά στοιχεία περιλαμβάνουν ένα σχετικό απόσπασμα των απογραφών στα αγγλικά ή στα γαλλικά, καθώς και στην πρωτότυπη γλώσσα, εάν διαφέρουν.
- 10 πρόσφατες φωτογραφίες σε υψηλή ευκρίνεια
- μεταβίβαση δικαιωμάτων που αντιστοιχούν στις φωτογραφίες (Φόρμα ΑΠΚ – 07 – φωτογραφία)

- 1 επεξεργασμένο βίντεο (από 5 έως 10 λεπτά) με υπότιτλους σε μία από τις γλώσσες της επιτροπής (αγγλικά ή γαλλικά) εάν η χρησιμοποιούμενη γλώσσα είναι διαφορετική από την αγγλική ή τη γαλλική
- 1 εγγραφή δικαιωμάτων που αντιστοιχούν στην εγγραφή βίντεο (φόρμα ΑΠΚ – 07 – video)

Βίντεο

Κάθε υποψηφιότητα πρέπει να περιλαμβάνει την απαιτούμενη οπτικοακουστική τεκμηρίωση. Οι τεχνικές προδιαγραφές των φωτογραφιών και των βίντεο παρέχονται στις αντίστοιχες οδηγίες για κάθε έντυπο υποψηφιότητας και πρέπει να τηρούνται αυστηρά. Η επιτροπή αποφάσισε ότι ο φάκελος σε περίπτωση που δεν περιλαμβάνει ένα υπόμνημα *«επεξεργασμένο σε βίντεο που δεν θα υπερβαίνει τα δέκα λεπτά [...] υπότιτλο σε μία από τις γλώσσες της επιτροπής (αγγλικά ή γαλλικά) εάν η χρησιμοποιούμενη γλώσσα είναι διαφορετική από την αγγλική ή τη γαλλική»* θα θεωρηθεί ελλιπής. Η επιτροπή και οι οργανισμοί αξιολόγησης δεν παρέχουν προς το παρόν ολοκληρωμένες οδηγίες σχετικά με το περιεχόμενο ή την προσέγγιση των βίντεο. Όσο αναφορά, το βίντεο της ελληνικής υποψηφιότητας του ρεμπέτικου, αυτό περιέχει αφηγήσεις που έχουν άμεση σχέση με το περιεχόμενο της υποψηφιότητας. Από αυτή την άποψη είναι επικεντρωμένες στην προβολή του στοιχείου και όχι στην «διαφήμιση» του. Ιδιαίτερη προσοχή δόθηκε στην ισορροπία μεταξύ των ιστορικών πληροφοριών για το στοιχείο (που αποτελεί μέρος της προσέλκυσης του, ειδικά για τους νεότερους) και την παρουσίαση της σημερινής του κατάστασης. Αξιοσημείωτη είναι η συμπερίληψη των υπότιτλων για την παροχή πληροφοριών σχετικά με το «ποιος μιλάει, πού, πότε και σε ποια περίπτωση γυρίστηκαν σκηνές, προκειμένου να καταστεί δυνατή η καλύτερη κατανόηση του περιεχομένου του. Επιπλέον, οι θεατές μπορούν να εκτιμήσουν την κοινωνική λειτουργία του στοιχείου. Και αυτό διαφαίνεται από το γεγονός ότι οι συνεντεύξεις αφορούσαν τα συνηθισμένα μέλη των κοινοτήτων που ασκούν και εκτιμούν το εν λόγω στοιχείο και όχι μόνο εμβληματικές φιγούρες ή διασημότητες. Έγινε προσπάθεια να αποτυπωθούν οι πρακτικές και οι εκφράσεις της ΑΠΚ του ρεμπέτικου στο κανονικό τους πλαίσιο (π.χ. ρεμπετάδικα) και όχι εκδηλώσεις για κινηματογραφικούς σκοπούς.

Σύμφωνα με τον γενικό προσανατολισμό της Γενικής Συνέλευσης της Σύμβασης στην οποία οι κοινότητες, οι ομάδες ή τα άτομα που ασχολούνται με την ΑΠΚ πρέπει να

διαδραματίσουν κεντρικό ρόλο στη διαφύλαξή της, η Επιτροπή κάλεσε τα συμβαλλόμενα κράτη να «όσο είναι δυνατόν η προσέγγιση που επιτρέπει στις κοινότητες, τις ομάδες και τα άτομα που ασχολούνται με ένα στοιχείο να μιλούν γι 'αυτό για λογαριασμό τους, αντί να βασίζονται μόνο στην αφήγηση τρίτου προσώπου και να τους αναγκάζουν να αντικατοπτρίζουν τις πρακτικές και τις εκφράσεις της άυλης κληρονομιάς στο κανονικό τους πλαίσιο». Για το σκοπό αυτό, καταγράφεται σαφώς η συμμετοχή της κοινότητας. Επιπλέον, δόθηκε ιδιαίτερη προσοχή ώστε να μην μειωθεί η ροή ενός επιλεγμένου αποσπάσματος. Για παράδειγμα, μια ακολουθία χορού ακούμε ένα τραγούδι στο σύνολό του και χωρίς να παρουσιάζει απλά σύντομα αποσπάσματα που δεν σέβονται την ακεραιότητα της απόδοσης. Αυτό που είναι ξεκάθαρο είναι ότι υπάρχει συνοχή μεταξύ της περιγραφής του στοιχείου που παρουσιάζεται στο τα οπτικοακουστικά υλικά και τις πληροφορίες που περιλαμβάνονται στη φόρμα υποψηφιότητας. Όπως εξηγείται από το συμβουλευτικό όργανο, «Το βίντεο θα πρέπει να χρησιμοποιεί την εικόνα και τον ήχο για να συμπληρώσει το γραπτό κείμενο με αισθητήριες εμπειρίες που δεν μπορούν εύκολα να ληφθούν με λόγια, αλλά τα μέλη υπογραμμίζουν ότι το βίντεο δεν προορίζεται να παρουσιάσει ουσιαστική περιγραφή ή επιχειρηματολογία λείπει από το κείμενο¹⁴²».

Βασικές δημοσιευμένες αναφορές (προαιρετικά)

Οι βιβλιογραφικές αναφορές παρέχουν συμπληρωματικές πληροφορίες για το στοιχείο, όπως βιβλία, άρθρα, οπτικοακουστικό υλικό ή ιστοσελίδες. Η αρμόδια συντακτική ομάδα επέλεξε να αναφέρει τρεις βιβλιογραφικούς τίτλους¹⁴³, μια ιστοσελίδα δυο ταινίες και αρκετά ντοκιμαντέρ και τηλεοπτικές σειρές όπως αυτά αναφέρονται έντυπο υποψηφιότητας. (βλ. Εικόνα 17)

¹⁴²Document 8.COM 7

¹⁴³ Ωστόσο στο δελτίο ΑΠΚ για το ρεμπέτικο αναφέρεται σχεδόν όλη η ελληνόγλωσση βασική βιβλιογραφία για το ρεμπέτικο. <http://wip.culture.gr/wp-content/uploads/2016/11/Rebetiko.pdf> ημ. πρόσβ. 2019.03.08

Holst-Warhaft, Gail ([1975] 1995) *Road to Rembetika Greece*, Denise Harvey Publishing

([1977] 1983) *Δρόμος για το ρεμπέτικο (και άρθρα για το ρεμπέτικο τραγούδι από τον ελληνικό τύπο 1947-1976)*. Μετάφραση Ν.Σαββάτης. Αθήνα: Ντενίζ Χάρβεϋ & Σία.

Petropoulos, Elias (2000) *Songs of the Greek Underworld, the Rebetika Tradition*, Translation Ed. Emery. London: Saqi Books

Tragaki, Dafni, 2007, *Rebetiko Worlds*, Cambridge Scholars Publishing

On-line resources- blogging:
 Rembetiko forum:
<http://www.rembetiko.gr/forums/forum.php>, <https://www.facebook.com/rembetiko.gr>
 Rembetiko sealabs: <http://rembetiko.sealabs.net/home.php>

Movies:
 «ΡΕΜΠΕΤΙΚΟ», Κώστας Φέρρης, 1983.
 «Καναρίνι μου γλυκό», Roy Sher, 2010

Television Series and Documentaries:
 - «Ο κόσμος του ρεμπέτικου» (documentary).
 - «Το μινόρε της αυγής», ΕΡΤ, 1983-1984, television series.
 - «Εις ανάμνησιν στιγμών ελκυστικών», Παναγιώτης Κουνάδης, ΕΤ1, 1994.(documentary)
 - «Τετράς η ξακουστή του Πειραιώς», Παναγιώτης Κουνάδης, ΕΤ1, 1998.(documentary)
 - «Ρεμπέτικη ιστορία», Νίκος Βολωνάκης – Πάνος Σαββόπουλος, ΕΤ3, 1999.(documentary)
 - «Γεια σου περήφανη κι αθάνατη εργατιά», ΝΕΤ, 2001.(documentary)
 - «Οι μουσικοί του κόσμου – Ρεμπέτικο και ξένοι», Λεωνίδας Αντωνόπουλος, 2006.
 - «Η ιστορία του ρεμπέτικου», Κώστας Φέρρης, 2006.
 - «Ονείρου Ελλάς», Κώστας Φέρρης, ΕΤ3, 2008-20110
 - «Τα Μυστικά της Μουσικής», ΕΡΤ 2012. Επιμέλεια - Παρουσίαση: Νίκος Κυπουργός.(documentary)
 - «Το Αλάτι της Γης», ΝΕΡΙΤ 2014. Μουσική εκπομπή. Λάμπρος Λιάβας.
 - «Η Μηχανή του Χρόνου», ALPHA. Σειρά εκπομπών.

Εικόνα 18: Έντυπο υποψηφιότητας ICH – 02, Βιβλιογραφικές αναφορές

Σύμφωνα και με τις κατευθυντήριες οδηγίες της Σύμβασης στην Αίτηση δεν έγινε λεπτομερής αναφορά στο ιστορικό ή η προέλευση του Ρεμπέτικου. Αποφεύχθηκαν επίσης και οι τεχνικές περιγραφές ώστε να ερμηνεύεται εύκολα από τους αναγνώστες που δεν έχουν προηγούμενη γνώση ή άμεση εμπειρία με το Ρεμπέτικο. Το όργανο αξιολόγησης υπογραμμίζοντας «*την αναγκαιότητα διατήρησης της συνοχής των κοινοτήτων σε διάφορα σημεία της υποψηφιότητας*»¹⁴⁴ προσπάθησε να δει τη συνοχή των κοινοτήτων:

- 1) στην κοινότητα που προσδιορίστηκε στην εισαγωγή της υποψηφιότητας, στην περιγραφή του στοιχείου στην ενότητα 1,
- 1) στην περιγραφή της βιωσιμότητας και των κινδύνων στην ενότητα 2,
- 2) σίγουρα στα μέτρα διασφάλισης της ενότητας 3,
- 3) στη συζήτηση σχετικά με τη συμμετοχή της κοινότητας και τα συνοδευτικά στοιχεία της ελεύθερης, προγενέστερης και ενημερωμένης συγκατάθεσης στην ενότητα 4
- 4) και στις πληροφορίες απογραφής στην ενότητα 5.

¹⁴⁴ Document 6.COM 8.

Η Διακυβερνητική επιτροπή της UNESCO αφού εξέτασε τον φάκελο υποψηφιότητας του Ρεμπέτικου:

- Σημειώνει ότι η Ελλάδα έχει ορίσει το Ρεμπέτικο (Αρ. 01291) για εγγραφή στον Αντιπροσωπευτικό Κατάλογο της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ανθρωπότητας.
- Αποφασίζει ότι, από τις πληροφορίες που περιλαμβάνονται στον φάκελο, η υποψηφιότητα πληροί τα κριτήρια για επιγραφή στον κατάλογο των αντιπροσώπων της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς της ανθρωπότητας.

Ως εκ τούτου, η υποψηφιότητα καλύπτει όλα τα σημαντικά χαρακτηριστικά του στοιχείου και περιλαμβάνει μια ερμηνεία των κοινωνικών λειτουργιών αλλά και της σημερινής πολιτιστικής σημασίας για την κοινότητα του, τα χαρακτηριστικά των φορέων και των επαγγελματιών του στοιχείου, καθώς και τους ισχύοντες τρόπους μετάδοσης των γνώσεων και δεξιοτήτων που σχετίζονται με το ρεμπέτικο.

Σύμφωνα με την απόφαση 12.COM 11.B.11¹⁴⁵:

- Εγγράφει τα Ρεμπέτικα στον Αντιπροσωπευτικό Κατάλογο της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ανθρωπότητας
- Καλεί το συμβαλλόμενο κράτος να υποστηρίξει ενεργά πρωτοβουλίες από τους φορείς της παράδοσης και τους επαγγελματίες που στοχεύουν στη διαφύλαξη του στοιχείου.
- Επαινεί το κράτος για την ποιότητα των δραστηριοτήτων διασφάλισης, ιδίως όσον αφορά τη συμβολή για τα μουσικά και εκπαιδευτικά προγράμματα σε μουσεία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η εγγραφή του Ρεμπέτικου στον Αντιπροσωπευτικό κατάλογο ΑΠΚ της ανθρωπότητας της UNESCO συνεπάγεται ότι ο Διεθνής Οργανισμός αναγνωρίζει ότι αυτό το στοιχείο αποτελεί ΑΠΚ καταλήγοντας στο συμπέρασμα ότι εμπίπτει σε

¹⁴⁵ <https://ich.unesco.org/en/decisions/12.COM/11.B.11>, ημ. Πρόσβ. 2019.08.03.

περισσότερους από έναν τομείς που απαριθμούνται στο άρθρο 2.2 της Σύμβασης του 2003¹⁴⁶

- i) είναι συμβατό με τα διεθνή νομικά κείμενα για τα ανθρώπινα δικαιώματα, τον αμοιβαίο σεβασμό και τη βιώσιμη ανάπτυξη.
- ii) αναγνωρίζεται από την κοινότητα, την ομάδα και, ή κατά περίπτωση των ενδιαφερομένων ατόμων ως μέρος της πολιτιστικής κληρονομιάς τους.
- iii) παρέχει στην κοινότητα ένα αίσθημα ταυτότητας και συνέχειας, με βάση την κοινή εμπειρία και τη συλλογική μνήμη.
- iv) Στηρίζεται στην κοινότητα από την οποία μεταδίδεται από γενιά σε γενιά και συνεχώς αναδημιουργείται.
- v) ενισχύει την ποικιλομορφία του αντιπροσωπευτικού κατάλογου της ΑΠΚ, αντανακλώντας έτσι την πολιτιστική ποικιλομορφία σε παγκόσμιο επίπεδο και μαρτυρά την ανθρώπινη δημιουργικότητα.
- vi) περιλαμβάνεται ήδη στον εθνικό κατάλογο ΑΠΚ που συμμορφώνεται με όλα τα σχετικά κριτήρια για την υποβολή στον αντιπροσωπευτικό κατάλογο της Γενικής Συνέλευσης της Σύμβασης.
- vii) ο φάκελος υποψηφιότητας υποβλήθηκε με την ελεύθερη και εν πλήρη γνώσει συναίνεση της κοινότητας, των ομάδων ή κατά περίπτωση των ενδιαφερομένων ατόμων .
- viii) ο φάκελος υποψηφιότητας υποβλήθηκε με τη συμμετοχή της κοινότητας, της ομάδας ή, κατά περίπτωση, των ενδιαφερομένων ατόμων σε όλα τα στάδια ορισμού, προσδιορισμού, τεκμηρίωσης της υποψηφιότητας.
- ix) επί του παρόντος, διασφαλίζονται αποτελεσματικά με κατάλληλα μέσα και μέτρα, και μπορεί στο μέλλον να διασφαλιστεί αποτελεσματικά μέσω ενός καλά επεξεργασμένου και εφικτού σχεδίου διασφάλισης.
- x) Ο φάκελος υποψηφιότητας υποβλήθηκε σύμφωνα με τις διαδικασίες που καθορίζονται από την επιτροπή του 2013 και 2014.¹⁴⁷

¹⁴⁶ Unesco, (2003). *Text of the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage*, Paris: UNESCO

¹⁴⁷ Τον Μάιο του 2014 εκπονήθηκε έγγραφο των κριτηρίων και των προϋποθέσεων από το τμήμα της ΑΠΚ της UNESCO κατόπιν αιτήματος της 8ης συνόδου της Διακυβερνητικής Επιτροπής για τη Διαφύλαξη της ΑΠΚ (Μπακού Αζερμπαϊτζάν, Δεκέμβριος 2013). Η έκδοση αντανακλά τις αποφάσεις

Τα προαναφερθέντα κριτήρια ταξινομούνται σε τρεις κατηγορίες:

1. Σύμφωνα με τα προαπαιτούμενα κριτήρια από τη Σύμβαση,
2. Κριτήρια που απορρέουν από τον ορισμό της ΑΠΚ όπως διατυπώνεται στο άρθρο 2.1. της Σύμβασης
3. Διαδικαστικά κριτήρια

Αυτές οι κατηγορίες διαρθρώνουν τις συζητήσεις σχετικά με την ένταξη ενός στοιχείου στους καταλόγους ΑΠΚ. Τα κυριότερα σημεία των οποίων συνοψίζονται παρακάτω.

Α. Προϋποθέσεις: (τομείς, πολιτιστικά αγαθά, ανθρώπινα δικαιώματα, αμοιβαίος σεβασμό, βιώσιμη ανάπτυξη, εμπορική εκμετάλλευση).

Β. Κριτήρια επιλεξιμότητας: (αναγνώριση, ταυτότητα και κοινότητες, μετάδοση, αντιπροσωπευτικότητα, γνησιότητα και εξαιρετική αξία, διάκριση, συμμετοχή των κοινοτήτων, άτομα).

Γ. Κριτήρια αξιολόγησης: (πολιτιστική ποικιλομορφία, συνοπτική περιγραφή, καταχώρηση στους εθνικούς καταλόγους, σχέδια διασφάλισης, νομική προστασία).

Δ. Άλλα ζητήματα: (Σύμβαση του 1972, Σύμβαση του 2005)¹⁴⁸.

3.1. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ

3.1.1. Προϋποθέσεις

Όσον αφορά τις προϋποθέσεις, υπάρχει σαφής ένδειξη του (των) τομέα (ων) που αφορά (οι) στον φάκελο υποψηφιότητας του προτεινόμενου στοιχείου ΑΠΚ για εγγραφή στον αντιπροσωπευτικό κατάλογο της ΑΠΚ. Ο κατάλογος τομέων που δίδονται στην Σύμβαση δεν είναι εξαντλητικός: Η ΑΠΚ [...] εκδηλώνεται μεταξύ άλλων στους ακόλουθους τομείς: α) προφορικές παραδόσεις και εκφράσεις, συμπεριλαμβανομένης της γλώσσας ως όχημα ΑΠΚ, β) τέχνες του θεάματος γ)

της πέμπτης συνόδου της Γενικής Συνέλευσης τον Ιούνιο του 2014 και την ένατη σύνοδο της επιτροπής τον Νοέμβριο του 2014 και ενημερώνεται τακτικά.

¹⁴⁸ Βλ. σχετ. Νάσκου-Περράκη, Π. και Μπαχτσεβανίδου, Δ. (επιμ.) (2008). UNESCO Συμβάσεις/Conventions. Δημοσιεύματα της Έδρας UNESCO, Πανεπιστημίου Μακεδονίας, No 1. Αθήνα-Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλας

κοινωνικές πρακτικές, τελετουργίες και εορταστικά γεγονότα δ) τις γνώσεις και τις πρακτικές που αφορούν τη φύση και το σύμπαν. (ε) παραδοσιακή χειροτεχνία. (παρ 2 του άρθρου 2)¹⁴⁹. Τα **πολιτιστικά αγαθά** εμπίπτουν στο νομικό πλαίσιο της σύμβασης του 2003 και περιλαμβάνονται στον ορισμό της ΑΠΚ όπως τα αντικείμενα, τα τεχνουργήματα και τα όργανα, που συνδέονται με αυτό. Η εννοιολογική διάκριση των απτών (τόσο κινητών όσο ακίνητων)¹⁵⁰ και άυλων πολιτιστικών στοιχείων μπορεί να είναι προβληματική σε σχέση με την πολιτιστική ποικιλομορφία της ανθρωπότητας. Τα είδη χειροτεχνίας, είναι απτά πολιτιστικά στοιχεία, αλλά οι γνώσεις και οι δεξιότητες για να τα δημιουργήσουν άυλα¹⁵¹.

Ομοίως προβληματική είναι η ρήτρα **αμοιβαίου σεβασμού** στη σύμβαση. Η άυλη πολιτιστική κληρονομιά είναι εξ ορισμού κάτι που χρησιμοποιείται για την αυτοδιάθεση της κοινότητας. Η ίδια η ταυτότητα τους ενός λαού στηρίζεται στη νίκη του ή στην ήττα του από άλλους. Τα τραγούδια και οι ιστορίες τους μπορούν να γιορτάσουν τη δόξα της έθνους, ή εναλλακτικά, την αντίσταση στον πόλεμο, στην αδικία, το μαρτύριο και την ήττα και όχι τον αμοιβαίο σεβασμό των λαών.

Για τους σκοπούς της σύμβασης λοιπόν, σύμφωνα με τις ρητές διατάξεις για να αναγνωριστεί, η Άυλη πολιτιστική κληρονομιά πρέπει να συνάδει με τα **ανθρώπινα δικαιώματα**, να επιδεικνύει την ανάγκη αμοιβαίου σεβασμού μεταξύ των κοινοτήτων και να είναι βιώσιμη. Είναι απαραίτητη προϋπόθεση όλα τα προτεινόμενα στοιχεία να συμμορφώνονται πλήρως με τα υφιστάμενα διεθνή κείμενα για τα ανθρώπινα δικαιώματα.¹⁵²

¹⁴⁹ Unesco, (2003). *Text of the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage*, Paris: UNESCO

¹⁵⁰ Βλ. σχετ. Βουδούρη, Δ. (2009), *Ο νέος νόμος 3028/2002 υπό το φως των διεθνών και ευρωπαϊκών κανόνων για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς*, στο Πρακτικά Συνεδρίου Ευρωπαϊκού Κέντρου Δημοσίου Δικαίου, Η πολιτιστική κληρονομιά και το δίκαιο, Ευρωπαϊκό Κέντρο Δημοσίου Δικαίου, Επιμέλεια Ελένη Τροβά, Υπό την Αιγίδα του Υπουργείου Πολιτισμού, Αθήνα – Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα.

¹⁵¹ Bouchenaki, M. (2003). «The Interdependency of the Tangible and Intangible Cultural Heritage»

¹⁵² Βλ. Σχετ. Kurin, R. (2007), *Safeguarding Intangible Cultural Heritage: Key Factors in Implementing the 2003 Convention*. *International Journal of Intangible Heritage*, 2, pp.10-20.

Η συμμόρφωση με τους στόχους της **βιώσιμης ανάπτυξης** ότι δηλαδή η εγγραφή ενός στοιχείου ΑΠΚ στους καταλόγους δεν εμποδίζει την οικονομική, οικολογική ή κοινωνική του ανάπτυξη, αποτελεί σημαντική προϋπόθεση. Επειδή η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης είναι ευρεία, η «βιωσιμότητα» είναι η κατευθυντήρια γραμμή. Η έκκληση της Γενικής Συνέλευσης της Σύμβασης να ληφθούν τα «απαραίτητα μέτρα» για τη *«διασφάλιση της βιωσιμότητας της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς»* (Unesco, 2003, άρθρο 2, παρ. 3) φαίνεται ιδεαλιστική για διάφορους λόγους. Το ίδιο το γεγονός ότι μια παράδοση διακυβεύεται σημαίνει ότι δεν είναι βιώσιμη στην παρούσα της μορφή ή στο σημερινό της πλαίσιο εξ ου και η ανάγκη για εθνική ή διεθνή παρέμβαση. Ωστόσο, εξ ορισμού, μια παράδοση που πρέπει να αναγνωριστεί ως άυλη πολιτιστική κληρονομιά στο πλαίσιο της σύμβασης και άρα αξία διαφύλαξης, πρέπει να είναι και αυτή βιώσιμη. Το πρότυπο της *«βιωσιμότητας»* είναι αξιοσημείωτο αλλά προβληματικό. Σύμφωνα λοιπόν με την Γενική Συνέλευση της σύμβασης η *«διασφάλιση της βιωσιμότητας της ΑΠΚ»* είναι ένα ιδανικό που πρέπει να επιτευχθεί, και όχι μια απαίτηση για δράση¹⁵³. Οι πολιτιστικοί φορείς πρέπει να αντιλαμβάνονται το βαθμό στον οποίο μπορεί να διατηρηθεί μια παράδοση – πολύ περισσότερο από κοινωνική, εκπαιδευτική, επαγγελματική, οικονομική άποψη παρά από τη πλευρά της νομικής αυστηρότητας. Σύμφωνα λοιπόν με την Γενική Συνέλευση της σύμβασης η *«διασφάλιση της βιωσιμότητας»* είναι ένα ιδανικό που πρέπει να επιτευχθεί, και όχι μια απαίτηση για δράση. Επομένως, η «βιωσιμότητα» αναγνωρίζει την αξία της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς ως πολιτιστικού αποθέματος που μπορεί να αποτελέσει εργαλείο κοινωνικής, εκπαιδευτικής, πνευματικής και οικονομικής τοπικής ανάπτυξης. Σύμφωνα με μια άποψη *«Ανάγει, δηλαδή, τις εκφράσεις του παραδοσιακού πολιτισμού σε παραγωγικό αγαθό προς όφελος της κοινωνίας. Συγχρόνως, όμως, αναγνωρίζει ότι οι εκφράσεις αυτές πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο προστασίας, ώστε να μην αλλοιωθεί η τοπική τους σημασία και η σχέση τους με τις τοπικές κοινότητες...για παράδειγμα η προστασία του πολιτιστικού αποθέματος δεν συνάδει πάντα με προσπάθειες προώθησης που έχουν ως άπώτερο στόχο την οικονομική του εκμετάλλευση... Γι' αυτόν τον λόγο, η επιτυχής διαφύλαξη και βιωσιμότητα της άυλης κληρονομιάς είναι αποτέλεσμα συνεργασίας*

¹⁵³ Βλ. σχετ. Kurin, R., (2004). Intangible Cultural Heritage in the 2003 UNESCO Convention, στο *Museum International*, Vol. 56, No. 1-2, σ. 66-77, Oxford & Madlen Blackwell Publishing Ltd,

κρατικών, μη κρατικών οργανισμών και τοπικών κοινοτήτων». ¹⁵⁴ Για παράδειγμα η απογραφή ή η καταχώριση της ΑΠΚ στους εθνικούς ή διεθνείς καταλόγους θα μπορούσε ενδεχομένως να διευκολύνει την κατάχρηση, όπως η **εμπορική εκμετάλλευση**. Από την άλλη, η εγγραφή ενός στοιχείου ΑΠΚ σε κατάλογο συνεπάγεται την επίσημη αναγνώριση από την κυβέρνηση των κοινοτήτων και ομάδων που μεταδίδουν αυτή την κληρονομιά, καθιστώντας την κατάχρηση από άλλους, δύσκολη.

Οι προϋποθέσεις στη Σύμβαση που σχετίζονται με τον άνθρωπο, τα δικαιώματα, τον αμοιβαίο και τη βιώσιμη ανάπτυξη, μεταξύ άλλων μπορούν να αποθαρρύνουν και να αποτρέψουν τις πρακτικές εκείνες που μπορεί να είναι αντίθετες τα συμφέροντα των κοινοτήτων των οποίων η ΑΠΚ πρέπει να προστατευθεί. Η Σύμβαση λοιπόν καλεί τα έθνη και τις κοινότητες να αναπτύξουν σχέδια δράσης για τη διαφύλαξη του πολιτισμού. Η διαφύλαξη αυτών των παραδόσεων συνεπάγεται την έρευνα και τεκμηρίωση, την εκπαίδευση και τη μετάδοση τους, την κατάλληλη νομική προστασία και τις μορφές δημόσιας αναγνώρισης και υποστήριξης. Αυτά τα σχέδια δράσης διαμορφώνονται με τη συμμετοχή εμπειρογνομόνων και, προφανώς, βασίζονται στην έρευνα, στην κοινοτική συνεισφορά και σε σχέση με άλλες παρόμοιες παρεμβάσεις. Δεν υπάρχουν επαρκείς οδηγίες για τον τρόπο με τον οποίο μπορούν να επιτευχθούν πραγματικά αποτελέσματα μέσω τέτοιων δραστηριοτήτων. Ομοίως, είναι ασαφής ο τρόπος με τον οποίο μπορεί να διατυπωθεί η σύμβαση ΑΠΚ με τις διαδικασίες οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης. Δεν υπάρχουν πολλά για οικονομικά κίνητρα ή για τη δημιουργία συστημάτων οικονομικής επιβράβευσης ή ωφέλειας που θα μπορούσαν πραγματικά να ενθαρρύνουν τη διασφάλιση δραστηριοτήτων. Αυτό είναι πολύ κακό, δεδομένου του ρόλου που διαδραματίζει η οικονομία στη βιωσιμότητα των πολιτιστικών παραδόσεων. Το εμπόριο υπήρξε και μπορεί να είναι μια ισχυρή κινητήρια δύναμη στη διατήρηση και επέκταση της ΑΠΚ, διατηρώντας τη ζωντανή και δυναμική.

¹⁵⁴ Πούλιος, Ι., Αλιβιζάτου, Μ., Αραμπατζής, Γ., Γιαννακίδης, Α., Καραχάλης, Ν., Μάσχα, Ε., Μούλιου, Μ., Παπαδάκη, Μ., Προσύλης, Χ., Τουλούπα, Σ. (2015). *Πολιτισμική διαχείριση, τοπική κοινωνία και βιώσιμη ανάπτυξη*. [ηλεκτρ. βιβλ.] Αθήνα:Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11419/2394>, Ημ. Πρόσβ. 2019.02.28

3.1.2. Κριτήριο επιλεξιμότητας

Η δεύτερη μεγάλη υποχρέωση για τα κράτη που αναπτύσσεται μέσω της Σύμβασης είναι ότι όσοι ασκούν τις παραδόσεις φέρουν τη μεγάλη ευθύνη για τη διαφύλαξη τους.¹⁵⁵ Τα κράτη-μέρη πρέπει να συνεργαστούν με τις κοινότητες για να το κάνουν.¹⁵⁶ Αυτό αποτελεί κριτήριο επιλεξιμότητας. Το πρόβλημα είναι πώς οι προσπάθειες των κυβερνήσεων για τη συμμετοχή των πολιτιστικών κοινοτήτων είναι να αναγνωρίζουν κατάλληλα την τοπική κοινότητα, μπορεί όμως να απαιτούν την επισημοποίηση των κοινωνικών σχέσεων που παρακωλύουν την παράδοση. Οι περισσότερες πολιτιστικές κοινότητες συγκροτούνται ανεπίσημα. Η αναγνώριση του ποιος μιλάει για την προστασία της πολιτιστικής παράδοσης δεν είναι εύκολο έργο¹⁵⁷. Η ανάπτυξη ενός τρόπου συνεργασίας είναι επίσης δύσκολη υπόθεση. Συχνά υπάρχουν μεγάλες διαφορές μεταξύ των δημοσίων υπαλλήλων και των εμπειρογνομόνων, αφενός, και των επαγγελματιών της παράδοσης, αφετέρου.

3.1.3.Κριτήριο αξιολόγησης

Η τρίτη σημαντική υποχρέωση για τα κράτη – η οποία αποτελεί κριτήριο αξιολόγησης – είναι να ορίζουν ένα συγκεκριμένο εθνικό οργανισμό για την ανάπτυξη σχεδίων δράσης για τη διαφύλαξη της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς¹⁵⁸. Τα περισσότερα κράτη έχουν ορίσει ένα τμήμα της κυβέρνησης τους από το Υπουργείο Πολιτισμού, ως μονάδα επιφορτισμένη με τη διαφύλαξη της ΑΠΚ. Αν και αυτή είναι μια λογική επιλογή από γραφειοκρατική και επίσημη άποψη, μπορεί ωστόσο να είναι προβληματική. Ένα κυβερνητικό τμήμα μπορεί να έχει την εξουσία να διεξάγει την επιθεώρηση ή απογραφή που απαιτείται από τη Γενική Συνέλευση της Σύμβασης. Μπορεί να έχει το αξίωμα να «νομιμοποιήσει» την ΑΠΚ και να της δώσει

¹⁵⁵ Unesco, (2003). Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage, 17 October 2003, 2368 UNTS 1.

¹⁵⁶ Βλ.σχετ. Brown, M.F. (2005) Heritage trouble: Recent work on the protection of intangible cultural property. *International journal of Cultural Property*, 40 – 61.

¹⁵⁷ Βλ. σχετ. Gillan, M., (2012). Whose Heritage? Cultural Properties Legislation and Regional Identity in Okinawa, στο *Music as Intangible Cultural Heritage. Policy, Ideology, and Practice in the Preservation of East Asian Traditions*, K. Howard (επιμ.), Surrey & Burlington: Ashgate Publishing Limited.

¹⁵⁸ Unesco, (2003). Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage, 17 October 2003, 2368 UNTS 1.

τον σεβασμό που προβλέπεται από τη Σύμβαση αναλαμβάνοντας έναν διαμεσολαβητικό ρόλο σχετικά με την εφαρμογή των προγραμμάτων διαφύλαξης. Μπορεί πράγματι να είναι σε θέση να αντλήσει τους αναγκαίους οικονομικούς και ανθρώπινους πόρους και να χρησιμοποιήσει τους δεσμούς με άλλους τομείς της κυβερνητικής και κοινωνικής δραστηριότητας για να κάνει ότι ενθαρρύνει η Γενική Συνέλευση της Σύμβασης και να συντονίσει τις προσπάθειες προγραμματισμού και εφαρμογής στον οικονομικό, εκπαιδευτικό και νομικό τομέα για να διασφαλίσει την ΑΠΚ. Και αυτό γιατί, όπως είδαμε προηγουμένως, έχει γίνει ευρύτερα αποδεκτό τα τελευταία χρόνια της εφαρμογής της Σύμβασης, ο πολύπλοκος μηχανισμός αναγνώρισης της άυλης κληρονομιάς, εκτός από τη συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας, έχει καταστήσει απαραίτητη, πλέον, τη συμμετοχή τεχνικών φορέων στα προγράμματα διαφύλαξης.¹⁵⁹

Έχοντας την κυβέρνηση υπεύθυνη για τις δραστηριότητες της ΑΠΚ είναι πιθανόν να δημιουργηθούν άνισες σχέσεις εξουσίας μεταξύ των ειδικών της πολιτιστικής διαχείρισης και των φορέων που ασκούν τις παραδόσεις όπου οι τελευταίοι θα μπορούσαν να αισθάνονται ότι υπήρξε αδικαιολόγητη εισβολή στη ζωή της κοινότητάς τους. Ο κυβερνητικός έλεγχος εγείρει επίσης ερωτήματα σχετικά με τα προσόντα εκείνων που είναι επιφορτισμένοι με το έργο της σύμβασης ΑΠΚ. Σύμφωνα με μια τον Richard Kurin «η ΑΠΚ είναι θέμα πολιτιστικής ιδιαιτερότητας και «διαφορετικότητας». Η σωστή έρευνα, τεκμηρίωση, κατανόηση και παρουσίαση τοπικών πολιτιστικών παραδόσεων απαιτεί επαρκείς γλωσσικές δεξιότητες, ανώτερα επίπεδα βασικής εκπαίδευσης σε πολιτιστικούς τομείς όπως η εθνολογία, η γλωσσολογία, η εθνο-μουσικολογία, η λαογραφία και οι εθνοεπιστήμες. Συχνά απαιτεί γνώση διαφόρων επιστημονικών και τεχνικών κλάδων»¹⁶⁰ Δηλαδή, η σωστή προσπάθεια με την ΑΠΚ απαιτεί ένα σημαντικό επίπεδο εκπαίδευσης και κατάρτισης. Είναι επίσης ένας χώρος διερεύνησης και ερμηνείας που έρχεται σε αντίθεση με το τυπικό έργο που είναι η συνήθης πρακτική της δημόσιας υπηρεσίας και της γραφειοκρατίας. Επομένως, θα ήταν πρόκληση να βρεθεί ο απαιτούμενος αριθμός δημοσίων υπαλλήλων ίσος με το έργο της εκτέλεσης των εργασιών που προβλέπονται

¹⁵⁹ Βλ. σχετ Kurin, R. (2007), Safeguarding Intangible Cultural Heritage: Key Factors in Implementing the 2003 Convention. *International Journal of Intangible Heritage*, 2, pp.10-20

¹⁶⁰ Βλ. Σχετ. Kurin, R. (2007), Safeguarding Intangible Cultural Heritage: Key Factors in Implementing the 2003 Convention. *International Journal of Intangible Heritage*, 2, pp.10-20.

από τη σύμβαση ΑΠΚ και να το πράξει κατά τρόπο που να ανταποκρίνεται στο περιεχόμενο και τον χαρακτήρα των σχετικών παραδόσεων. Επίσης, η κυβερνητική πολιτιστική πρακτική της απογραφής σε καταλόγους μπορεί να φανεί σαν πολιτιστικά μητρώα για την επίσημη εφαρμογή της πολιτιστικής πρακτικής και που ενδεχομένως να επιτρέπουν κάθε είδους παραπληροφόρηση.

Το μεγαλύτερο πρόβλημα με τον κυβερνητικό έλεγχο των προσπαθειών διασφάλισης της ΑΠΚ είναι η ελευθερία και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Ιστορικά, οι προσπάθειες της κυβέρνησης αποσκοπούσαν συχνά στην εξάλειψη των πολιτιστικών πρακτικών μιας μειονοτικής γλώσσας μιας ιθαγενούς θρησκείας, και ούτω καθεξής. Σε πολλές χώρες του κόσμου, οι πολιτιστικές κοινότητες των μειονοτήτων δεν βλέπουν την κυβέρνηση ως εκπροσώπηση των συμφερόντων τους, ιδιαίτερα όταν πρόκειται για ζωντανές και δυναμικές πολιτιστικές κοινότητες. Σημαντικά στοιχεία της ΑΠΚ όπως τα τραγούδια διαμαρτυρίας, τα έπη του αγώνα κ.α. μπορούν να θεωρηθούν ως αντίθετα στις κυβερνητικές θέσεις και πρακτικές. Οι χάρτες για τα ανθρώπινα δικαιώματα, και ιδιαίτερα η Διεθνής Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, επιδιώκουν την προστασία των ατομικών και κοινοτικών μορφών έκφρασης και από τον «επαχθή» κυβερνητικό έλεγχο και τις ρυθμίσεις.

Η Σύμβαση όπως είδαμε σε προηγούμενα κεφάλαια δεσμεύει τα έθνη να αναπτύξουν εθνικούς καταλόγους της άυλης πολιτιστικής τους κληρονομιάς και να συνεργαστούν με τις τοπικές κοινότητες, τις ομάδες και τα άτομα για τη «διαφύλαξη» αυτών των παραδόσεων με διάφορα κατάλληλα μέσα. Προβλέπει επίσης μια επιτροπή για την επίβλεψη του έργου, διασφαλίζοντας ότι οι προσπάθειες διαφύλαξης βασίζονται στην έρευνα, την ορθή αξιολόγηση και επιβλέπει δυο διεθνείς «καταλόγους». Όπως είδαμε προηγουμένως ο ένας είναι ο αντιπροσωπευτικός κατάλογος και περιλαμβάνει τα στοιχεία που έχουν ήδη οριστεί ως ΑΠΚ. Ο άλλος κατάλογος είναι αυτός της απειλούμενης πολιτιστικής κληρονομιάς και αφορά εκείνες οι παραδόσεις που συνιστώνται στην UNESCO για την άμεση διασφάλιση τους.

Η μεγαλύτερη υποχρέωση που επιβάλλεται από τη Σύμβαση του 2003 είναι ότι δεσμεύει τους εθνικούς μελετητές και τους δημόσιους υπαλλήλους να αναλάβουν **καθήκοντα σύνταξης** ολοκληρωμένων απογραφών σε καταλόγους της άυλης

πολιτιστικής κληρονομιάς¹⁶¹. Υπήρξε σημαντική συζήτηση μεταξύ των διεθνών εμπειρογνομών σχετικά με τη χρησιμότητα της απογραφής σε καταλόγους¹⁶². Για τους περισσότερους, θεωρήθηκε ένας ορθολογικός τρόπος αναγνώρισης και ταξινόμησης της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς όπως συμβαίνει για άλλες πολιτιστικές «περιουσίες» όπως τα μνημεία και τους αρχαιολογικούς χώρους. Αυτό είναι ένα τεράστιο, καθήκον, ωστόσο χρησιμοποιώντας μια αναξιόπιστη μεθοδολογία που καταλαβαίνει την κουλτούρα ως αντικείμενα και δεν έχει καμιά σχέση με τον στόχο, διότι, τα ίδια τα πολιτιστικά αποθέματα δεν μπορούν να ενθαρρύνουν την βιωσιμότητα. Αν και κάποιος μπορεί να υποστηρίξει ότι πρόκειται για συνετή διαχείριση, η πρόβλεψη είναι ότι ίσως η απογραφή θα κάνει τους υπεύθυνους και τους δημόσιους υπαλλήλους να απομακρύνονται από το έργο της συνεργασίας με συγκεκριμένες κοινότητες σε πραγματικές συνθήκες διασφάλισης.

Ωστόσο, η χρήση τόσο της εθνικής αναγνώρισης (μέσω της ένταξης στους εθνικούς καταλόγους) όσο και του διεθνούς κύρους (μέσω της εγγραφής στους διεθνείς καταλόγους) για να συμβάλλει στην διαφύλαξη της ΑΠΚ έχει γίνει μια αρκετά διαδεδομένη πρακτική. Ο κίνδυνος, όπως αποδεικνύεται, είναι ότι η εφαρμογή της Σύμβασης ΑΠΚ έχει επικεντρωθεί πάρα πολύ στους διεθνείς καταλόγους και στην κατανομή και διανομή του γοήτρου. Όπως συμβαίνει σε αυτά τα προγράμματα εκείνοι που λαμβάνουν το κύρος είναι τα έθνη και οι κυβερνητικοί εκπρόσωποι τους, όχι οι ασκούμενοι των πραγματικών παραδόσεων. Εάν οι λαοί δεν αποκτήσουν και δεν βιώσουν την προσοχή, την τιμή, το κύρος και το σεβασμό, είναι δύσκολο να χρησιμοποιηθεί το επιχείρημα ότι επωφελούνται από αυτό, καθώς το μεγαλύτερο μέρος της αποτελεσματικότητας του έγκειται στο να ενθαρρύνει την αυτοεκτίμηση και την επακόλουθη δράση για την «διασφάλιση της βιωσιμότητας».

3.1.4. Άλλα

Όπως έχει επισημανθεί εδώ και χρόνια στην ανθρωπολογική βιβλιογραφία, τα αποτελέσματα μπορεί να είναι παραπλανητικά. Ανεπιθύμητα αποτελέσματα και αμέριστες συνέπειες μπορούν να προκύψουν από τις πιο καλοπροαίρετες

¹⁶¹ Βλ. σχετ. Unesco, (2003). Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage, 17 October 2003, 2368 UNTS 1.

¹⁶² Βλ. σχετ. Nas, P. (2002). Masterpieces of oral and intangible culture: Reflections on the Unesco World Heritage List. Current anthropology, 43 (1), 139 - 143

παρεμβάσεις. Με τη Σύμβαση του 2003, όπως και με τη Διεθνή Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και άλλες τέτοιες πολυμερείς Συνθήκες, τίθεται ένα πρότυπο, το οποίο παρέχει μια λογική, προσδοκία για αυτό που μπορεί να ονομαστεί κανονιστική δράση¹⁶³. Αυτή η δράση είναι εφοδιασμένη με μια ορισμένη νομιμότητα, που βασίζεται στην εξουσία των εθνών αλλά και εκείνων που αντιπροσωπεύουν μια μεγάλη θρησκευτική, εθνοτική και γλωσσική πολιτισμική ποικιλομορφία. Στην περίπτωση αυτή, η ενέργεια που συνιστάται είναι σεβασμός και ανοχή για τις διαφορετικές παραδόσεις των πολλών κοινοτήτων που βρίσκονται εντός και μεταξύ των εθνών. Η προσδοκία είναι ότι η συνθήκη εξελίσσεται, όπως και οι διάφορες πρακτικές διασφάλισης που καθορίζει και ενθαρρύνει, έτσι ώστε στις επόμενες δεκαετίες να έχουμε μια πολύ καλύτερη, σαφέστερη, ιδέα για το πώς θα διαφυλάξουμε την άυλη πολιτιστική κληρονομιά της των λαών του κόσμου¹⁶⁴.

3.2. ΝΕΕΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ

Όπως είδαμε παραπάνω ο όρος «διαφύλαξη» ορίζεται ως «διασφάλιση της βιωσιμότητας της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς». Η διασφάλιση της «βιωσιμότητας» της ΑΠΚ, σύμφωνα με τη Σύμβαση, πρέπει να γίνεται με την άδεια, τη συνεργασία και την ουσιαστική συμμετοχή των σχετικών κοινοτήτων και επαγγελματιών. Το κύρος, η τιμή, η αναγνώριση και η προσοχή (μέσω διεθνών εθνικών και καταλόγων) μπορούν πράγματι να κάνουν τα πολιτιστικά στοιχεία και τους επαγγελματίες περήφανους για ότι κάνουν και να ενεργοποιήσουν τις προσπάθειες τους να συνεχίσουν, να μεταδώσουν και ακόμη και να επεκτείνουν τις παραδόσεις τους.¹⁶⁵ Εκτός από τις στρατηγικές για την προβολή της συμμετοχής της κοινότητας και τη δημιουργία μορφών διεθνούς και εθνικού κύρους μέσω εγγραφής στους καταλόγους, η Σύμβαση για την διαφύλαξη της ΑΠΚ προβλέπει και άλλους τύπους προσπαθειών διασφάλισης – αν και στη γλώσσα της Σύμβασης αυτές ενθαρρύνονται και όχι απαιτούνται. Συγκεκριμένα, το άρθρο 13 ενθαρρύνει την προώθηση της ΑΠΚ στην κοινωνία και την ενσωμάτωση της διασφαλίζοντας τις

¹⁶³ Aikawa, N. (2004). An historical overview of the preparation of the Unesco International Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage. *Museum International*, 137 - 149

¹⁶⁴ Βλ. σχετικ. Kurin. R.(2004). Intangible Cultural Heritage in the 2003 UNESCO Convention, στο *Museum International*, Vol. 56, No. 1-2, σ. 66-77, Oxford & Madlen Blackwell Publishing Ltd

¹⁶⁵Βλ. Σχετ. Deacon, H., & Smeets, R. (2013). Authenticity, value and community involvement under the World Heritage and Intangible Heritage Conventions. *Heritage & Society*, 6 (2), 129-143

προσπάθειες με άλλους τύπους σχεδιασμού – προφανώς για την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη. Το άρθρο 13 προβλέπει νομικά, τεχνικά, διοικητικά και οικονομικά μέτρα που θα στηρίζουν τη διασφάλιση της ΑΠΚ, ενώ το άρθρο 14 ενθαρρύνει την ανάπτυξη εκπαιδευτικών προγραμμάτων εντός των πολιτιστικών κοινοτήτων, ώστε να μπορούν να μεταδίδουν με επιτυχία την ΑΠΚ, καθώς και εντός της ευρύτερης κοινωνίας, για την εκτίμηση της ΑΠΚ¹⁶⁶.

Τα πανεπιστήμια είναι κατάλληλα για την εκτέλεση ορισμένων λειτουργιών της Γενικής Συνέλευσης ιδίως για την έρευνα, την απογραφή, την εκπόνηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων και τη μελέτη της φύσης της πολιτιστικής μετάδοσης και της βιωσιμότητας. Σε ορισμένες χώρες, τα πανεπιστημιακά τμήματα θα μπορούσαν να εκτελέσουν το έργο της εφαρμογής της σύμβασης. Είτε ιδιωτικά είτε δημόσια, μπορούν να ενεργούν εξ ονόματος των συμβαλλόμενων κρατών. Παρόλο που συμπεριφέρονται επίσημα, τα πανεπιστήμια συνήθως απομακρύνονται από τη γραφειοκρατία και την πολιτική της κυβέρνησης και έχουν το δικό τους σύνολο αξιών, τις επιστημονικές μεθόδους, τα επιστημονικά πρότυπα και την ηθική, που καθοδηγούν τις ενέργειες τους. Έχουν έτοιμη πηγή εξειδικευμένων διδασκόντων και φοιτητών που μπορούν να κινητοποιηθούν για να συνεργαστούν με την ΑΠΚ. Ωστόσο, σε αντίθεση με τις κυβερνητικές υπηρεσίες, τα πανεπιστημιακά τμήματα και τα προγράμματα είναι εμφανώς ελλιπή όταν πρόκειται για την παροχή μακροπρόθεσμων, ευρείας κλίμακας συνεχών προσπαθειών σε εφαρμοσμένα προγράμματα κοινωνικής δράσης. Συνήθως δεν έχουν το βάθος του προσωπικού, την ικανότητα να κατευθύνουν τα ενδιαφέροντα και το έργο της σχολής και έχουν θεσμική ανάγκη να πρωτοπορούν στη νέα γνώση, να μην διαχειρίζονται προγράμματα ρουτίνας. Παρόλο που πολλά πανεπιστήμια έχουν επιτύχει σε προγράμματα όπως η γεωργική επέκταση και η υγειονομική περίθαλψη (π.χ. πανεπιστημιακά νοσοκομεία), είναι δύσκολο να φανταστούμε ότι τα πανεπιστήμια που βρίσκουν αναγκαστικά κοινωνικά κίνητρα ή εξασφαλίζουν τα απαραίτητα οικονομικά οφέλη, αναλαμβάνουν την πολιτιστική αποστολή που ενσωματώνεται με την Σύμβαση.

Ίσως το πιο κατάλληλο είδος οργανισμού για να αναλάβει ηγετικό ρόλο στην υλοποίηση της Συνέλευσης είναι το μουσείο ή μια πολιτιστική οργάνωση που μοιάζει

166

με μουσείο. Με βάση το περιεχόμενο, καλύπτουν συχνά τις «περιοχές» που περιλαμβάνονται στη Σύμβαση – είναι θεσμοί για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς από τον ίδιο τον ορισμό τους¹⁶⁷. Όπως τα πανεπιστήμια, είναι «επίσημα» χωρίς να είναι υπερβολικά «κυβερνητικά». Συνήθως διαθέτουν έμπειρο προσωπικό σε διάφορους τομείς έρευνας και τεκμηρίωσης πολιτιστικής κληρονομιάς. Μπορούν επίσης να έχουν πρόσβαση σε φοιτητές, ασκούμενους και εθελοντές με υψηλό κίνητρο, οι οποίοι μπορούν να εκτελούν καθήκοντα που σχετίζονται με την έρευνα και την τεκμηρίωση. Τα μουσεία μπορούν να παρέχουν δημόσια και μάλιστα επίσημη αναγνώριση και σεβασμό προς τις παραδόσεις και τους καλλιτέχνες του πολιτισμού και, γενικά, εκτός από τις παραδοσιακές του δραστηριότητες συλλογή, φύλαξη, συντήρηση, προστασία, έκθεση των αντικειμένων, επιδιώκει την προσέλκυση, τη διεύρυνση και εκπαίδευση του κοινού. Ωστόσο, σε αντίθεση με τα πανεπιστήμια, στα περισσότερα μουσεία κυριαρχεί η παρουσίαση των εκθεμάτων ενώ δεν επεκτείνονται σε τομείς (πολιτισμικούς, ιστορικούς και εκπαιδευτικούς) που απαιτούνται για τη πλήρη ανάδειξη της ΑΠΚ που προβλέπεται και ενθαρρύνεται στη Γενική Συνέλευση της Σύμβασης. Σε αντίθεση με τις κυβερνήσεις που διοικούν, τα μουσεία δεν διαχειρίζονται τους πόρους που απαιτούνται για την πραγματοποίηση ευρείας κλίμακας εθνικών προσπαθειών στον πολιτιστικό τομέα. Τα μουσεία είναι επίσης γενικά προσανατολισμένα προς τη συλλογή αντικειμένων, όχι την τεκμηρίωση των ζωντανών παραδόσεων. Συνήθως ασχολούνται με πράγματα «άψυχα» και ενώ πολλά μουσεία – σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο – γίνονται όλο και πιο εξειδικευμένα στη σχέση και στη συνεργασία με τις πολιτιστικές κοινότητες, είναι κάτι αρκετά νέο στο προσανατολισμό και την πρακτική τους. Έτσι, ο κοινωνικός και εκπαιδευτικός προορισμός του μουσείου υποστηρίζεται από πλήθος δραστηριοτήτων που πλαισιώνουν την έκθεση. Η ενσωμάτωση στο μουσείο επιλεγμένων δραστηριοτήτων αναψυχής και εμπορίου, η οργάνωση περιοδικών εκθέσεων και διαλέξεων, η διεξαγωγή συνεδρίων, η ανάπτυξη εκπαιδευτικών προγραμμάτων εντάσσουν το μουσείο στην κοινωνική και πνευματική ζωή της πόλης. Πάνω απ' όλα, όμως, τα μουσεία ασχολούνται κυρίως με τη διατήρηση των συλλογών τους – δηλ. αντικείμενα που απομακρύνονται από το περιβάλλον της κοινότητας μέσα στο οποίο δημιουργήθηκαν και χρησιμοποιήθηκαν. Τα μουσεία τείνουν να προτιμούν τον

¹⁶⁷ Βλ. Σχετ. Unesco. (2003). Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage, 17 October 2003, 2368 UNTS 1

πολιτισμό τους «άψυχο». Δηλαδή, το μουσείο φιλοδοξεί να καθιερωθεί στην αντίληψη του κόσμου ως «στέκι» όπου ο πολίτης καταφεύγει κατά τον ελεύθερο του χρόνο για να γευματίσει με ένα φίλο, να αγοράσει κάποιο έντυπο ή δώρο, να μελετήσει ένα βιβλίο, να παρακολουθήσει μια διάλεξη, να λάβει μέρος σ' ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα, να περιπλανηθεί ανάμεσα στα έργα τέχνης και να μετέχει συγκινησιακά και πνευματικά στο ιστορικό «γίγνεσθαι», να στοχαστεί. Δεν μπορούν να διασφαλίσουν για την επιτυχή εφαρμογή της Σύμβασης, ότι ο πολιτισμός προστατεύεται ως μια ζωντανή, δυναμική, βιώσιμη διαδικασία.

Οι κυβερνήσεις μπορούν να παρέχουν τη χρηματοδότηση, την εξουσία, τις μορφές επίσημης νομιμοποίησης και τη σύνδεση με άλλους τομείς – το εκπαιδευτικό σύστημα, τον προγραμματισμό της οικονομικής ανάπτυξης, τον τουρισμό, τις τέχνες και τον πολιτισμό, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης – τα οποία είναι χρήσιμα για την επίτευξη των στόχων της Γενικής Συνέλευσης της Σύμβασης. Τα πανεπιστήμια μπορούν να παρέχουν εκπαίδευση, εμπειρογνωμοσύνη σε μια σειρά σχετικών επιστημονικών κλάδων και μια ποικιλία ερευνητικών λειτουργιών – από την τεκμηρίωση συγκεκριμένων παραδόσεων στα αποθέματα έως την αξιολόγηση του «τι λειτουργεί» σε σχέση με σχέδια δράσης που σχεδιάστηκαν για να προστατεύσουν πραγματικά την ΑΠΚ. Τα μουσεία μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως τόποι δραστηριοτήτων, αρχείων και σχετικών συλλογών, χώροι για την δημόσια παρουσίαση της ΑΠΚ καθώς και για την εμπειρογνωμοσύνη τους, στα πλαίσια για την αντιμετώπιση της πολιτιστικής κληρονομιάς και, στις καλύτερες περιπτώσεις, μέσο για αλληλεπίδραση των πολιτιστικών κοινοτήτων. Άλλες οργανώσεις συμπεριλαμβανομένων των ΜΚΟ, μπορούν επίσης σωστά να ενταχθούν στο «μίγμα» για να επιτελέσουν το έργο της Σύμβασης.

3.3.ΣΥΜΠΕΡΑΜΑΤΑ

Από την επισκόπηση που προηγήθηκε για το στοιχείο ΑΠΚ του ρεμπέτικου και τους φορείς που διαφυλάσσουν την τέχνη του προκύπτει ότι η ΑΠΚ του ρεμπέτικου διαφυλάσσεται από πολλούς και διαφορετικής φύσεως φορείς. Βιβλιοθήκες, ιδιωτικοί φορείς, ακαδημαϊκές μουσικές σχολές και μουσεία διαθέτουν συλλογές, ο καθένας από τη δική του οπτική και με διαφορετική στοχοθεσία. Η Ελλάδα έχει αναπτύξει δελτίο ΑΠΚ για το στοιχείο του ρεμπέτικου στο εθνικό ευρετήριο άυλης πολιτιστικής

κληρονομιάς και σχέδια δράσης για τη διαφύλαξη αυτού.¹⁶⁸ Η κατάθεση φακέλου της υποψηφιότητας του ρεμπέτικου αδιαμφισβήτητα υπήρξε μία ερευνητική περίπτωση που απαιτούσε τη συμμετοχή επιστημόνων, καλλιτεχνών, καθώς και συνεργατών με άμεσα σχετιζόμενη βιοματική και πολιτισμική σχέση με το προς καταγραφή στοιχείο¹⁶⁹. Η λίστα με τις επιστολές συναίνεσης της που περιέχει προσωπικές αφηγήσεις (list of letters of consent) της κοινότητας του ρεμπέτικου, αποτέλεσε πολύτιμο εργαλείο ώστε να διαπιστώσουμε ότι οι μουσικοί απολαμβάνουν το γεγονός ότι η μουσική τους εκτιμάται από τους συνανθρώπους τους, τους αρέσει η ιδέα ότι η τέχνη τους αξίζει τον σεβασμό και την διεθνή αναγνώριση. Φυσικά η λίστα περιλαμβάνει και αφηγήσεις επαγγελματιών μουσικών. Κερδίζοντας χρήματα μέσω της πρακτικής της παράδοσης του ρεμπέτικου, πολλοί από αυτούς τους καλλιτέχνες και τεχνίτες υποστήριζαν τις οικογένειες τους και ανέπτυξαν νέα προϊόντα και αγορές για τις δεξιότητες τους. Ίσως περισσότερο από οτιδήποτε άλλο, αυτή η επιτυχία θα ενθαρρύνει την επόμενη γενιά να συνεχίσει να ασκεί και να μεταφέρει την κληρονομιά της προς το μέλλον. Για πολλούς, οι χρηματικές ανταμοιβές συμβάλλουν στη διατήρηση του έργου τους, ιδιαίτερα καθώς, στη σύγχρονη κοινωνία, η πρόσβαση και η αξιοποίηση της αγοράς μπορεί να αποτελέσει μέσο διατήρησης μιας παραδοσιακής πολιτιστικής κληρονομιάς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Βουδούρη, Δ. (2009), *Ο νέος νόμος 3028/2002 υπό το φως των διεθνών και ευρωπαϊκών κανόνων για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς*, στο Πρακτικά Συνεδρίου Ευρωπαϊκού Κέντρου Δημοσίου Δικαίου, Η πολιτιστική κληρονομιά και το δίκαιο, Ευρωπαϊκό Κέντρο Δημοσίου Δικαίου, Επιμέλεια Ελένη Τροβά, Υπό την Αιγίδα του Υπουργείου Πολιτισμού, Αθήνα – Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα.
2. Ηρακλείδης, Α. (2014). *Η Εξέλιξη της Διεθνούς Κοινωνίας: Μια εισαγωγή*. Αθήνα: Ι. Σιδέρης.

¹⁶⁸<http://ayla.culture.gr/%CF%81%CE%B5%CE%BC%CF%80%CE%AD%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%BF/> ημ. Πρόσβ. 2019.03.08

¹⁶⁹ <https://ich.unesco.org/en/RL/rebetiko-01291> ημ πρόσβ. 2019.03.08

3. Νάσκου-Περράκη, Π. και Μπαχτσεβανίδου, Δ. (επιμ.) (2008). UNESCO Συμβάσεις/Conventions. Δημοσιεύματα της Έδρας UNESCO, Πανεπιστημίου Μακεδονίας, Νο 1. Αθήνα-Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλας.
4. Κεντρωτής, Κ. & Κάτσιος, Σ. (2002). *Διεθνείς Οργανισμοί: Ανάμεσα στον Πόλεμο και στην Ειρήνη*.
5. Ανωγειανάκης, Φ. (1961) «Για το ρεμπέτικο τραγούδι», *Επιθεώρηση Τέχνης* τεύχ. 79. Αθήνα.
6. Βλησίδης, Κ. (2004) *Όψεις του Ρεμπέτικου*. Αθήνα: Εικοστού Πρώτου
7. Δαμιανάκος, Σ. (1976) *Κοινωνιολογία του Ρεμπέτικου*. Αθήνα: Ερμείας.
8. Δαμιανάκος, Σ. (1987) *Παράδοση Ανταρσίας και Λαϊκός Πολιτισμός*. Αθήνα: Πλέθρον.
9. Κοταρίδης, Ν. (επιμ.) (1996) *Ρεμπέτες και ρεμπέτικο τραγούδι*. Αθήνα: Πλέθρον.
10. Κουνάδης, Π. ([2000] 2002) *Εις ανάμνησιν στιγμών ελκυστικών, Κείμενα γύρω από το ρεμπέτικο τ. Ι – ΙΙ*. Αθήνα: Κατάρτι.
11. Κουνάδης, Π. (2004) *Ρεμπέτικο 1850-1960, 118 δημιουργοί και εκτελεστές*. Αθήνα: Αδάμ.
12. Κωνσταντινίδου, Μ. (1987) *Κοινωνιολογική ιστορία του ρεμπέτικου*. Αθήνα: Μπαρμπουνάκης.
13. Πούλιος, Ι., Αλιβιζάτου, Μ., Αραμπατζής, Γ., Γιαννακίδης, Α., Καραχάλης, Ν., Μάσχα, Ε., Μούλιου, Μ., Παπαδάκη, Μ., Προσύλης, Χ., Τουλούπα, Σ. (2015). *Πολιτισμική διαχείριση, τοπική κοινωνία και βιώσιμη ανάπτυξη*. [ηλεκτρ. βιβλ.] Αθήνα:Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11419/2394>, Ημ. Πρόσβ. 2019.02.28
14. Σχορέλης, Τ. (1977, 1978, 1978, 1981) *Ρεμπέτικη Ανθολογία. Ι-ΙΙ-ΙΙΙ-ΙV*. Αθήνα: Πλέθρον.
15. Χάουαρντ, Μ. «Η γέννηση ενός ιδανικού» στο: «ΟΥΝΕΣΚΟ 1945: Η Γέννηση ενός ιδανικού» Η ελληνική έκδοση του Courier της UNESCO, Παρίσι, UNESCO Δεκέμβριος 1985
16. Χριστιανόπουλος, Ντίνος (1961) *Ιστορική και αισθητική διαμόρφωση του ρεμπέτικου τραγουδιού. Ι. Θεσσαλονίκη: Διαγώνιος*
17. Gauntlett, Σ. (2001) *Ρεμπέτικο Τραγούδι, Συμβολή στην επιστημονική του προσέγγιση*. Μετάφραση: Κώστας Βλησίδης. Αθήνα: Εικοστού Πρώτου.

18. Holst-Warhaft, Gail ([1975] 1995) *Road to Rembetika Greece*, Denise Harvey Publishing ([1977] 1983) Δρόμος για το ρεμπέτικο (και άρθρα για το ρεμπέτικο τραγούδι από τον ελληνικό τύπο 1947-1976). Μετάφραση Ν.Σαββάτης. Αθήνα: Ντενίζ Χάρβεϋ & Σία.

Ξενόγλωσση

1. Aikawa, N. (2004). An historical overview of the preparation of the Unesco International Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage. *Museum International*, 137-149.
2. Aikawa – Faure N.(2009) From the Proclamation of Masterpieces to the Convention for the Safeguarding of Intangible Cultural Heritage, in: L. Smith, N. Akagawa (eds.), *Intangible Heritage*, London – New York: Routledge.
3. Alivizatou, M. (2011). Intangible heritage and erasure: Rethinking, cultural preservation and contemporary museum practice. *International Journal of Cultural Property*, 37 – 60
4. Alivizatou, M. (2012). *Intangible Heritage and the Museum: New Perspectives on Cultural Preservation*. Walnut Creek CA: Left Coast Press.
5. Alivizatou, M. (2007). The Unesco Programme for the Proclamation of Masterpieces of the Oral and Intangible Heritage of Humanity: A critical examination. *Journal of Museum Ethnography*, 34-42.
6. Bouchenaki, M., (2003), «The Interdependency of the Tangible and Intangible Cultural Heritage»,
<https://pdfs.semanticscholar.org/baa9/83afa9412875f7732ac1652d4834b5ea854a.pdf> ημ. πρόσβ.:2019.02.11
7. Brown, M. F. (2005). Heritage trouble: Recent work on the protection of intangible cultural property. *International journal of Cultural Property*, 40 – 61.
8. Deacon, H., & Smeets, R. (2013). Authenticity, value and community involvement under the World Heritage and Intangible Heritage Conventions. *Heritage & Society*, 129-143.
9. Kirshenblatt-Gimblett, B. (2004). Intangible Heritage as a Metacultural Production. *Museum International*, 52-65.

10. Nas, P. (2002). Masterpieces of oral and intangible culture: Reflections on the Unesco World Heritage List. *Current Anthropology*, 139-143.
11. Schmitt, M. (2008). The Unesco concept of safeguarding intangible cultural heritage: Its background and Marrakchi Roots. *International Journal of Heritage Studies*, , 95-111.
12. Smith, L., & Akagawa, N. (2009). *Intangible Heritage*. Abingdon: Routledge.
Ημ. Προσβ. 2019.02.28
13. Gillan, M., (2012). Whose Heritage? Cultural Properties Legislation and Regional Identity in Okinawa, στο *Music as Intangible Cultural Heritage. Policy, Ideology, and Practice in the Preservation of East Asian Traditions*, K. Howard (επιμ.), Surrey & Burlington: Ashgate Publishing Limited.
14. Gonçalves, A. & Deacon, J., (2003). *General Report of the Scientific Symposium on 'Place - Memory – Meaning': Preserving Intangible Values in Monuments and Sites*, για το ICOMOS - 14th General Assembly and Scientific Symposium (Victoria Falls, 28-30 October 2003),. <https://www.icomos.org/victoriafalls2003/finalreport-rapporteurs.pdf>. Ημ. προσβ.: 2017.01.23,
15. Kirshenblatt-Gimblett, B., (2004). Intangible Heritage as Metacultural Production, στο *Museum International*, Vol. 56, No. 1-2, σ. 52-65. Oxford & Madlen Blackwell Publishing Ltd, <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1350-0775.2004.00458.x/full>. ημ. προσβ.: 2019.02.22,
16. Kurin, R., (2004). Intangible Cultural Heritage in the 2003 UNESCO Convention, στο *Museum International*, Vol. 56, No. 1-2, σ. 66-77, Oxford & Madlen Blackwell Publishing Ltd, <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1350-0775.2004.00459.x/full>. ημ. προσβ.: 2019.01.28,
17. Kurin, R. (2007), Safeguarding Intangible Cultural Heritage: Key Factors in Implementing the 2003 Convention. *International Journal of Intangible Heritage*, 2, pp.10-20.
18. Kuutma, K., (2016). From Folklore to Intangible Heritage, στο *A Companion to Heritage Studies*, W. Logan, M.N. Craith & U. Kockel (επιμ.), Malden, Oxford, Chichester: John Wiley & Sons, Inc, σ. 41-54.

19. Rusalić, D., (2009). *Making the Intangible Tangible: The New Interface of Cultural Heritage*, D. Radojičić (επιμ.), Belgrade: Institute of Ethnography SASA.
20. Smith L.(2006) *Uses of Heritage*, London – New York: Routledge
21. Song, F.W., 2009. *Virtual Communities: Bowling Alone, Online Together*, New York: Peter Lang.
22. Petropoulos, Elias (2000) *Songs of the Greek Underworld, the Rebetika Tradition*, Translation Ed. Emery. London: Saqi Books.
23. Unesco (1947). *General Conference: First Session, held at UNESCO house, Paris, from 20 November to 10 December 1946*, Paris: UNESCO Archives.
24. Unesco, (1972). *Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage*, Paris: UNESCO, <https://whc.unesco.org/en/conventiontext/> ημ. πρόσβ.: 2019.01.20.
- 1982. *World Conference on Cultural Policies, στο World Conference on Cultural Policies Mexico City, 26 July - 6 August 1982*, Paris: UNESCO, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000052505> ημ. πρόσβ.: 2019.01.20.
- 1993. *International Conference on Education, 43rd Session / Geneva 14-19 September 1992*, Paris: UNESCO, http://www.unesco.org/education/pdf/31_42.pdf ημ. πρόσβ.: 2019.12.02.
- 2001. *Records of the General Conference, 31st Session / Paris 15 October to 3 November 2001, vol.1 Resolutions*, Paris: UNESCO, <http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001246/124687e.pdf#page=67>. ημ. πρόσβ.: 2019.12.02.
- 2002α. *Manual of the General Conference*, Paris: UNESCO, <http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001255/125590e.pdf>. ημ. πρόσβ.: 2019.12.02,
- 2002β. *Legal Texts on National Commissions for UNESCO*, Paris UNESCO, <http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001262/126208e.pdf>. Ημ. πρόσβ.: 2019.01.18.

- 2003. *Text of the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage*, Paris: UNESCO,
<http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001325/132540e.pdf>. ημ. πρόσβ.: 2019.12.02,
- 2003. *Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage*, 17 October 2003, 2368 UNTS 1
http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=17716&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html ημ. πρόσβ.: 2019.03.02
- 2006, *Masterpieces of the Oral and Intangible Heritage of Humanity, Proclamations 2001, 2003 & 2005*, Paris: UNESCO,
<http://unesdoc.unesco.org/images//0014/001473/147344e.pdf>. ημ. πρόσβ.: 2019.01.23.
- 2009. *Architecture of National Commissions for Unesco - Fundamentals concerning their Status, Composition and Resources*. Paris: UNESCO,
<http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001842/184255e.pdf>. ημ. πρόσβ.: 2019.01.18.
- 2010. *UNESCO Booklet*, Oxford: UNESCO,
<http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001887/188700e.pdf>. ημ. πρόσβ.: 2019.12.02.
- 2013. *Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention*, Paris: UNESCO,
<http://whc.unesco.org/archive/opguide13-en.pdf>. ημ. πρόσβ.: 2019.12.02.
- 2015. *List of 94 Approved Institutes and Centres under the Auspices of UNESCO (Category 2)*, Paris: UNESCO,
<http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/BSP/pdf/2014-2015category2institutesandcentres.pdf>. ημ. πρόσβ.: 2019.01.18.
- 2016α. *730 Unesco Chairs as at 01/12/2016*, Paris: UNESCO,
<http://en.unesco.org/sites/default/files/list-unesco-chairs.pdf>, ημ. πρόσβ.: 2019.01.18.
- 2016β. *50 UNITWIN Networks as at 01/12/2016*, Paris: UNESCO,
<http://en.unesco.org/sites/default/files/list-unesco-networks.pdf>. ημ. πρόσβ.: 2019.01.18.

----- 2017) *Nomination file no. 01291 for Inscription on the Representative List of the Intangible Cultural Heritage in 2017*. Unesco Intergovernmental Committee for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage, Twelfth session, Jeju Island, Republic of Korea December 2017. <https://ich.unesco.org/en/RL/rebetiko-01291> Ημ. Προσβ. 2019.02.23

NΟΜΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ:

- UNESCO, «Σύμβαση για την Προστασία της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς, Παρίσι, 03.11.2003».
- ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘΜ. 3521/2006 «Κύρωση της Σύμβασης για την Προστασία της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς» (ΦΕΚ 275/Α/22-12-2006).
- ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘΜ 3520/2006 «Κύρωση της Σύμβασης για την προστασία και την προώθηση της πολυμορφίας των πολιτιστικών εκφράσεων» (ΦΕΚ 274/Α/22 - 12- 2006)
- ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘΜ. 3658/2008, «Μέτρα για την Προστασία των Πολιτιστικών -Αγαθών και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α 70/22.4.2008).
- ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘΜ. 3028/2002, «Για την Προστασία των Αρχαιοτήτων και εν Γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς» (ΦΕΚ Α 153/28.06.2002).
- Π.Δ. 62/12 (ΦΕΚ 112 Α/3-5-2012) «Καταγραφή, Αποτύπωση και Τεκμηρίωση Άυλων Πολιτιστικών Αγαθών».: http://ayla.culture.gr/?page_id=13 ημ. Πρόσβ.: 2019. 01.14

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ:

1. <http://ayla.culture.gr/>
2. <http://ayla.culture.gr/%CF%81%CE%B5%CE%BC%CF%80%CE%AD%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%BF/>
3. <https://en.unesco.org/>
4. <https://ich.unesco.org/en/RL/rebetiko-01291>

5. http://www.unesco.org/archives/multimedia/?pg=33&s=film_details&id=4634
6. <https://en.unesco.org/news/twelve-new-elements-inscribed-representative-list-intangible-cultural-heritage-humanity>
7. <https://nomika-nea.gr/%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%BF%CE%B8%CE%B5%CF%83%CE%B9%CE%B1-%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%B7%CF%83-%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CF%81%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%B1%CF%83/>
8. http://ayla.culture.gr/wp-content/uploads/2016/11/%CE%A1%CE%B5%CE%BC%CF%80%CE%AD%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%94%CE%B5%CE%BB%CF%84%CE%AF%CE%BF_morf_7_7.pdf
9. <https://ich.unesco.org/en/ethics-and-ich-00866>
10. <https://ich.unesco.org/en/directives>
11. <https://www.mfa.gr/missionsabroad/unesco/greece-in-organization/edres-unesco.html>
12. <http://wip.culture.gr/wp-content/uploads/2016/11/Rebetiko.pdf>
13. <https://ich.unesco.org/en/forms>
14. <https://ich.unesco.org/en/decisions>